

VÁCLAV NÝVLT

**DOUĂ MILIOANE
DE MARTORI**

VÁCLAV NÝVLT

Două milioane de martori

În românește de Virgil Florea și Alexandra Toader

Editura Univers
București – 1971

Cuprins

1. Crima nu fusese prevăzută în program	6
2. Două milioane de martori	9
3. Prea mulți suspecți	14
4. Nu doriți o bomboană de tuse?	19
5. Vânzatorul ambulant de artă	26
6. Omul care are totdeauna un alibi	31
7. În unanimitate... Ajm	37
8. Activitatea neplăcută a publicului	46
9. Instrucțiuni ce nu fac doi bani	50
10. Investigații în culisele tehnicii televiziunii	54
11. Capul gol	63
12. Discuție despre proză și poezie	68
13. Păpușarul	72
14. Văduva	76
15. Trasul în vânt	81
16. Un citat din Ibsen	90
17. Recuzitorul	100
18. Tânărul cu pulover negru	105
19. Consătenii	111
20. Un om poate fi omorât doar o singură dată	115
21. Prima evaluare a faptelor	124
22. O prietenie tristă	132
23. Întrebări fără răspuns	138
24. Joc cercetășesc	142
25. Oberchelnerul stinge lumânările	152
26. Singura avere mi-e capul...	158
27. Lumea a auzit despre noi	166

28. Vioara a doua _____	174
29. Era un unchi bun _____	182
30. Cu degetele încleștate pe grumaz _____	187
31. Bărbosul Vorlíček _____	195
32. Centimetri care au însemnat moartea _____	203
33. Nici pentru bani, nici pentru glorie _____	210
34. A doua evaluare a faptelor rămâne neterminată _____	215
35. Sinucigașul _____	219
36. Moștenirea lăsată de Jan Faltys _____	224
37. Cu răbdarea treci marea _____	228
38. Își cunoaște fiecare locul? _____	236

1. Crima nu fusese prevăzută în program

*Că nu e bună moartea
O știm chiar de la zei,
Căci de-ar fi fost frumoasă,
Ar fi murit și ei...*

Glasul se auzea de undeva, din întuneric. Obiectele își pierdeau contururile în lumina difuză și doar cel ce s-ar fi simțit aici ca la el acasă ar fi putut desluși un dulap, o canapea sau un scaun.

— Cine a spus asta? întrebă un alt glas, mai profund, și mai aspru. Din întuneric se auziră apoi alte întrebări și răspunsuri.

— Când? Atunci? În vechea Grece?

— Nu. Aici...

— Eu.

— Mă doare capul... Aprindeți lumina!

— Lumina nu ajută, interveni în discuție un al treilea glas, necunoscut, aparținând unei femei. Vă dau, mai bine, un antinevralgic.

— Aprindeți lumina!

Lumina îi izbi cu atâta putere în ochi încât, pentru o clipă, aproape că-i orbi.

Cea mai mare parte a încăperii rămase însă mai departe în semiîntuneric. O lampă înaltă, cu picior, își concentra conul de lumină asupra unui fotoliu, care, prin aspectul său modern, contrasta cu restul mobilierului. Era alcătuit din câteva tije de metal

împletite asimetric și acoperite cu o blană albă, cu smocuri ciufulite de păr. Biblioteca, biroul cu scaunul său și policioara cu cactuși de sub fereastră erau, în mod evident, de dată mai veche și fără îndoială că stăteau pe locurile lor de aproape zece ani. Numai fotoliul fusese cumpărat probabil de curând. În fotoliu ședea chircit, într-o poziție nefirească, un bărbat, cu fața înfundată în blana albă de pe spătar. Nu se mișca. Măinile și picioarele îi erau fixate de brațele și picioarele fotoliului. Fusese legat strașnic de către cineva care se pricepea bine la o treabă ca asta. La legăturile acestea se mai adăuga o sfoară trecută de câteva ori în jurul trupului.

— De ce nu zâmbești, Jiří Xaver? întrebă vocea, care cu câteva clipe înainte recitase versurile antice.

— De ce nu zâmbești, Jiří Xaver?

În întrebarea repetată se simțea o undă de neliniște. Omul din fotoliu nu se mișcă însă nici de data aceasta.

— Sfântă Fecioară! țipă speriat un glas de femeie, de undeva, din depărtare, din afara spațiului camerei. I s-a întâmplat ceva!

Și atunci se petrecu ceva neașteptat. În jurul fotoliului se îngrămădiră o mulțime de oameni care nu intrară însă pe ușa rămasă în continuare închisă. Dezordinea se produse atât de repede și de neașteptat, încât nimeni din cei prezenți nu avu vreme să-și dea seama nici de cauza și nici de logica ei. Surprinzătoare era și îmbrăcămintea celor nou sosiți. La unii nici nu se potrivea cu atmosfera camerei: purtau pe ei halate albe, alții, salopete murdare de ulei, ba cineva dăduse buzna îmbrăcat chiar în uniformă de paznic cu banderola pe mână.

Din mulțimea nedumerită se desprinsese un om, care strigă:

— Oameni buni, aici s-a săvârșit o crimă!

2. Două milioane de martori

Mulți oameni s-au speriat în clipa aceea, toți deodată, deși se aflau în locuri diferite. Două milioane de fețe speriate, poate două milioane șase sau două milioane fără paisprezece, nu se știe precis. Unii, după o clipă de panică, au devenit neîncrezători, iar apoi curioși să știe ce se va mai întâmpla.

Momentul de tăcere încordată a fost întrerupt deodată de acordurile zgomotoase ale muzicii de dans și pe ecranele televizoarelor a apărut cunoscuta panoramă a Hradului și a Podului Carol, cu obișnuita ramură, sus, în colțul din dreapta,

Se întâmplă adesea diverse defecțiuni tehnice sau chiar întreruperi de emisie, dar, de data aceasta, telespectatorii au intuit ceva ieșit din comun. Pauza rămase fără explicații și așteptarea se prelungi. Unii au aprins lumina, ca și când s-ar fi temut să rămână în întuneric în fața ecranului slab luminat, care îi speriasse așa de tare. Alții, așezați în fața televizoarelor, discutau cu însuflețire, emițând tot felul de ipoteze, în timp ce în alte case domnea în continuare aceeași liniște împietrită. În cea mai grea situație se aflau oamenii singuri, văduvele și burlacii, deoarece nu-și puteau împărtăși nimănui îndoielile și frica. În majoritatea cazurilor însă, în fața televizoarelor din cluburi, cămine studentești, case de cultură, săli de așteptare, din dormitoarele brigadierilor și sălile căminelor satești erau adunate mulțimi mari de oameni. Zeci lângă zeci făceau

sute, sute lângă sute, mii: două milioane de martori. Și toți așteptau răspunsul.

*

Ondřej Suda se afla și el în fața micului ecran, dar, spre deosebire de majoritatea celorlalți, moțăia și se trezise doar la zgomotul muzicii. Se întinse și aruncă o privire absentă spre imaginea Hradului.

— S-a și terminat?

— Nu, o defecțiune tehnică, îi răspunse repede Maria, străduindu-se să-i ascundă senzația de încurcătură și teamă, n-au spus încă din ce cauză... Nu vrei o cafea?

Suda căscă și reflectă la cele spuse. Ghici că-i ascundea ceva, dar nu dădu prea mare importanță acestui fapt. Mai degrabă se gândea dacă să bea sau nu cafeaua.

— Mai bine mă duc să mă culc... Am pierdut ceva deosebit?

— Deocamdată nu..., îi răspunse iarăși, cu o grabă nefirească, nevastă-sa, apropiindu-se de televizor și închizându-l.

Suda rămase în fotoliu. Îi era ciudă pe el însuși pentru că adormise, dar mai ales era supărat pe autorii care nu scriu piese mai bune. Plecase la serviciu de ieri dimineață și se întorsese abia azi spre seară. După atâția ani de căsătorie, nevastă-sa se obișnuise și se împăcase cu aceste întârzieri. Nu se putea altfel. Suda era convins de aceasta. Când voi ieși la pensie, gândea el, atunci voi avea destul timp pentru familie, papuci și televizor. Suda era trecut binișor de cincizeci de ani, iar soția lui era doar cu câteva luni mai tânără. La prima vedere, menajul lor părea destul de monoton și banal. Prima impresie este însă adesea înșelătoare.

Sună telefonul. Maria vru să se îndrepte spre el, dar Suda i-o luă înainte și ridică receptorul.

Maria îl observă cu atenție și, auzindu-l că spune cam de șapte ori da, înțelese că, de îndată ce convorbirea se va sfârși, Ondra își va lua pălăria și trenciul și va pleca. În fața soției sale, Suda nu cerea niciodată amănunte în legătură cu vreun caz nou, pentru că nu voia s-o sperie. Nici după ce cazul era rezolvat, nu povestea despre ce fusese vorba, nici cine fusese prins și în ce împrejurări. Exista între ei un acord tacit căruia Maria i se supunea resemnată. Suda își închipuia – cu naivitate – că cu cât va ști mai puțin Maria despre activitatea și problemele lui, cu atât va avea mai puține griji.

Maria era sigură că de îndată ce va pune receptorul în furcă, Ondra îi va spune pe un ton încurcat, de parcă și-ar cere scuze:

— Iartă-mă, dar trebuie să plec. Mai am puțină treabă.

Și chiar așa s-a și întâmplat. Suda fu surprins doar atunci când Maria îl întrebă:

— La televiziune, nu-i așa?

*

Omul care provocase atâta panică ședea, ca și mai înainte, în fotoliu, cu fața înfundată în blana albă de pe spătar. Se afla singur în mijlocul unei tăceri de moarte. Spațiul larg al studioului de televiziune producea o impresie apăsătoare, deoarece lipseau oamenii.

Camerele de luat vederi, așezate pe șine sau trepiede, brațele lungi, aidoma unor spânzurători, ale aparaturii de sunet, spiralele șerpuitoare ale cablurilor, reflectoarelor, pereții de lemn ai camerelor cu ferestrele ce dădeau spre o natura închipuită, ușile de iută,

mobilierul și restul recuzitei necesare pentru a da impresia de real și de viață, toate se aflau la locul lor, numai oamenii plecaseră. Rămăseseră doar lucruri inerte și un mort legat de un fotoliu.

Pe micile ecrane se transmitea programul de rezervă, deoarece seara de sâmbătă nu putea rămâne fără emisie. În fiecare zi era dinainte pregătit, pentru orice eventualitate, un film de rezervă. De astă dată, în locul piesei, *O istorie cu cinci asasini*, scrisă special pentru televiziune, se proiecta filmul polițist al lui Vladimir Čech *Acolo unde alibiul nu e suficient*.

Căpitanul Ondřej Suda se afla în drum spre studioul de televiziune. Din discuția telefonică cu comandantul direcției generale, nu aflate prea multe. Îl însărcinaseră cu acest caz, adăugând că afacerea cere o rezolvare grabnică, fiindcă era cunoscută de public și oamenii sunt curioși. La studioul de televiziune îl aștepta sublocotenentul František Koval, primul care fusese informat, deoarece făcuse de serviciu în acea seară și primise înștiințarea telefonică de la studio. František Koval era încă boboc, ca vârstă și ani de serviciu. La activul său, printre cazurile rezolvate, erau trecuți deocamdată doar Josef Linhart, hoțul de poșete ce opera la magazinul „Bílá Labut”, și o gașcă de ciubucari care fura ciment de la fabrica Ingstav din Rakovník. Acesta urma să fie primul său caz de crimă. Știa că deocamdată va trebui mai mult să asiste și de aceea, în privința chestiunilor esențiale, preferase să-l aștepte pe Suda. Pentru moment făcuse un singur lucru: la plecarea oamenilor de pe platou, pusese să se întocmească o listă a tuturor celor prezenți, introducând în ea și numele celor care, fie chiar și numai pentru o clipă, intraseră în studio în timpul emisiiei.

Lista cuprindea un total de treizeci și șase de

persoane.

3. Prea mulți suspecți

— Îmbulzeală ca în piața Václav, oftă mohorât František Koval, întinzându-i căpitanului Suda lista cu nume.

Suda încuviință cu un zâmbet.

— Bineînțeles, doar televiziunea este una din artele colective. N-ai ce-i face, František.

Citi apoi în fugă lista cu numele înșirate. În dreptul fiecăruia era trecută și profesia: operator, asistent de operator, recuziter, maestru de lumini, de sunet, o grămadă întreagă de diverși asistenți, iar la urmă încă cinci actori de teatru, care jucaseră în emisiunea televizată, alături de cel asasinat.

— Cu ce vrei să începi? Își ziceau pe nume, deși František, ținând seama de vârsta înaintată a lui Suda, o făcea oarecum jenat!

Suda își frecă somnoros ochii. Dușul pe care-l făcuse înainte de a pleca de acasă nu-i ajutase prea mult se vede.

— Mai întâi, aș vrea o broșurică despre tehnica televiziunii. Împrumut-o de pe undeva.

František nu era sigur dacă Suda nu glumește cumva. I se mai întâmplase de câteva ori să nu-și dea seama. Sincer vorbind, nu se bucura prea mult de venirea lui. Ar fi fost mai liniștit dacă ar fi trebuit să lucreze cu Brodský sau Tintěra, pe de o parte pentru că îi cunoștea mai bine și știa ce i s-ar fi cerut, iar pe de altă parte pentru că felul de a vorbi și a raționa al lui Suda i

se părea prea complicat, cu prea multe nuanțe și aluzii în care uneori era greu să te descurci. Ca statură, František îl întrecea pe Suda aproape cu un cap, dar în privința experienței și a cunoștințelor de specialitate situația era mai degrabă inversă.

Suda îl cunoștea pe František Koval doar din consfăturile săptămânale ce aveau loc în biroul maiorului Zákrejs. De la prima vedere, băiatul, cu silueta lui masivă și felul stângaci de a vorbi cu oamenii, îi devenise simpatic. Pe deasupra, se mai și înroșea repede, ce să-i faci – boboc, i se citea pe față lucrul acesta. Tot lipsei de experiență îi atribuia faptul că își rodea creioanele inconștient, nervos, obicei mai curând simpatic decât ridicol. De altfel, cam tot așa ceva îl făcea și pe Suda să reflecteze mai bine. Își rodea luleaua, iar în momentele mai pline de tensiune ajungea chiar s-o rupă. Consuma în medie cam patru-cinci lulele pe lună și, întrucât își cumpăra totdeauna doar din cele mici, de trei-patru coroane, îl costa mai ieftin decât pe ceilalți fumători. Ținea capătul lulelei groase, fără tutun, în gură, cu deschiderea în jos. La recomandăția medicului, încetase să mai fumeze. Îi găsise ceva la plămâni și, ca să-și înșele pofta de a fuma, se mulțumea să muște capătul pipei. O mai făcea însă și pentru a-și ironiza puțin meseria de criminalist.

Îndată după ce sosi la studio, František îl conduse la locul crimei. Sergentul Halík tocmai terminase fotografierea orientativă a mortului și a locului crimei.

În cel asasinat îl recunoscuse pe Jan Faltys. Îl știa foarte bine din filme și din ultimele spectacole teatrale. Anul trecut, înainte de Crăciun, ancheta inițiată de ziarul *Vecerni Praha* îl desemnase drept cel mai popular actor de film al anului, cu mare diferență de voturi față de ceilalți. Îi cunoșteau toți zâmbetul îngândurat,

enigmatic, din ochii triști și de pe buzele cu contur ferm. De astă dată, fața îi era schimonosită de ultimul spasm al morții.

Constatară destul de repede și cum a fost asasinat. Măinile și picioarele cadavruului erau legate de brațele și picioarele de metal ale fotoliului, de care erau prinse, prin cuplare, capetele a două fire, unite apoi cu cablul unuia dintre reflectoare. Când reflectorul s-a aprins, s-a produs un scurtcircuit, și curentul electric a trecut prin trupul omului din fotoliu. Moartea a survenit instantaneu. Era vorba de cunoscutul principiu al scaunului electric, aplicat desigur primitiv, dar cu rezultate perfecte. În mijlocul unei tehnici moderne, o metodă modernă de asasinat, pe care ar fi putut s-o aplice oricine ar fi posedat cunoștințe minime de fizică.

František își aruncă din nou privirea pe lista lungă de nume și oftă pentru a doua oară.

— Treizeci și șase de suspecți... și toți au avut timp să o facă.

Suda îl privi surprins.

— Dar au avut toți motive?

*

Persoanele suspecte erau adunate laolaltă, cu un etaj mai sus, în sala unde aveau loc, de obicei, repetițiile pentru emisiuni, înainte de a fi mutate pe platoul de emisie, în decorul adecvat. Unii stăteau jos, mai ales femeile, dar scaunele nu ajungeau pentru toți. Deși era destul loc, nu existau decât câteva scaune, așezate de-a lungul pereților, ca în sălile de dans.

În acel moment, atenția tuturor era îndreptată spre Suda și František, care se opriseră pe parchet, în mijlocul încăperii. Printre cei prezenți, František

descoperi câteva figuri cunoscute. Încercă să-și amintească din ce film sau spectacol de teatru le știe, dar avea prea puțin timp pentru asta, așa că nu izbuti.

Suda își băgă luleaua în buzunar.

— Înainte de a începe, aș vrea să vă întreb dacă nu se oferă cineva să vorbească de bunăvoie...

František îi aruncă o privire. Își dădu seama că nu rostise cuvintele acestea la modul serios. Privirea domoală pe care Suda o plimba peste figurile celor prezenți avea ceva dintr-o invitație la dans.

— Vă aflați aici toți cei care ați avut, într-un fel sau altul, relații cu decedatul, sau care erați în studio în momentul asasinatului. Deocamdată nu cunoaștem prea multe lucruri, dar unul singur e cert – aici Suda încetă să mai zâmbească – asasinul se află printre dumneavoastră.

Pauza după ultimele cuvinte se prelungi destul de mult. În cele din urmă, din colțul încăperii, se ridică o mână.

— Ce-i? Nu cumva o mărturisire întârziată?

Omul care ridicase mâna se sculă în picioare. Avea părul cărunt, tuns scurt, fața brăzdată de riduri, cu o expresie de clown și ochii neliniștiți, neobișnuit de mici și de vicleni. Era îmbrăcat sport, într-o scurtă de piele veche, uzată, și o cămașă de flanel de o culoare vie, albastru-verzui.

— Ferească Dumnezeu! Voiam doar să... poate că nici nu se află printre noi... cel care, după cum spuneți, a ucis... Vorbea repede, accentuând ciudat fiecare cuvânt. Poate că nici nu există vreunul, nu zău, fără glumă, știți, Jan Faltys putea să și-o facă cu mâna lui... singur, înțelegeți?

Lui František ideea i se păru lipsită de sens și continuarea discuției în această direcție inutilă.

— Nu există motive de sinucidere.

Obiecția îi fu însă întoarsă imediat sub formă de întrebare.

— Dar pentru asasinat există?

Cuvintele ascundeau o ironie. František se pregăti să riposteze energic, dar fu întrerupt.

— Nu te pripi, František, nu te pripi... E ceva în asta, și Suda se întoarse spre bărbatul cu haina de piele. Aș putea să știu cum vă numiți?

— Tarantík... Petr Tarantík.

Suda își manifestă surpriza printr-un fluierat ușor. František își frecă nasul lung și rosti fără amabilitate în glas.

— Aha, aveți de gând să vă amestecați în cercetările noastre, nu-i așa?

Tarantík ridică din umeri cu un gest de scuză.

— Aș face-o bucuros...

4. Nu doriți o bomboană de tuse?

Suda îl invită pe Tarantík să-l urmeze. Ideea sinuciderii i se păruse și lui lipsită de sens, la fel ca și lui František mai înainte. Își păstră însă părerile pentru el, așteptând să vadă dacă Tarantík nu are cumva și alte motive cu care să-și argumenteze afirmația.

Pentru asemenea interogatorii sau discuții între patru ochi, se potriveau cel mai bine birourile secretarilor literari, erau câteva mici încăperi de acestea pe un coridor. Conducerea studioului de televiziune le pusese acum la dispoziția organelor miliției. Suda, Koval și Tarantík rămaseră în redacția literar-dramatică. Ambianță rece, de birou, patru pereți albi, fără niciun tablou, două mese pe care lipsa hârtiilor dădea impresia unei ordini desăvârșite, o măsuță rotundă în colțul încăperii și două fotolii cu arcuri ce scârțâiau.

— Așteptăm cafeaua, nu-i așa? întrebă Suda, așezându-se comod în fotoliu și scoțându-și din buzunar luleaua cu capătul ros.

Începutul acesta îl surprinse în mod neplăcut pe František, pe care îl supăra calmul indiferent al lui Suda, faptul că nu începuseră încă interogatoriile și că cercetările nu se desfășoară în mod obișnuit, așteptându-se parcă ceva. Îl deranja și faptul că Tarantík se așezase foarte firesc în celălalt fotoliu rămas liber, încât pentru el, Koval, nu rămăsese decât un scaun tare. Suda nu se împotrivise, îl lăsase pe Tarantík să se așeze în fotoliu, ba avea chiar față de el o atitudine

cordială, binevoitoare ce i se părea de neînțeles lui František.

— Nu urmăresc prea des programele de televiziune, dar azi am deschis aparatul. M-a ademenit titlul: *O istorie cu cinci asasini!* Nu-i așa că asta stârnește curiozitatea?

— Desigur, un titlu bun asigură, pe jumătate, succesul. Tarantik își plecă cu modestie capul. Ne-am bătut destul de mult capul cu regizorul Glanc și secretarul literar Vorlíček, până i-am găsit titlul ăsta...

— E, într-adevăr, păcat că piesa asta nu s-a jucat până la capăt.

Tarantik îl privi surprins pe Suda:

— Ați vrut poate să spuneți că e păcat de omul acela care...

František se bucură în sinea lui de muștrarea înghițită de Suda. Așa-ți trebuie dacă te bagi în discuții care oricum nu duc la nimic.

Suda nu-și pierdu însă calmul. Încuviință din cap și zâmbi.

— Mulțumesc pentru, observație. Explicați-mi însă un singur lucru. Se spune că dumneavoastră sunteți cel care a rostit de pe micul ecran: Oameni buni, aici s-a săvârșit o crimă!...

— Da.

— Cum de v-ați putut da seama imediat de ceea ce s-a întâmplat?

Tarantik păru stânjenit.

— Nu știu... răspunse după o clipă de gândire, am spus pur și simplu ce mi-a trecut atunci prin minte.

— Da, dar uitându-vă la mortul din fotoliu putea tot atât de bine să vă treacă prin minte că e vorba de un accident provocat de curentul electric! Dumneavoastră însă ați văzut în clipa aceea o crimă. De ce? Ceva a

trebuit să vă atragă atenția, nu-i așa?

— Să-mi atragă atenția? Tarantik se uită la Suda și la František, încercă să zâmbească, dar nu reuși și, cuprins de o și mai mare încurcătură, își plecă fruntea. Mi-e jenă să mărturisesc, dar de vină este meseria asta a mea nenorocită.

Când cineva e de profesie autor de romane polițiste, ce altceva ați putea auzi din gura lui? Nu, fără glumă, eu văd crime peste tot, chiar și atunci când cineva cade de pe o scară sau se intoxică cu ciuperci.

František îi scruta cu atenție fața. Avea impresia că Tarantik ocolește esențialul și vorbește intenționat numai despre lucruri fără importanță. Oamenii vorbăreți reușesc întotdeauna să se ascundă după baricada cuvintelor de prisos și să evite astfel să spună ceea ce este mai important.

Tarantik scotoci în buzunarul hainei sale de piele și scoase de acolo o pungă cu bomboane.

— Nu vreți o bomboană de tuse? Până ne aduce cafeaua?

Suda și František se priviră reciproc. Tarantik își dădu seama că oferta lui a fost cam neașteptată și încercă de aceea o explicație suplimentară.

— Aș considera din partea dumneavoastră ca o dovadă de prietenie, dacă nu m-ați refuza, în adevăr...

František trase punga spre el și luă o bomboană de tuse. Se aștepta ca și Suda să facă la fel, dar acesta scoase din gură luleaua goală și o scutură semnificativ.

— Mulțumesc, aș dori mai curând niște tutun... Cum l-ați cunoscut pe Faltys?

— Cum? L-am cunoscut în rolurile pe care le-a interpretat. Îmi amintesc bine de creația sa din *Macbeth* și de cea de anul trecut din *Unchiul Vanea*... ca și de cea a lui Matous din piesa lui Stehlík, *Decorații*.

— Dar personal? îl întrerupse Suda. Nu-i plăcea faptul că Tarantík evita răspunsurile directe.

Tarantík zâmbi...

— Personal l-am cunoscut abia când televiziunea a început să studieze piesa mea. Recunosc deschis că eu, ca scriitor de mîna a doua, mă închin cu umilință, v-o spun cu toată sinceritatea, fără glumă, mă închin în fața artei adevărate. Și Faltys era un artist, cum puțini sunt...

František nu-și putu stăpâni o aluzie răutăcioasă, care îi veni chiar atunci pe limbă.

— I-ați invidiat talentul?

— Da, i l-am invidiat, recunosc Tarantík, după o clipă de gândire. Avea un har atât de deosebit, încât mulți oameni l-au invidiat, credeți-mă. Dar talentul nu e totul. Faltys știa să se servească de el și asta-i principalul. Pe urmă, îl privi pe František și protestă jignit: Nu înțeleg însă întrebarea dumneavoastră.

František și-o completă:

— Dumneavoastră l-ați legat pe Faltys de scaunul electric?

— Eu?

— Prin textul piesei dumneavoastră, nu?

Tarantík fusese însă pus în gardă.

— Când am scris piesa, nu puteam ști cine avea să stea în fotoliul acela...

Suda trecu și el de partea lui Tarantík.

— Și tot așa nu puteați ști că se va întâmpla o crimă.

Tarantík se întoarse bănuitor spre Suda, să vadă dacă în vorbele lui nu se ascunde vreun vicleșug, dar întâlni doar fața lui calmă. Ușurat, zâmbi.

— Asta nu se prea întâmplă des pe platourile televiziunii. De altfel, în piesa mea nici nu se pomenește despre curentul electric.

František vru să-l bage la strâmtoare pe Tarantik și continuă discuția pe ton aspru:

— M-ar fi surprins mai degrabă contrariul, nu credeți?

Tarantik însă se liniștise între timp și răspunse cu o ușoară notă de umor în glas:

— Suspiciunea dumneavoastră mă mâhnește, dar înțelegeți că până în ultima clipă nici n-am putut spera că Faltys va primi rolul acesta în piesa mea. Gândiți-vă, cine sunt eu și cine era el! De fapt, nici după ce a semnat contractul nu-mi venea să cred. Nu sunt nici Shakespeare, nici Ibsen...

Ceea ce spunea părea sincer și verosimil. Tarantik tăcu, își trecu limba peste buze, luă o expresie serioasă și schimbă tonul.

— Cred că în chestiunea asta nu e vorba atât de mine cât de Ajm, Vilém Ajm. Cunoașteți desigur numele ăsta, actorii sunt mai populari decât scriitorii, dar, fără glumă, veți vedea că se vor găsi oameni care i-o vor arunca lui în cârcă. Bătu de câteva ori cu degetul în marginea mesei și continuă cu și mai multă insistență: Vreau să vă spun doar un singur lucru: Vilém Ajm n-a fost și nu va fi niciodată în stare să facă așa ceva. Pun mâna în foc pentru el.

Suda nu înțelese destul de bine de ce se pornise Tarantik să-l apere pe Ajm cu atâta energie, mai înainte ca cineva să fi pronunțat vreo bănuială împotriva lui. În clipa în care vru să-i pună această întrebare, intră în birou sergentul Halík, balansând artistic o tavă cu trei cești de cafea. Cineva din coridor îi deschisese ușa, pe care el se căznea acum s-o închidă cu piciorul.

— Ești o bomboană...

Halík puse ceștile pe masă. Se scuză că a durat atâta, dar îl oprise la ușă un bărbat, care se grăbea să fie

interogat.

— Trebuie să ajungă la un spectacol de estradă, undeva în Moravia. Pot să-l invit să intre? I-am și promis-o pe jumătate.

Suda încuviință și asta îl surprinse pentru a doua oară pe František. Munca nesistematică avea deci să continue și de aici încolo. Un început atât de confuz nu poate însemna decât o pierdere inutilă de timp, iar maiorul Zákrejs i-a atras atenția, ca și lui Suda desigur, să termine cât mai repede, deoarece chestiunea este presantă. Când o să rămânem o clipă singuri, am să i-o zic lui Suda, se gândea František, în timp ce se uita tăcut în urma sergentului Halík, care părăsea biroul.

Între timp, Tarantík întinsese mâna după linguriță ca să-și mestece cafeaua. Suda însă îl întrerupsese la jumătatea gestului.

— Va trebui să plecați!

— Iertați-mă, dar... Tarantík se ridicase în picioare, însă nu se grăbea să plece. Voiam să vă rog, dacă s-ar putea, să mă lăsați să asist la cercetările dumneavoastră...

— De ce?

Tarantík răspunse destul de încurcat:

— Știți, de obicei nouă, scriitorilor, ni se impută lipsa de cunoștințe în domeniul activității organelor de miliție. Pentru viitoarea mea lucrare, fără glumă, contactul cu un caz real ar însemna enorm. V-aș fi cu adevărat recunoscător.

František se și temea ca Suda să nu încuviințeze, astfel încât nepoftitul să le stea toată ziua pe cap. Îl neliniștea istețimea de care acesta făcea caz cu atâta ostentație. Trebuia să recunoască că e mult mai prompt în conversație și că știe să iasă basma curată din orice situație, printr-un răspuns potrivit, care-i vine

totdeauna la timp. František, în fața lui, se supraveghea să nu spună vreo prostie și, pentru că se controla atât, nu putea să se concentreze suficient asupra cazului. Din fericire însă Suda respinse cererea lui Tarantík.

— Am încălca regulamentul.

În fața ușii, Tarantík se opri însă din nou.

— Oricum, fără glumă, cred că aș putea să vă fiu de folos. Pentru dumneavoastră, Studioul de televiziune va fi încă multă vreme un domeniu necunoscut, prea sunt multe dedesubturi complicate pe aici. Dacă v-aș ajuta, v-ați orienta mai repede. Am fost aici vreme de o lună cu cel asasinat și... cu asasinul. Fără îndoială că e unul din cei care au lucrat la punerea în scenă a piesei mele.

Suda se mulțumi să ridice tăcut din umeri și în felul acesta Tarantík pricepu că discuția s-a încheiat definitiv. Cu toate acestea, nu se putu stăpâni să nu mai facă o ultimă observație.

— Pe ce ne prindem că voi cunoaște asasinul înaintea dumneavoastră?

Suda și Tarantík se priviră și zâmbiră amândoi. Tarantík nici nu-și dădu seama că o astfel de lăudăroșenie și fanfaronadă frizează întotdeauna ridicolul, din partea oricui ar veni ea.

5. Vânzatorul ambulant de artă

Omulețul acela nu era desigur o creație prea fericită a naturii. Își sucea neîncetat capul pleșuv. Dădea impresia de om jigărit, chinuit. Din îmbrăcăminte a lui cenușie, obișnuită, îți sărea în ochi doar fularul galben de mătase, legat cu un nod tineresc și băgat sub cămașa desfăcută la gât. Balonul și-l purta pe mână.

Cu Tarantík se întâlnește în ușa; în timp ce unul intra, celălalt ieșea. Auzise probabil, din prag, ultimele cuvinte ale lui Tarantík, pentru că le luă ca punct de plecare.

— Sigur că l-a omorât cineva, nici vorbă de sinucidere. Faltys ținea prea mult la el ca s-o facă; da, așa era, ce mai, știa să-și învârtă publicul pe degete, ca nimeni altul.

František își permise să-l întrerupă:

— Nu ne-ați spus încă cum vă numiți?

Guralivul se simți vexat și František își dădu seama prea târziu de lipsa sa de tact.

— Mă rog, Pláteník... dar lumea mă cunoaște, adică mă știe, mai ales din spectacolele de estradă și din filme, că pe comedie nu se mai dă doi bani; dacă nu-i dai omului să-l joace pe Hamlet, apoi nici dracul nu-l cunoaște. Nu-i așa? Interpretez și la radio, în fiecare sâmbătă, rolul haiducului Nikola Šuhaj, din serialul după Olbracht, ei, pe ăsta poate că-l cunoașteți... Pláteník, mă rog, Josef... Josef Pláteník, vreți să știți și domiciliul?

Vorbăria lui avea ca scop să-l facă pe František să se

scuze măcar cu un cuvânt pentru necunoașterea unui nume atât de popular. Suda, pentru a liniști lucrurile, împinse spre Pláteník ceașca lui Tarantik.

— Luați o cafea, nu-i așa? Are zahăr.

František însă nu se astâmpără și continuă la fel de tăios interogatoriul:

— Ați spus: nici vorbă de sinucidere... atunci ce poate fi?

După întrebarea lui František, Pláteník căzu puțin pe gânduri. Scoase cu un gest molatec lingurița din ceașcă, bătu de două ori cu ea în buza ceștii și o așeză cu grijă pe farfurioară. Toate mișcările lui erau atât de nefirești și afectate, încât dădeau impresia unei scene de mimică actricească.

Primul indiciu privind motivul crimei se conturase în mintea lui František încă în timpul discuției cu Tarantik și acum încerca să-l verifice iar. Astfel de diletanți nerecunoscuți sunt în stare de orice din cauza invidiei. Pláteník nu privea deschis în ochii nimănui, mătura într-una podeaua cu privirea. Ar fi suficient să bați puțin din picior și să-l sperii ca să-ți spună tot, despre el și ceilalți, se gândi František.

— Mă rog, eu nu știu nimic rău despre nimeni – Pláteník își apăsă palma în dreptul inimii, ca să dea putere de jurământ celor spuse – și chiar când aflu ceva, mai bine uit repede, de ce să-ți faci tu singur dușmani, sunt destui alții pe care ți-i aduce viața... eu, tovarăși, n-am dus-o de loc ușor cu figura asta a mea, eu n-am avut norocul lui Faltys, el putea și la cei cincizeci de ani ai săi să-ți joace pe scenă rolul lui Romeo și nimănui nu i se părea caraghios, nu-i așa?

František îl întrerupse:

— Faltys avea cincizeci de ani?

Mirarea lui îl surprinse în mod neplăcut pe Pláteník.

Își trecu palma peste creștetul capului.

— Aproape cincizeci. Suntem același contingent: 1911. Dar nu ne-am băgat niciodată nasul unul în treburile celuilalt. Pentru el, bufoneriile de la estradă n-au constituit niciodată o artă adevărată, superioară, nu-i așa, dar eu, tovarăși, am trei copii, eu trebuie să muncesc acolo unde pică... Și pentru că își dădu imediat seama că vorbele sale pot fi greșit înțelese, adăugă repede: Asta se cheamă sușanea, dar să nu vă închipuiți că nu-ți dă destul de furcă. Pentru trei-patru sutare – du-te la mama dracului, nu trebuie să mi-o luați în nume de rău. Știți, nu oricine se naște Werich...

— La ce oră vă pleacă trenul?

Această neașteptată întorsătură în interogatoriu îl surprinse pe Pláteník. Bău repede din cafea, își arse buzele și răspunse:

— La douăzeci și trei și treizeci și cinci, dacă permiteți, din gara Wilson.

Suda încuviință, ca de la sine înțeles.

— Lăsați adresa.

— Cea din Praga?

Suda zâmbi.

— Doar n-o să fiți aici...

— Aha...

Pláteník bău iar. Își ascundea astfel încurcătura și câștiga timp. Pe urmă, grăbit, bâlbâindu-se de repede ce vorbea, de teamă poate ca Suda să nu se răzgândească asupra adresei:

— Kroměříž, hotel Central, adică... Josef Pláteník, mă rog...

Suda privi spre Koval.

— Ai scris, František?

— Da.

Îi întinse apoi prietenește mâna lui Pláteník.

— Ei, grăbiți-vă, să nu scăpați trenul!

Abia se închise ușa în urma lui, că František se întoarse mirat către Suda:

— De ce i-ați dat drumul?

Suda scoase din buzunar pipa fără tutun și o duse la gură. Știa că mișcările lui domoale și pauza înaintea fiecărui cuvânt fac să crească nerăbdarea lui František.

— Spune-i lui Halík să se intereseze la HAÚ despre ce estradă este vorba, la ce oră și unde.

După aceea, se ridică din fotoliu și se apropie de František.

— Uite ce-i, băiete, ca să fim înțeleși, te observ de câțva timp, încă de când îl interogam pe autorul de romane polițiste, iar acum din nou... Știi, oricine poate să bată din picior, să bage spaima în oameni, dar asta nu-i de niciun folos. Abia când omul cu care stai de vorbă uită că de fapt îl interoghezi, abia atunci poți trage speranță că-l va lua gura pe dinainte... notează-ți asta undeva, nu-i o prostie chiar atât de mare pe cât s-ar părea.

Dar František, mai mult în virtutea inerției decât din convingere, își apără punctul său de vedere.

— Pe asasinul lui Jan Faltys n-o să-l ia gura pe dinainte... și în treaba asta sunt amestecați cu toții.

Vru să mai adauge ceva, dar tăcu încurcat. Observase că Suda zâmbea.

— Deci, despre ce-i vorba? De treizeci și șase de asasini? Așa să fie? În cazul ăsta l-am întrece și pe Tarantík care, în piesa lui, a mers doar până la cinci. Știi, František, fiecare caz pe care l-am rezolvat a avut totdeauna mai mulți suspecti decât făptași adevărați. Până la urmă, s-a dovedit că cei suspectați sunt oameni obișnuiți, care s-au pomenit amestecați în afacerea respectivă din pură întâmplare.

Lui František i se făcu ciudă pe sine însuși că a dat prilejul la asemenea discuții. Nimănu-i place să i se dea lecții. Din fericire, Suda știa și el acest lucru, așa că termină repede.

— În cele din urmă, e vorba de o simplă problemă de aritmetică: $36-35=1$. Acesta, ultimul, este asasinul.

6. Omul care are totdeauna un alibi

Se dovedi însă că era nevoie să-și împartă treburile. Cercetarea preliminară presupunea audierea unui număr atât de mare de oameni, încât era exclus ca amândoi să ia parte la toate interogatoriile.

În grija lui František căzură actorii.

— Și actrițele, menționează Suda cu o nuanță de avertisment în glas. După aceea, telefonă acasă să-și liniștească soția, spunându-i că totul e-n ordine, dar să nu-l aștepte, că nu se întoarce acasă astă-seară. Intră apoi cu regizorul Arnošt Glanc în cabina de comandă, de unde acesta supraveghease emisiunea până în clipa fatală.

Primul lucru care atrăgea oricui atenția la Glanc erau siguranța deplină și calmul rece cu care răspundea la toate întrebările. Probabil că nu avea, într-adevăr, de ce să se teamă. Cu toate acestea însă, cu fiecare prilej, nu uita să sublinieze că nu știe nimic, că nu se amestecă și nu s-a amestecat niciodată și că de aceea interogatoriul lui e o simplă și inutilă pierdere de timp. Se străduia să păstreze o anumită distanță față de întreaga afacere, cu scrupulozitatea cu care un om ce are fobia curățeniei, evită contactul cu murdăria sau noroiul. Și îmbrăcăminte la corespundea acestei fobii: un costum gri-deschis, cu vestă aproape albă, cu cămașă de mătase, cu guler imaculat, de o croială perfectă și cu cravată argintie.

— ...vreau din nou să vă atrag atenția că în momentul

critic am fost tot timpul aici în cabină și prin urmare, într-un fel, în afara jocului.

În mijlocul încăperii se întindea o masă lungă cu benzi de magnetofon, diverse comutatoare și microfoane; de-a lungul mesei, de o parte a ei, erau așezate vreo opt scaune.

Glanc luă loc pe unul din scaunele de la masa de regie, pentru a-i sugera mai bine situația lui Suda.

— Am martori, menționează el accentuând cuvintele și arătând pe rând fiecare scaun.

— Aici stătea asistentul de montaj, Jarda Zháňal, aici operatorul de sunet Domanínsky, lângă el asistenta lui și aici trebuia să stea secretarul literar Vorlíček, dar nu știu de ce în locul lui a venit dr. Strouhal de la centrul de programe.

Suda cercetă cu o privire atentă instalațiile din cameră. Pe masa regizorului erau o mulțime de manivele și butoane, în mânăuirea cărora un vizitator ocazional nu s-ar fi putut descurca. Cabina de regie era despărțită de studioul de transmisie doar printr-un perete transparent de sticlă, dar vederea asupra spațiului scenic și deci a locului crimei era împiedicată de peretele lateral al culiselor.

— Dar ecranele astea ce sunt? întrebă Suda, arătând spre un șir cam de vreo șapte ferestruici în peretele frontal.

— Li se spune monitoare, explică Glanc amabil. Acelea trei sunt de la camerele de luat vederi, aici la stânga este monitorul filmelor și cel al diapozitivelor, iar cele două mai mari constituie imaginea finală gata de emisie și radioreceptorul.

— Mulțumesc... Și ați stat tot timpul pe scaunul acela?

— Tot timpul. Înțelegeți, trăim în secolul tehnicii.

Pentru toate am la dispoziție un microfon, și zâmbind dădu un bobârnac unei ciuperci mici de plasă. Îmi asigură legătura cu asistentul de regie și cu camerele de luat vederi.

— Dar în timpul pauzei?

— Mi-au adus o cafea aici, răspunse Glanc, la fel de calm ca și mai înainte.

— Să fi fost în locul dumneavoastră, în pauză aș fi stat de vorbă pentru ultima dată cu actorii.

Pe fața lui Glanc apăru un zâmbet disprețuitor.

— Există regizori și regizori. În cazul meu, nu era nevoie, nu lucrez pentru prima oară la televiziune și știu să-mi aleg colaboratori de nădejde. Încă de la repetiția generală, reprezentația câpătase forma ei definitivă.

— A decurs în liniște?

— Da, normal... cu excepția ghinionului lui Emil.

— Ce ghinion?

Glanc regretă imediat că l-a luat gura pe dinainte, dar nu mai era nimic de făcut, trebuia să continue.

— Ei, cam pe la jumătatea repetiției, mi-a făcut bucata Hák, Emil Hák. Întâi îl lasă nervii, pe urmă memoria și actorul e bun de aruncat. L-am luat deoparte și i-am vorbit până l-am convins să continue.

— De ce se plângea?

Glanc se gândi, dar nu-și putu aminti. Nici de astă dată însă nu se pierdu cu firea.

— Nu mai știu prea bine, ceva de natură intimă. Totul e din cauza nervilor. De Faltys nu m-aș fi mirat, avea o viață înaintea lui, dar Hák? Asta vine de acolo că actorii fac prea puțin sport...

— Dumneavoastră faceți?

— Joc tenis, dar numai așa, pentru relaxare, altfel, știți, n-avem timp. Cel mult de patru ori pe săptămână.

— Asta înseamnă că aveți totuși destul timp liber?

— Arta de a trăi e un dar care nu-i este dat oricui și pentru asta trebuie să ai talent, roști cu mulțumire în glas Glanc, în ceea ce îl privește însă pe Hák, nu vă bazați prea mult pe mine, am spus doar ce cred eu, n-am dat prea multă atenție la cele ce-mi povestea, am vorbit mai mult despre rol.

— Ce sentimente nutrea față de Faltys?

— Normale.

— Adică?

— Puțini erau cei care-l iubeau pe Faltys.

— Dar dumneavoastră?

Glanc îl privi surprins pe Suda.

— Nu știu. Încă nu m-am gândit.

— Pot să aștept...

Glanc se făcu a nu înțelege zâmbetul ironic al lui Suda.

— Faltys nu era iubit, mai ales de actori.

— De ce?

— Cei mai puțin talentați se temeau de el pentru că uneori era usturător de spiritual... iar cei care au talent erau porniți împotriva lui, fiindcă le lua de sub nas toate rolurile. Trei roluri principale în filme, *Macbeth* și *Slugă la doi stăpâni*, în aceeași stagiune, asta zic și eu performanță!

— Cine l-a propus pe Faltys în rolul din piesa adaptată pentru televiziune?

— Eu, răspunse automat Glanc, dar pe urmă retractă: Adică, Zbyněk.

— Cine?

— Zbyněk Číž, asistentul meu... Dar mi-am dat imediat consimțământul.

— Era o distribuție ideală?

— Ideală? Glanc zâmbi obosit: N-am avut altă ieșire. Tarantík voia pentru rolul acesta o personalitate

actoricească remarcabilă, dar să cauți cu lumânarea și nu găsești printre actorii cehi așa ceva. Nu suntem în Franța.

— Tarantík a fost de acord cu distribuirea lui Faltys în acest rol?

— Și-ncă cum! Până la repetiția generală nici nu-i venea să creadă că Faltys va accepta rolul.

— De ce?

— Nu știu. E destul de modest. Și foarte autocritic cu opera sa. Cred că exagerează chiar. De aceea nici nu conta pe o distribuție de prima mână.

— Toate rolurile au fost distribuite la fel de bine?

— Aproape toate...

Suda își pierdu răbdarea.

— Cred că nu-i cazul să vă exprimați atât de telegrafic.

Glanc îi dădu dreptate printr-o înclinare a capului, dar tăcu.

— Spuneți-ne, așadar, pe cine ați distribuit în piesă?

— Pe cine? Glanc arboră o expresie de bunăvoință. Era vorba în general de actori... de fapt cu excepția Irenei Škáloudová; e ridicol, dar Faltys nu primea niciodată vreun rol, nici chiar în filme, până ce regizorul nu găsea și pentru ea un rol episodic, cel puțin două-trei zile de filmare.

— Nu-nțeleg...

— Nici eu, ridică din umeri Glanc, numai că la piață trebuie uneori să cumperi și varză pe lângă portocale. Pe ceilalți îi cunoașteți, desigur, sunt actori cu nume. Vilém Ajm e un om cam ciudat, dar un actor de mâna-ntâi, deși nu e prea cunoscut. Nu pricep de ce este atât de neglijat. Emil Hák este chipeș, poate chiar prea chipeș pentru un bărbat. Altfel însă e tufă... tufă de-a binelea. Pe Pláteník contam pentru efectul comic, cred că s-ar fi

achitat de rol ca de obicei.

Cu asta își încheie relatarea. Suda aștepta să continue caracterizările, și în cele din urmă remarcă, nemulțumit:

— Ați uitat pe cineva.

— Pe cine?

— După titlu ar trebui să fie cinci asasini...

— Aveți dreptate, încuviință repede Glanc. Al cincilea personaj este Jindřiška. Jindřiška Krásná. O codană fricoasă, cred că n-are nici șaptesprezece ani. Dar pentru ea garantez ca... ca și pentru fata mea. După aceea, se simți încurcat și se sperie la gândul că Suda ar putea să interpreteze altfel vorbele lui.

— Ați pus-o la încercare...?

— Nu. Răspunse repede, de parcă ar fi vrut să se apere de întrebarea lui Suda. Eu nu, dar Faltys da.

Această ultimă informație era cea mai interesantă dintre toate pe care Suda, acum ca și mai târziu, avea să le afle de la regizorul Arnošt Glanc.

Trebui să mai asculte niște obiecții din partea lui pentru faptul că este interogată atât de îndelung și amănunțit, când toată această afacere nu-l privește, deoarece tot timpul a stat în cabina de comandă a regizorului și ca atare în afara piesei. Suda însă, după cum se vedea, nu-i lua vorbele în serios.

7. În unanimitate... Ajm

Emil Hák scoase o țigară din pachet.

— După cum spuneam, nu-mi place să lucrez la televiziune. Micul ecran denaturează trăsăturile și fiecare arată ca propria sa caricatură. Am primit însă acest rol pentru că nu era greu, mergea de la sine...

Lui František îi trecu o clipă prin minte că Hák își face un deserviciu vorbind așa de mult. Avea, într-adevăr, o figură frumoasă, dar care cerea imobilitate, aceea imobilitate impasibilă de reclamă. Fiecare trăsătură era la locul ei și în deplin echilibru cu celelalte și, de aceea, orice mișcare a feței, chiar și un zâmbet, strica acest echilibru. Haina, de un albastru intens, crăpată în părți, și cămașa roz sporeau farmecul persoanei lui.

Abia după un timp, Hák își dădu seama că fumează singur și că nu i-a oferit o țigară și lui Koval. Împinse deci spre el pachetul de țigări, dar František refuză printr-o clătinare a capului.

— Aș vrea să văd zarva iscată printre femei când s-o auzi ce-mi puneți în cârcă?!

La zâmbetul lui Hák, František răspunse tot printr-un zâmbet.

— Deocamdată, nimic.

Hák reluă pe același ton:

— De fapt nu mi-ar strica... din când în când, câte o reclamă, într-adevăr, n-ar strica...

— Am impresia că și fără ea sunteți în formă.

Hák încuviință, sigur pe sine:

— Nu mă plâng.

— Dar Faltys?

— Mde... Hák trase adânc din țigară. Era un actor prea bun ca să fie pe placul oamenilor obișnuiți. Și apoi, e și cam mulțisor de când a trecut de la rolurile de prim-amorez la cele de caracter. Asta te ridică în ochii criticilor, dar îți micșorează priza la public. Că era talentat, nu contest, dar nu-mi place când cineva se poartă, de parcă ar fi strâns toată înțelepciunea omenirii.

— Ați avut vreun conflict?

— Conflict? Nu, mai curând o discuție.

Hák scoase din buzunar o perie de păr din material plastic, atât de mică încât aproape îi încăpea în palmă. Deși nu prea cadra la un interogatoriu, Hák începu să-și perie îndelung părul, cu țigarea în gură. František îl interogă mai departe:

— Discuție? Despre ce?

Hák nu răspunse imediat, și František își dădu seama că în acel moment actorul voia să evite un amănunt supărător.

— *Cherchez la femme!* rosti Hák cu un aer de intimitate cunoscutul dicton francez, în legătură cu omniprezenta influență a femeilor și conflictele pe care le provoacă. Pe urmă, zâmbi din nou: Numai că n-are rost să vă redau toate amănuntele, de vreme ce în misterul acesta e vorba de cu totul altceva.

— Și anume?

Hák își compuse o figură de inițiat.

— Dacă ați urmări puțin bârfele din culisele teatrului și ale filmului, ați vedea că fapta aceasta n-a putut-o face nimeni altcineva decât Ajm.

— Ajm sau Škaloudová?

— De ce?

— Nu știu...

Întrebările și răspunsurile se repetau. De data aceasta însă în fața lui František, de cealaltă parte a mesei, se afla o fată de șaptesprezece ani, frumoasa Jindřišká Krásná. Într-adevăr, nu-și dezmințea numele¹. Avea ochii mari, puțin umezi și foarte speriați. František o privea cu oarecare admirație. Cel mai frumos era năsucul în vânt și părul. Avea un păr lung, auriu, legat în două plete groase. Îi veneau bine, ca de altfel tot ce ținea de ființa ei.

— De ce spuneți cu atâta certitudine... Ajm sau Škaloudová?

Jindřišká trase aer în piept, dar gura îi rămase pecetluită. Abia după un timp, șopti cu voce sugrumată:

— Unchiul mi-a spus să mă încred întotdeauna în ceea ce simt.

— Care unchi?

— Faltys.

— Faltys? Sunteți rude?

Se priviră o clipă ochi în ochi, ceea ce fu destul de primejdios pentru František. Uită pentru moment că era o convorbire oficială, ba chiar interogatoriul uneia dintre persoanele suspecte. Nu putea să nu se încreadă în ochii aceia, care nu puteau ascunde nimic rău.

Jindřiška plecă însă din nou capul. Cu un aer distrat și sperat privi tăblia mesei, fereastra, pe urmă mâinile, din nou pe František și iar fereastra. Nu reușea să se fixeze nicăieri.

— Nu... așa voia să-i spun.

¹ *Krásná* – frumoasă. (cehă)

Pe urmă izbucni în plâns. Ochii i se umplură de lacrimi. Și-i acoperi cu palmele și se întoarse cu spatele spre František. Cu aceasta interogatoriul luă sfârșit.

— Ei, haide, lasă... František se simți stânjenit. Ei, doar n-o să... haide... lasă...

Avea senzația apăsătoare că n-a reușit să afle nimic de la ea, ci doar a făcut-o să plângă. Fetele n-ar trebui să fie așa de frumoase, se gândi el deodată, sau, cel puțin, fetele frumoase n-ar trebui amestecate în afaceri atât de urâte.

Plânsul ei însă nu contenea.

*

— S-a comportat, ca o isterică, nu-i așa? František dădu din cap, nu prea bucuros. Nu-i venea să spună ceva neplăcut despre Jindřiška, sau s-o vorbească de rău.

— N-o credeți! E femeie, și pe lângă asta actriță. Lacrima femeii e cel mai bun argument în orice împrejurare. Scuzați-mă, sunt încă în halat, dar...

Pe scaun, în fața lui František, se afla din nou o femeie, cu totul alta ca înfățișare și caracter. Pe obraji mai avea încă fond de ten, arcul sprâncenelor îi era îngroșat cu creion dermatograf, iar genele false îi adumbreau ochii negri strălucitori. Și fără aceste intervenții cosmetice de machiaj, Irena Škáloudová ar fi fost foarte frumoasă. Părea doar puțin cam obosită. Purta un halat roșu aprins, lucios, ale cărui revere le ținea strâns cu mâna la gât, să nu i se desfacă.

— Sunt atât de cutremurată de întâmplarea asta! zâmbi timid, uitându-se la František care aștepta cu teamă dezlănțuirea unei crize de isterie. Pentru nervii femeilor, afacerea asta e probabil prea tare, dar să le

ștergi de pe lista suspectilor nu se poate. Pur și simplu n-am fost în stare să fac nimic, i se destăinuie Škáloudová cu vocea obosită, am băut o cafea și am fumat, atâta tot... permiteți?

František împinse scrumiera spre ea.

Irena Škáloudová scutură scrumul cu un gest mecanic, ținându-și ochii închiși. Îi închidea ori de câte ori reflecta la ceea ce trebuia să spună. Sau poate era doar un vicleșug de femeie, pentru a-și pune în valoare genele lungi, frumoase. Deodată deschise ochii și întrebă:

— Nu-i așa că mă bănuie că eu l-am asasinat?

— Jindřiška? Nu, ea crede că Ajm l-a omorât.

Mâna în care ținea țigara se opri la jumătatea drumului. Această mișcare involuntară și ochii larg deschiși exprimau cu prisosință uimirea.

— Și ea?

František se simțea emoționat în fața acestei femei frumoase. Se supraveghea atent, nu cumva să roșească sau să se bâlbâie. Bine că nu era și Suda de față. Putea să-și imagineze perfect cum ar fi glumit pe socoteala lui, de aceea își ascundea stinghereala sub o înfățișare severă.

— Dar dumneavoastră de ce credeți asta?

— Nu știu... Faltys se temea de el.

— De unde știți?

Škáloudová își cântări răspunsul și din nou își ascunse ochii sub voalul genelor.

— Vedeți, nu era vorba de un caz concret, ci mai curând de o continuă senzație de teamă. Citea de pildă un rol nou și deodată se întorcea spre mine: Ira, cu asta am să-l fac praf pe Ajm, ai să vezi... Sau altădată îl interesa foarte mult să afle dacă Ajm a fost la premiera lui. Nu știu cum să spun... Faltys parcă era urmărit

mereu de umbra lui Ajm.

— Nu înțeleg de ce...

— Nici eu. Nu știu cine ar putea s-o spună. Ne cunoșteam bine și de multă vreme, dar despre Ajm nu voia să vorbească niciodată.

František își uită emoția, se părea că-l părăsi stinghereala în clipa în care Škáloudová își pierdu siguranța de sine.

— Spuneți că vă cunoșteți bine și de mult. Dar doamna Faltys? Ce spunea de prietenia dumneavoastră?

— E o întrebare nedelicată – Škáloudová stinse mucusul țigării în scrumieră – și lipsită de precizie. Între Jeník și mine existau relații normale, ca între un bărbat și o femeie, în timp ce pentru doamna Faltys nu nutrea decât sentimente de prietenie.

Vorbea încet, dar, după cât se părea, fără să se laude și spunând adevărul. Între timp, luase o altă țigară din pachet.

— Fumați mult...

Škáloudová zâmbi, cu un zâmbet ce părea mai degrabă expresia unei triste neputințe.

— Azi am să fumez mult. În semn de rămas bun... ceva ca o incinerare.

Se opri brusc, îl privi jenată pe František și întoarse apoi repede capul într-o parte.

— Scuzați-mă, totdeauna îmi vin în minte comparații care nu se potrivesc. Mă feresc să nu plâng. Pe mine nu are rost să mă bănuieți. Asasinul este Ajm.

*

— Și dumneavoastră credeți că Ajm l-a ucis pe Faltys?

— E o glumă proastă, tovarășe...

František privi în ochii reci și triști ai palidului Vilém Ajm. Întâlni o privire la fel de fixă și concentrată. În ochi i se citea o forță deosebită. Se uită la peretele din spatele meu, de parcă aş fi de sticlă, gândi František și-l încercă o senzație neplăcută.

— Iertați-mă, dar... František încetă să mai zâmbească și glasul îi căpătă un ton de scuză, am întrebat doar pentru că toți dinaintea dumneavoastră au afirmat asta.

— Toți?

František își aminti că primul care pomenise numele lui Ajm, dar și primul care i-a luat apărarea a fost Tarantík.

— De unde îl cunoașteți pe Petr Tarantík?

— Frecventăm aceeași cafenea.

— Care?

— „Deminka”. În cartierul Vinohrady. Și întrebă indiferent: De ce?

— Deocamdată, doar el v-a luat apărarea.

— Poate pentru că mă cunoaște. Nu e obligatoriu ca majoritatea democratică să aibă întotdeauna dreptate. Și nici nu e întotdeauna nepărtinitoare.

În cele rostite de Ajm nu se simțea teamă, ci mai degrabă indiferență și dispreț. Tristeții figurii i se adăuga îmbrăcămintea cernită și cravata neagră. Ajm dădea impresia că ar fi în orice clipă pregătit pentru o înmormântare, a lui sau a altuia.

František rămase în gardă.

— Pe cât se spune, Faltys nu prea vă simpatiza.

Ajm nu-l privi deschis, în ochi, ci își pleca intenționat privirea asupra mâinilor sale albe, cu degete lungi, pe care în momentul acela le răsucea unul câte unul, pocnindu-le.

— În ceea ce ne privește pe mine și pe Faltys, vă pot asigura că animozitatea era reciprocă.

— Din ce cauză?

Ajm întârzie cu răspunsul.

— Nu are rost să dezgropăm lucrurile... v-aș părea sentimental.

— Încercați totuși!

Ajm zâmbi amar.

— Am venit amândoi de la Brno la Praga în aceeași stagiune, pe vremea aceea eram încă prieteni... numai că... Honza a început să-și facă aici un nume... și asta cam fără scrupule. I-am spus de mai multe ori ce cred despre el și am ajuns până acolo încât nici nu ne mai salutam pe stradă. Mulți or să vă spună că-l invidiam. Nu-i adevărat, n-aveam de ce să-l invidiez. Honza era singur. Singur pe un pedestal, înalt, unde nu poate să-ți fie decât teamă. Altceva nimic.

Ajm tăcu pentru o clipă, dar František reinnodă discuția printr-o nouă întrebare:

— Cum vă explicați moartea lui?

Ajm își plecă din nou privirile asupra mâinilor sale cu degete lungi.

— Știa că a ajuns la capăt... la capătul carierei de artist. Fiecare își dă seama, el cel dintâi, de faptul că nu mai poate merge înainte, că a ajuns doar să se repete. Faltys începuse să se repete. Și se frământa. Mai mult decât atât, își pierduse și memoria, dacă nu știați... Prima dată i s-a întâmplat cam cu doi ani în urmă, în *Diavolul* de Shaw, chiar la premieră. Nu știu dacă ați văzut piesa, în ultimul act, eroul principal, Richard Dudgeon, zis Diavolul, are un lung monolog în fața spânzuratorii. Acesta e momentul culminant al piesei, peste care Faltys, n-a mai putut trece. Nu-și mai amintea rolul. A trebuit să i-l sufle tot, cuvânt cu cuvânt,

cum li se suflă cântăreților în timpul procesiunilor religioase. De atunci a mai avut și alte asemenea ghinioane în *Fermecătoarea pantofăreasă*, în *Hamlet*, în *Pescărușul* de Cehov...

František îl privi neîncrezător.

— V-ați asumat sarcina să întocmiți statistica insucceselor lui?

Ajm clătină încet din cap.

— Sunt lucruri cunoscute, dar nimeni nu vorbește despre ele din respect pentru ceea ce e în stare să realizeze sau, mai bine-zis, a realizat. Azi poate că a avut doar de ales în ce mod să se despartă de viață... printr-un gest dramatic... în aplauzele publicului, înțelegeți? O sinucidere ciudată, de efect, sub ochii a milioane de spectatori. Ar putea un actor să-și aleagă o moarte mai spectaculoasă?

8. Activitatea neplăcută a publicului

În fața clădirii Televiziunii se adunase o mulțime de curioși. Printre ei se aflau însă și oameni animați de intenția serioasă de a ajuta sau a da sfaturi. Afară, în ploaie, făceau schimb de opinii și impresii, la fel ca mii de alți oameni în fața televizoarelor.

Paznicul, Navrátil, un bătrân cu păr alb, nu permitea nimănui să intre înăuntru. Cu șapca trasă pe frunte, stătea în ușa boxei de portar și clătina chinuit din cap, încercând să convingă de inutilitatea așteptării pe cei ce se aflau mai aproape.

— Duceți-vă acasă, degeaba așteptați... dacă vreți să aflați ceva, telefonați la 24.33.41, secția relații cu telespectatorii...

*

Nu era însă de loc ușor să poți vorbi cu numărul indicat. Postul suna mereu ocupat. La secția relații cu telespectatorii era mare agitație. Patru fete deserveau șase telefoane. Răspunsurile erau concise și uniforme în lipsa lor de precizie.

Suda asculta îngândurat murmurul celor patru voci, completat de zgomotul continuu al apelurilor telefonice. Fusese condus până aici de un bărbat solid, cu haine gri, de covercot. I se prezentase cu următoarele cuvinte: Mă numesc dr. Strouhal. Aceste cuvinte fuseseră rostite cât se poate de ceremonios și demn. Suda se gândise

imediat ce ușor este să iei peste picior și să parodiezi astfel de oameni serioși și plini de importanță. Dr. Strouhal păstra în permanență, o anumită solemnitate în felul de a fi și de a vorbi. František stătuse de vorbă cu el înainte de venirea lui Suda la studio. I se adresase cu rugămintea de a-i pune la dispoziție câteva încăperi pentru interogatorii și celelalte lucrări necesare în munca lor. Totul depindea de cuvântul lui, deoarece, ca membru și reprezentant al centralei de programe a Televiziunii, era în clipa de față răspunzător de activitatea studioului și de orice s-ar fi petrecut acolo. Toți cei de la centrala de programe făceau cu rândul de serviciu în studio câte o săptămână. Doctorului Strouhal îi venea rândul la fiecare unsprezece săptămâni. Avea un foarte dezvoltat simț al ordinii și era foarte mândru de faptul că, în timp ce era de serviciu, totul mergea ca pe roate. Acum însă era îngrijorat și asta i se citea pe față.

— Din clipa în care s-a petrecut nenorocirea, telefoanele nu mai încetează, spuse el cu voce obosită și tristă, mereu, unul după altul, în decurs de aproape o oră, patru sute douăzeci și cinci de apeluri. De altfel, s-a telefonat și de la cabinetul tovarășului ministru. Nu știu ce să-i răspund...

Pe fața lui Suda apăru un zâmbet vag.

— Spuneți-i adevărul... că Jan Faltys este mort. Nu știu nimic deocamdată.

Strouhal îi aruncă o privire încărcată de reproș. Zâmbetul i se păruse nelalocul lui, iar răspunsul prea evaziv. Suda își dădu seama de asta, dar ce altceva putea să spună, când încă nu știa nimic?

Fata de la masa alăturată se străduia să convingă pe cineva de la celălalt capăt al firului:

— Da, liniștiți-vă, vă rog... da, vă vom da dezlegarea

misterului în cea de-a doua ediție a teledocumentarului.

— De două ori am făcut apel la public prin intermediul crainiceii de televiziune să înceteze cu întrebările, se plânse Strouhal, dar degeaba. Majoritatea își închipuie că piesa de azi face parte din ciclul-concurs „Istorie fără sfârșit”, așa încât odată cu întrebarea oferă și dezlegarea. După o scurtă pauză continuă, cu și mai multă tristețe: Dacă n-ar fi la mijloc moartea unui om, ar părea o farsă reușită.

Suda se întoarce spre telefonista care pusese tocmai receptorul jos, pentru ca, la apelul următor, să-l ridice din nou. Înainte de a-l ridica Suda o întrebă:

— Ce nume apare mai frecvent?

În locul ei, răspunse din nou Strouhal:

— Făptașul e căutat printre personajele piesei. Cele mai multe glasuri au fost pentru rolul contabilului...

— Cine juca rolul acesta?

— Ajm.

Suda dădu îngândurat din cap.

— Aș vrea să știți că eu... Strouhal își șterse fruntea cu o batistă albă, n-am fost niciodată de acord cu piesa asta. Chiar așa! Am martori. Încă de la repetiția generală am declarat că mă spăl pe mâini și că nu-mi iau nicio răspundere.

Suda îl privi și rosti fără să zâmbească:

— Nu cumva sunteți rudă cu regizorul Arnoșt Glanc?

Era puțin cam crud din partea lui, dar fabricanții aștia de alibiuri îi erau totdeauna antipatici. Semănau unul cu celălalt ca două picături de apă, și nu-i era greu să-i demaște.

— Cu tovarășul Glanc? Strouhal tresări speriat. Nu. De ce?

— Așa... Mi s-a părut doar.

Strouhal îl cataloga în acea clipă pe Suda drept un om

bizar, dar nu stăruie prea mult asupra acestui gând, ci continuă să-și dezvolte apărarea:

— Vorbesc numai despre ceea ce știu în mod sigur. Foarte sigur. Firește, n-am prevăzut că se va ajunge la o crimă. Cui putea să-i treacă prin cap așa ceva? Dar c-o să fie un eșec, asta da, am fost sigur. Totul în piesa asta e doar efect; fără idee, fără morală, fără poziție de clasă. Să nu credeți despre mine că sunt un stângist. *Cea de-a treia dorință* și *Cea de-a treia soră* mi-au plăcut, dar nu pot suporta piesele fără idei. Iar asta-i doar poleială. Poleială care-ți ia ochii, dar sub ea nimic, absolut nimic. Spuneți și dumneavoastră, chiar titlul: *O istorie cu cinci asasini*. Eram de față când i-au găsit titlul ăsta și vă spun drept, fără exagerare, mi-a fost rușine.

Suda nu-și spuse părerea. Nu cunoștea piesa și de aceea nu putea aprecia dacă Strouhal avea sau nu dreptate. Cu toate astea însă critica i se păru prea aspră. Strouhal continuă:

— Au tot încercat dacă sună destul de cosmopolit: *Story of five Murderers*; *L'histoire des cinq meurtriers*; *Die Sache für fünf Mörder...* Tarantík își închipuia pesemne că o să facă gaură în univers cu piesa asta. Spuneți și dumneavoastră, ce-i de râs aici: cinci asasini să se adune într-o cameră și să se certe care din ei este mai îndreptățit să-l ucidă pe Jiří Xaver? Și ce are asta comun cu viața telespectatorilor noștri?

Suda ridică din umeri, ceea ce lui Strouhal i se păru a fi o acceptare a părerilor lui.

— Am vorbit cu secretarul literar, Vorliceck, cel puțin de o sută de ori, dar... dădu a lehamite din mână. Greșim atunci când punem oameni tineri, fără experiență, în posturi de răspundere.

9. Instrucțiuni ce nu fac doi bani

Pe coridor, în fața secției Relații cu telespectatorii dr. Strouhal era așteptat de o tânără femeie. Mai curând banală decât frumoasă, cu gâtul și nasul puțin cam lungi și părul pieptănat cu cărare la mijloc. I se citea dezorientarea pe față. Se jena să vorbească în fața lui Suda.

— Tovarășe director adjunct, vă rog... e vorba de ceva... de o problemă internă a Televiziunii.

— Ce anume?

— Ceva în legătură cu Tarantík...

— Cu Tarantík? Strouhal făcu o grimasa de mulțumire. Ei, drăcie!

Suda observă că orice fapt neplăcut legat de numele lui Tarantík îi dă lui Strouhal o senzație de mulțumire interioară.

— Înțelege, tovarășă Vágnerová, o apostrofă cu glas răstit Strouhal, că din punct de vedere intern, suntem într-o astfel de situație încât e mai bine să avem cât mai puține secrete în fața organelor miliției.

Olga Vágnerová plecă ochii și dădu disciplinată din cap. Strouhal își pierdu răbdarea:

— Despre ce-i vorba?

— Am făcut formele pentru plata întregului onorariu – piesă și nouăzeci de minute de transmisie – la cererea tovarășului Vorlíček și a tovarășului Glanc, care m-au rugat în numele lui Tarantík. Numai că...

Vágnerová se opri, dar Strouhal nu-i dădu pace:

— Ei, și mai departe? Spune tot...

— Mai departe, nimic, numai că... cei de la controlul emisiunii ne-au socotit emisia de douăzeci și șapte de minute.

Strouhal clătină necăjit din cap.

— Și ce vrei de la mine? Să nu ți-o treacă, la rețineri?... Ei, fetițo, legile sunt făcute pentru toți.

Suda o mai reținu puțin pe Vágnerová.

— Dar de ce avea Tarantík așa de mare nevoie de bani?

— Se înscrisese să-și petreacă concediul la mare în Bulgaria, prin ČEDOK. Îi mai lipsea ceva din suma necesară...

Strouhal explodă:

— Mereu Tarantík! Și iar Tarantík! Închipuiți-vă, că tot el a provocat și panica printre telespectatori cu vorbele despre crimă, rostite direct în fața camerei de luat vederi. Își baga nasul unde nu-i fierbe oala și acum, pentru el, plătesc eu oalele sparte. Din moment ce există un regulament care interzice intrarea în studio exceptând persoanele a căror prezență este cerută de rol și personalul tehnic, atunci n-ar fi trebuit să i se dea drumul înăuntru. Și am fi avut liniște.

Strouhal avea, într-adevăr, destule motive să-l urască pe Tarantík. De aceea, nici Suda nu încercă să-l liniștească.

*

Comandantul pazei, bătrânul Navrátil, stătea vinovat, cu capul plecat, la fel cum stătuse puțin mai înainte Olga Vágnerová.

— Da, tovarășe, se înțelege, tovarășul Tarantík nu

avea ce căuta înăuntru, dar...

Unchiașul ezită și tăcu.

— Ce spune regulamentul? întrebă tăios Strouhal, ca și când nu l-ar fi cunoscut.

Lui Suda i se făcu milă de bietul bătrân speriat, dar regulamentul e regulament, n-ai ce face. Bătrânul Navrátil aștepta resemnat să se reverse grindina asupra capului său. Se împăcase cu gândul că nimic nu-l mai poate scăpa de pensionare, anii îi avea de mult și acum iacă și necazul ăsta. Ironia soartei consta însă în faptul că Navrátil nici măcar nu era de tură în seara aceea. Îi făcuse un serviciu prietenesc lui Komárek, care plecase la nunta fetei sale, la Pilsen. Acum, bătrânul Navrátil făcea cunoștință cu amarul adevăr că bunătatea nu-ți aduce prea mare folos și că doar ticăloșii au noroc în viață.

— Mde, instrucțiunile sunt clare, bineînțeles, fu silit să recunoască moșul. Adăugă însă, accentuând cuvintele: Dar, dacă nu se întâmpla nimic, nu ar mai fi fost atâta tevatură.

— Dacă, dacă... se înfurie Strouhal din nou. Știi proverbul ăla că dacă n-ai cap... La fiecare emisie intră câte cineva în studio să caște gura.

— Ar trebui să fii câine, nu om, altfel nu vor să înțeleagă de vorbă bună și să-și vadă de ale lor, mai obiectă Navrátil, de data asta însă numai așa, în șoaptă: când e drept, e drept, n-ai ce să mai zici.

— Spune-mi, tovarășe Navrátil, îl întrebă Suda, în afară de Tarantik cine a mai fost pe platou, deși n-avea treabă acolo?

— În timpul emisiei? Unchiașul își împinse șapca pe frunte, supunându-se unui obositor efort de gândire. Păi, maistrul de machiaj Roch, dar... de fapt ăsta are voie... apoi domnișoara Vágnerová, dar și ea are voie...

Sau poate n-are? Și arhitectul Kálecký. Și pe urmă... ba nu, ăla nu... cam ăștia ar fi... Ar fi putut să mănânce sandvișuri la bufet și să urmărească de acolo piesa, pe micul ecran.

Suda zâmbi:

— Asta ai fi putut să le-o spui lor, nu nouă.

Strouhal turnă și el gaz peste foc:

— Așadar, vedeți, tovarăși, instrucțiuni există, dar nu fac doi bani.

10. Investigații în culisele tehnicii televiziunii

Suda nu-l lăsă încă pe dr. Strouhal să plece. Se întoarse cu el în studio la fotoliul de metal în care se săvârșise crima. Faltys nu se mai afla acolo, iar sfoara cu care fusese legat zăcea pe dușumea, lângă covor. Restul recuzitei rămăsese pe loc, deși manipulanții de decoruri ar fi strâns-o bucuros pentru a pregăti programul zilei următoare.

Strouhal se opri în fața sforii.

— Nici cu legatul ăsta n-am fost de acord, chiar de la prima lectură. Pentru gustul meu, prea mirosea a gangsterism... ca de altfel întreaga piesă. De personaje ce să mai zic? Nu sunt nici măcar scheme, ci doar niște umbre.

Strouhal observă că Suda îl privește din nou fix.

— Ce mă priviți așa? Ce vedeți la mine?

— Nimic. M-am gândit iar dacă nu cumva sunteți totuși rudă cu regizorul Glanc?

Strouhal, jignit, tăcu o clipă, dar apoi continuă, ca și când n-ar fi fost întrerupt...

— Le-am spus că nu sunt de acord cu goana asta după efect, am martori, puteți să întrebați pe cine vreți. Cu Tarantík poate că m-aș fi înțeles și ar fi renunțat probabil la legatul acela, dar Vorlíček s-a încăpățânat. Tânărul ăsta, în calitatea sa de secretar literar, se consideră apărător al autorilor și-și însușește păreri străine. Și se mai spune că tinerii sunt principiali...

Suda zâmbi.

— Asta nu ține de vârstă, ci de caracter.

Strouhal, care stătea în spatele lui Suda și-i vedea doar ceafa, nu prea știi cum să interpreteze vorbele lui.

Suda se aplecă deasupra fotoliului. Ambele capete ale sârmei erau fixate destul de neglijent, în mare grabă, de brațele de metal ale fotoliului.

— Cine a observat primul această sârmă?

Strouhal ridică din umeri. În momentul acela nu fusese în studio, ci, împreună cu regizorul Glanc și ceilalți, se afla în cabina de regie. Ar fi bine să se adreseze altcuiva, de pildă, operatorului Josef Kejř. Acesta fuma pe culoar, în fața atelierului, și se oferi aproape singur să vorbească. Încă de la început însă, pentru a nu părea că vrea să se vâre cu orice preț în vorbă, încercă să se explice:

— Știți, eu bucuros v-aș spune totul, dar... Își muta greutatea corpului de pe un picior pe altul ca un urs. Chemați-l mai bine pe Adolf Pangrác. El e șef peste camere și lumini. Eu sunt plătit doar pentru lucru, el și pentru lucru și pentru răspunderea pe care o are, așa că să vă spună el. Eu am grijă doar de cutia mea, să n-aibă ochiul strâmb sau să nu prindă din întâmplare ce nu se cuvine...

Kejř arătă cu mâna spre camera numărul 2, așezată lângă peretele lateral, pe un cărucior cu roți, care permitea manevrarea ei pe scenă în diagonală.

În apropierea fotoliului fatal, se mai afla o cameră de luat vederi, cu suportul ei greoi așezat direct pe dușumea. Rotițe mici de cauciuc permiteau și manevrarea ei, nu însă în timpul luării imaginilor. Atât la una cât și la cealaltă, se putea obține schimbarea obiectivului în direcția dorită, conform necesităților impuse de dramatismul acțiunii, jocul actorilor și concepția regizorală. Trebuia însă ca nu cumva, în

timpul emisiei, să fie prinse în imagine vreunul dintre obiectele culiselor tehnice ca: aparatele de sunet, ce aduceau cu o spânzurătoare, postamentul reflectorului sau vreun cablu, peretele de lemn din fundul scenei sau cealaltă cameră de luat vederi.

— Cu aceea lucra tovarășul Pangrác, nu-i așa? întrebă Suda, așteptându-se la un răspuns afirmativ.

Kejř însă clătină din cap. Purta de dimineață până seara, o bască neagră, trasă până peste urechi, pe care nu și-o scotea nici la cantină, nici la ședințe. Ceilalți îl bănuiau că ascunde vreo chelie sub ea.

— Nu. Franta Maras a lucrat cu ea, răspunse Kejř, continuând să dea informații. Știți, operatorul principal de emisie nu lucrează niciodată direct pe platou. El stabilește doar concepția de lucru, cadrul de operare și, împreună cu regizorul și arhitectul, aprobă planul de decoruri, direcțiile principale de mișcare ale actorilor și modul de iluminare.

— Și după aceea?

— În timpul repetițiilor și în cursul transmisiei nu face decât să urmărească dacă totul merge după cum s-a prevăzut. Eventual propune și unele modificări, dacă se mai poate.

Suda înțelegea din ce în ce mai greu cum de fusese posibil ca, într-un mediu atât de agitat și în prezența atâtor oameni, să se ajungă la o crimă ce necesitase o pregătire așa de complexă, despre care nimeni n-a știut nimic.

Deschise ușa culiselor pentru a privi dincolo de peretele de pânză al decorului. Aici, în spațiul îngust, triunghiular, format de pereții exteriori ai celor două spații scenice diferite, ieșeau capetele celor două fire legate de fotoliul metalic. Cadrul de lemn al construcției era acoperit de iută, iar pereții consolidați cu scânduri

puse de-a curmezișul, prinse cu scoabe sau cuie. Locul era mic, abia cât să încapă o persoană, iar lumina slabă – un ungher cufundat în întuneric.

— Are cineva o lanternă? întrebă Suda privind spre Kejr.

Acesta avea într-adevăr o lanternă ce funcționa prin apăsare repetată și scotea, în timpul iluminatului, un zgomot caracteristic.

— Mulțumesc, Suda înclină capul și îndreptă conul de lumină spre dușumea.

Pe aici trecea cablul de care erau legate cele două fire de la fotoliu. Cineva făcuse o tăietură adâncă în învelișul izolator al cablului și introdusese în acel loc capetele firelor.

Kejr se aplecase curios să privească pe deasupra lui Suda, în timp ce Strouhal îl observa clătinând dojenitor din cap.

— Cu ce se poate tăia cablul? întrebă Suda.

— Cu ce? Kejr dădu din mână. Chiar și cu un briceag, nu-i nicio problemă, doar să nu fie făcut contactul.

— Dar ceva timp tot ia, nu-i așa?

Kejr fu de acord.

— Da, tăietura trebuie c-a fost făcută mai înainte, dar să bagi capetele firelor, asta-i treabă ușoară, putea s-o facă oricine... în câteva secunde.

— Și dumneata?

Kejr zâmbi calm și dădu afirmativ din cap.

— Și eu. Dacă aș fi avut vreun motiv.

După o scurtă pauză adăugă:

— Știți, n-aș vrea să mă amestec în treburile dumneavoastră, dar după mine, nu la cablu-i buba. Cablu-i cablu. O sârmă izolată cu cauciuc. Cu asta nimeni n-a săvârșit niciodată o crimă. A omori în felul ăsta pare destul de simplu, dar nu e. Pentru asta mai

trebuie și un fotoliu potrivit.

— Ce fel de fotoliu?

— Știți, e vorba de anumite legi ale fizicii, de care trebuie să se țină seamă. Azi orice copil din școala generală știe că metalul este un mijloc foarte bun de transmitere a curentului electric, dar că omul din fotoliu n-ar fi fost electrocutat dacă brațele de metal ale acestuia s-ar fi atins într-un punct sau ar fi fost unite între ele. Știți, trebuia ca singura lor verigă de legătură să fie trupul și mâinile celui ce urma să fie omorât, altfel electrocutarea n-ar fi reușit niciodată...

Suda se arătă de acord cu Kejř. Fotoliul în care murise Jan Faltys avea într-adevăr o construcție puțin obișnuită, tije de metal formau, ce-i drept, o împletitură, dar nu se atingeau în niciun punct. Desigur, arhitectul proiectant se gândise, în primul rând, la flexibilitatea fotoliului în timpul șederii.

În picioare, lângă Suda, Kejř continua să dea explicații:

— Știți, eu cred că numai fotoliul acesta a putut să inspire cuiva ideea crimei.

Suda încuviință în tăcere, deși, după părerea sa, faptele se succedaseră mai degrabă invers. Întâi mobilul crimei și abia după aceea alegerea unui fotoliu potrivit, ca parte integrantă a întregii acțiuni. Va trebui să afle de unde a fost adus fotoliul cu pricina.

Capul cablului ducea la un reflector de 5 kilowați, așezat pe un suport cu trei picioare. Se aflau acolo două asemenea reflectoare și amândouă foloseau cablurile ce duceau sus, la platforma de iluminare.

— Cine mânuie reflectorul?

— Cele două lămpi cu suport se aflau în grija lui Haukvic, iar iluminarea de sus, cu reflectoare panchrom, cădea în sarcina lui Brdečka, spuse Kejř,

arătând spre corpurile de iluminat așezate în grupuri de câte șase în niște scoici alungite, unghiulare, ce se aflau într-o galerie îngustă, chiar sub tavan. Fiecare din ele își are pianul său...

— Pianul?

— ...adică claviatura de comanda. Se află sus, pe platformă, aici te-ai împiedica de ea, dar, după cum v-am mai spus, ar putea să vă explice mai bine Adolf Pangrác, el răspunde de lumini, împreună cu maistrul principal de lumini, tovarășul Brdečka. Vi-l găsesc eu pe Pangrác și vi-l trimit...

Suda își manifestă însă altă dorință:

— Mai bine caută-l pe Haukvic... Pe urmă se întoarce spre Strouhal: Ne uităm și sus, pe platformă, nu-i așa?

Nu era ușor să urci sus la galeria de lumini, și asta o resimțea mai ales Strouhal. Duceau acolo două scări înguste de metal, fixate aproape vertical de pereții studioului, în două colțuri opuse. Suda urca în urma lui și trebuia mereu să aștepte: corpulentul Strouhal, în lunga sa carieră sedentară de funcționar, se dezobișnuise de efortul fizic și urca gâfâind. Ajunseră sus la galerie, dar platforma era așa de joasă încât trebuiau să stea ghemuiți. Strouhal își ștergea mereu, cu batista, fruntea nădușită.

Jos, sub ei, se vedea tot platoul ca-n palmă. Spațiul studioului de emisie era presărat cu diverse flancuri mobile puse unele lângă altele și care formau culoare, colțuri de odăi și încăperi. Văzut de aici, de sus, tot păienjenişul acela de pereți despărțitori și ziduri părea un labirint.

— E un loc bun de jucat de-a v-ați ascunselea, remarcă Suda.

— La fiecare punere în scenă mai mare pare altfel.

— Cine a semnat proiectul decorurilor?

— Arhitectul Cyril Kálecký... lucrează deseori pentru noi. Redacția teatru colaborează practic doar cu trei arhitecți. Cu el, cu Skoumal și cu Fara.

— Arhitectul Kálecký este salariatul televiziunii?

— Nu, nu este, dar lucrează cu noi de câțiva ani, de fapt aproape de la începuturile televiziunii. Lucrează în acord. Câștigă mai bine decât dacă ar fi retribuit cu salariu lunar.

— În ce constă munca arhitectului la televiziune?

— Face schița decorurilor, iconografia și schema, le discută împreună cu regizorul și operatorul, propune cum să fie pictate decorurile și alege recuzita. Pe scurt, răspunde de scenografia piesei.

— Dar mobilierul?

— Mobilierul face parte din recuzită. Ce se poate, luăm din fondul nostru de recuzită, restul se aduce de obicei de la Barrandov, din atelierele de filmare.

Suda voia să știe mai ales de unde fusese adus fotoliul metalic, dar deocamdată nu puse nicio întrebare directă. Prin răspunsurile sale generale Strouhal îl informase despre procesul obișnuit în condiții normale. Despre rest, va fi mai nimerit să-l întrebe direct pe Kálecký.

— Cine l-a ales pe Kálecký pentru scenografia acestei lucrări?

— Probabil regizorul, ar trebui să verificați. Stați, mi-am adus aminte de ceva – Strouhal se opri – nu e în legătură, bineînțeles, cu arhitectul, dar vă va interesa... pot să vă pun la dispoziție o imprimare pe telerecording, bineînțeles dacă doriți...

Suda auzea pentru prima oară acest cuvânt.

— Telerecording?

— Îi mai spuneam și terc... După părerea lui Trávniček, nu-i prea corect, dar sună mai omenește și, mai ales, e mai scurt. Înseamnă, înregistrarea în imagini

a reprezentației. Folosim terc-ul la spectacolele care presupun că vor fi reluate.

Suda se declară de acord.

Strouhal însă, după cum îi era firea, se temu ca nu cumva propunerea lui să fi trezit speranțe deșarte și se grăbi să-l facă pe Suda să-și schimbe intenția.

— Prea multă nădejde însă nu mi-aș pune în el, în orice caz e mai interesant ce s-a petrecut în spatele camerei de luat vederi, decât sub obiectivul ei.

Atenția lui Suda era însă atrasă în altă parte. Se uita la măsura neocupata a lui Haukvic și la claviatura de comandă de lângă ea. Chiar sub el se afla fotoliul metalic în care murise Jan Faltys. De aici se vedeau și firele cuplate la cablul din spațiul acela îngust, triumfiular. Dacă Haukvic a fost cât de cât atent, a putut sau cel puțin ar fi putut să vadă pe asasin.

Paznicul dădu buzna în studio. Nu mai avea nimic din prestața unui comandant de corp de pază, din toată ființa lui se degaja mai degrabă smerenia. La început nu văzu pe nimeni și, descumpănit, privi în jur. Trecu câțva timp până să-i zărească pe Suda și Strouhal sus, pe platforma corpurilor de iluminat.

— Mă rog frumos, nu-i nicăieri... Haukvic... a dispărut. Fără urmă.

*

Suda nu află nimic nici de la maestrul principal de lumini, Karel Brdečka. Ochiul ce clipea des în dosul lentilelor groase erau un argument suficient de convingător în sprijinul afirmațiilor lui. Era așa de miop, încât vedea confuz obiectele de la o depărtare mai mare.

Suda trebui să asculte toate lamentațiile lui în legătură cu aceasta boală profesională, ca și părerile de

rău că va trebui să-și părăsească meseria, care-i oferea atâtea satisfacții, și echipa de colaboratori cu care se înțelesese atât de bine. Și apoi nu oricine putea să-i ia locul. Funcția de maestru principal de lumini nu-i glumă, de altfel asta se poate vedea și după remunerație.

Nu avea niciun rost să continue interogatoriul, așa că Suda îi puse punct într-un mod prietenesc.

Haukvic însă nu era de găsit nicăieri.

11. Capul gol

În cele din urmă însă îl găsiră. Se ascundea într-un loc nu prea onorabil, în W.C. Nu voia să se spânzure, după cum a ieșit la iveală mai târziu. Era alb la față și-i tremura tot corpul. Suda încercă să-l liniștească:

— Nu te văicări, omule, n-ai nicio vină, cel puțin așa cred, atunci pentru ce atâta isterie...

Haukvic era un om cam de treizeci de ani, un tip slab, neurastenic, cu nas lung și bărbia mică, teșită. Mai înainte, lucrase ca vânzător într-un magazin alimentar, dar își lăsase serviciul deoarece aici se putea câștiga mai mult, și mai ales avea prime lunare regulate. Părul rar și lung și-l pieptăna astfel încât să acopere locurile goale, lucioase.

— De ce v-ați ascuns?

Haukvic își îndreptă trupul cu un aer jignit. Aruncă o privire fugară în jur, pentru a vedea dacă nu ascultă cineva convorbirea lor. Se afla împreună cu Suda în micul bufet al studioului de televiziune, căruia i se spunea familiar *U Koček* („La Pisicuțele”). Bufetul era gol, doar în spatele tejghelei responsabila, doamna Mrázková, turna vodcă în două pahare.

— Nu m-am ascuns, eu, înțelegeți, eu... bâigui emoționat Haukvic, eu trebuie să fiu singur... eu, mai mult decât ceilalți, mă aflu într-o situație groaznică...

Suda îl întrerupse:

— Nimeni nu v-a imputat nimic.

— Cum nu?!... Doar eu am făcut contactul. Eu. Eu l-am ucis... cu mâna asta, cu mâna asta...

Haukvic începu să lovească cu pumnul în tăblia mesei. Se stăpâni însă la vederea femeii care aducea o tavă cu două pahare. Calmarea aceasta bruscă i se păru suspectă lui Suda. Ba chiar se îndoi puțin de sinceritatea autoacuzării anterioare.

— Beți, împinse Suda paharul spre el, sunt oameni cărora asta le face bine.

Haukvic dădu paharul pe gât și după aceea se scutură.

— Mai beți unul? îi oferi Suda alt pahar.

Haukvic scutură din cap.

— Nu, mulțumesc, în mod normal nu beau, dar... am mereu în fața ochilor scena: am apăsât pe buton și... un zgomot. Un țipăt. Pe urmă panică...

— Încercați să vă amintiți ce s-a întâmplat înainte, dacă puteți, zise Suda cu un aer protector, fără să dea impresia că îl zorește.

— Vă aflați totuși deasupra studioului. Am fost și eu acolo și, de la locul dumneavoastră, se vedea tot ce se petrece jos...

Haukvic clătină cu înfrigurare capul.

— Nu știu, nu știu nimic... eu când mă enervez nu mai știu nimic, nu-mi mai amintesc nimic, mi-e capul complet gol.

— Concentrați-vă puțin, insistă totuși Suda, acum chiar și un amănunt, un fleac de nimic ne-ar putea fi de folos. Aș vrea să știu, de pildă, de câte ori ați aprins reflectorul în timpul emisiei. Și când a fost ultima oară...

— De câteva ori înainte de pauză... pe urmă nu l-am mai aprins până când s-a întâmplat nenorocirea.

— Câți oameni cunoșteau manipularea luminilor pe care trebuie s-o executați?

— Regizorul, operatorul principal Pangrác, Karel Brdečka, în calitate de maestru principal de lumini,

asistenul Zbyněk Čiž și... toți ceilalți.

Suda nu înțelese ultima remarcă, dar Haukvic îi explică:

— Repetiția generală a fost de data asta, completă, până la cele mai mici detalii. Chiar și cu luminile. De altfel, repartizarea în mare a sarcinilor fusese stabilită cu mult timp înainte. Cine s-ar fi gândit atunci la necesitatea de a face un secret din asta.

— Spuneți că ultima dată ați aprins reflectorul înainte de pauză. În felul acesta putem determina momentul cuplării firelor la cablu în timpul pauzei sau scurtă vreme după începutul actului doi.

— Da.

— Vă amintiți să fi văzut pe cineva sau ceva suspect în răstimpul acesta?

— N-am văzut nimic... Haukvic clatină din cap, eram grozav de nefericit, nu m-am uitat la nimeni, nu mă simțeam bine... din punct de vedere sufletesc.

— De ce?

Haukvic își frecă cu degete nervoase tâmpilele.

— Am... și se opri din nou, se vedea că nu-i face plăcere să vorbească despre asta, am o legătură, o legătură serioasă cu o... cu o fată, dar... Ne-am certat, chiar aseară ne-am certat. Și nu din vina mea. Pe cuvânt. Ne cunoaștem de patru ani și azi am hotărât să ne despărțim. M-am simțit, nu știu dacă cunoașteți starea aceasta, m-am simțit ca un om bolnav. Încă de dimineață, toată ziua... am vrut s-o sun pe Jiřina, îmi repetam mereu numărul ei de telefon... șapte-șapte-zero-douăzeci și doi.

— Și ați chemat-o?

— Nu, n-am îndrăznit, eu n-am... Îmi lipsește elocvența care place femeilor. Nu mi-era gândul la nimic, doar că o s-o chem și ce o să-i spun. De nimic altceva

nu-mi amintesc, absolut de nimic, v-am spus că stau prost cu memoria. Nici n-am mâncat la prânz, aveam o senzație ciudată de teamă că totul e adevărat și că o să ne despărțim... Haukvic se întrerupse brusc și zâmbi amar. Dumneavoastră vi se pare poate banal ce vă povestesc, cum mi se pare de altfel și mie acum. Te frământă în sine ta, te chinuiești cu prostii și în vremea asta... nu trebuia să se întâmple... nimeni n-ar fi murit dacă...

Haukvic tăcu, pentru că vocea tremurătoare îi trăda plânsul și se jena. Suda își dădu seama că n-ar folosi nici vorbele de consolare, nici încercările de a-l convinge de nevinovăția sa. Haukvic va scăpa de povara vinii abia când adevăratul criminal va fi prins.

*

Din toate informațiile pe care i le împărtășise Suda, pe František îl atrăsese cel mai mult amănuntele în legătură cu aspectul tehnic al crimei. Vedea în ele completarea precisă a unora dintre suspiciunile și presupunerile sale. Îl interesa mai cu seama Adolf Pangrác. De hotărârea operatorului principal depindea în mod neîndoielnic modul de iluminare a scenei și toate celelalte premise tehnice ale crimei prin electrocutare.

— Pot să adaug și eu ceva, zise František, luând ca punct de plecare rezumatul noutăților aduse de Suda. Operatorul Adolf Pangrác avea mereu ciocniri cu Faltys. Când l-am interogat, a negat totul, dar nu poate fi crezut. Stă cam rău cu nervii, e de-ajuns să-i spui o vorbă că sare în sus ca o rachetă... Că s-a certat cu Faltys nu încapе îndoială, mi-au confirmat-o mai mulți.

— Dacă s-a certat în public, atunci are cel mai de nezdruccinat alibi dintre toți.

František era de altă părere, dar știa că nu i-ar fi de niciun folos să și-o apere, așa că dădu întregii afaceri o întorsătură de glumă.

— Știu și eu zicala: câinele care latră nu mușcă, dar eu am văzut un câine care, nici nu-ți vine să crezi, dar...

Nu-și termină anecdota pentru că Suda se grăbea să afle și alte fapte. Se dovedi astfel că ritmul muncii acestuia era foarte schimbător. Își stabilea singur, după propriile sale nevoi, ritmul interogatoriilor și pauzele necesare reflectării asupra conexiunii faptelor și nu se lăsa influențat de nimic. František avu la început impresia că vorbește degeaba, pentru că nu-l ascultă nimeni, dar nu era așa. La un moment dat, Suda ridică ochii și ciuli urechile.

František tocmai vorbea despre enervarea lui Faltys pe care mulți o observaseră încă de dimineață, la repetiția generală. Operatorul Pangrác nu fusese singurul care avusese un conflict cu el. Una din certuri s-a terminat chiar cu bătaie.

— Când?

Dimineață, la repetiția generală. Un oarecare Adamec a încasat-o. Stanislau Adamec, recuziter.

— De ce?

— Din cauza ruperii unui picior... František răspundea intenționat atât de încet, pentru a-l pedepsi cât de cât pe Suda pentru lipsa de interes manifestată anterior. Suda însă, fără niciun pic de pauză, încercă să completeze informația lut František printr-o întrebare:

— ...te referi cumva la piciorul unei dudui?

— Nu. Al unui fotoliu. Al celui în care ședea Faltys pe scenă.

Suda îl privi nedumerit.

— Probabil e o confuzie, băiete... nu crezi?

12. Discuție despre proză și poezie

Amândoi se întoarseră în studio. De la prima vedere, era clar că fotoliul nu suferise nicio stricăciune.

— Ei, František, s-ar putea rupe ceva la asta?

— A fost schimbat, zâmbi František, cu aerul unuia care știa cum stau lucrurile. La repetiția generală se afla aici un fotoliu demodat, tapisat. Țsta ultramodern nici nu se potrivește cu restul de decor de pe scenă...

În timp ce discutau despre fotoliu, din spatele lor se auzi deodată un glas care li se păru cunoscut:

— ...în schimb se potrivește grozav de bine pentru altceva. Metalul e mai bun conducător de electricitate decât iarba africană sau fibra lemnoasă.

Se răsuciră amândoi. Prin deschizătura ușii îl văzură pe Tarantík, cufundat într-un fotoliu aflat în spațiul scenic vecin.

Numai ce-l zări, și František simți că-l năpădește din nou valul acela de dezgust și de suspiciune nemotivată față de omul acesta. Rareori îi fusese cineva atât de antipatic ca Tarantík. De obicei, pentru simpatii și antipatii se găsesc cu greu explicații logice. De data asta, totul se datora unor lucruri mărunte pe care poate că altcineva le-ar fi luat, dimpotrivă, ca pe niște calități ale lui Tarantík. Una din ele era și setea lui neobosită de a ști tot ce se petrece, omniprezența și interesul pentru tot ce-l înconjură. Dar, spre deosebire de František, Suda nu se lăsa înșelat în timpul cercetărilor de asemenea aspecte afective.

František îi făcu un semn cu capul lui Tarantik și, din motive de prestigiu, își completă spusele cu o remarcă sentențioasă:

— Cel care a rupt piciorul scaunului este asasinul lui Faltys.

Pe fața lui Tarantik se ivi un zâmbet.

— Mă credeți dacă vă spun că știam asta de acum zece minute?

Suda îi răspunse pe același ton

— N-am știut că sunteți atât de vanitos.

— Nu-i vorba de vanitate... sau poate că, în oarecare măsură, e vorba de ea, dar nu numai de ea...

— Căutați surse de inspirație pentru viitorul dumneavoastră roman polițist?

Tarantik se ridică și se apropie cu pași înceteți de ei.

— Trebuie să recunosc că toate întâmplările povestite până acum le-am scos din burtă și asta se simte... Nu mi-o luați în nume de rău, dar nu vreau să scap această ocazie, mai ales că sunt amestecat în ea.

Suda zâmbi, dus pe gânduri.

— Așadar, scriitorii trăiesc de pe urma nenorocirilor altora.

Tarantik țină să completeze și el remarca lui Suda.

— Chiar așa. În asta și constă deosebirea esențială dintre proză și poezie. Poeții trăiesc, dimpotrivă, de pe urma propriilor lor nefericiri.

Schimbul acesta de cuvine ar fi putut continua la infinit, dar toți trei își dădură seama că nu-i momentul potrivit pentru așa ceva. František aruncă în treacăt o privire spre ceasul de la mână și Tarantik luă brusc o mină serioasă.

— Aveți dreptate, timpul zboară... dar aș vrea să vă mai spun că mi-am pus și eu capul la contribuție. Și memoria. Pentru Ajm. Să nu-l vârați cumva pe bietul de

el în cine știe ce încurcătură. Am o anumită bănuială, am găsit o urmă... Tăcu privindu-l semnificativ pe František și apoi pe Suda: O urmă foarte concretă.

Suda încuviință:

— Și eu.

Se scurseră câteva clipe de tăcere plină de așteptări. František se uită când la unul când la altul, așteptând cu încordare ce se va mai întâmpla.

Tarantik își umezi buzele cu limba. Făcea impresia că și-a pierdut puțin calmul.

— Ar trebui să cădem de acord.

Suda zâmbi cu tâlc.

— Asta-i cam greu. Mă gândeam chiar la dumneavoastră.

— La mine? Tarantik părea uimit.

— Spuneți-mi, ce-ați căutat în studio în timpul emisiei?

— Nimic.

— Cum așa? nu înțelegese Suda. Doar ați fost acolo?...

— Am fost. Dar n-am făcut nimic. Am stat într-un colț, lângă intrare. Am privit. Asta-i tot.

Suda întrebă cu asprime în glas:

— Cine v-a permis?

— Nimeni. Uneori e mai bine să nu întrebi, zău așa, fără glumă, nimeni nu mi-ar fi îngăduit-o. Numai că, de obicei, curiozitatea este mai puternică decât regulamentul. Încercați să vă puneți în pielea autorului, vreau să spun, a autorului în ziua premierei. Poate că nici dumneavoastră n-ați fi întrebat ce aveți dreptul să faceți și ce nu.

Chiar și veșnic bănuitorul František trebui să recunoască că explicația părea destul de plauzibilă. Suda însă tăcea, astfel încât Tarantik continuă, cu un oarecare simțământ de superioritate:

— Cred că urma mea este mai concretă. Ar trebui să-mi țin gura, mi-ați dat o dată să înțeleg limpede că n-aveți nevoie de ajutorul meu, dar nu-i nimic... tot încerc să vă conving.

— Cu ce?

Tarantik nu mai zâmbea.

— Îmi permiteți să pun câteva întrebări în prezența dumneavoastră machiorului Robert Roch?

Lui František cererea i se păru obraznică. Tarantik nu glumea, așadar, când spunea că vrea să ia parte la cercetări. Amatorismul în domeniul criminalistică nu se poate termina decât cu un scandal și cu un mare fiasco. De aceea, nu avea nicio îndoială în ceea ce privește răspunsul ce trebuia dat lui Tarantik.

Suda însă zise:

— Bine, să mergem...

13. Păpușarul

František îi atrase atenția lui Suda că nu e de acord cu acest experiment. Gestul lui Suda i se părea inexplicabil. În puținul răstimp de când lucrau împreună la rezolvarea acestui caz, avusese de multe ori impresia că Suda îmbătrânește și dă în mintea copiilor, că ar trebui să iasă la pensie.

Încă de la începutul interogatoriului, printr-o întrebare caustică, Roch imprimase întregii discuții un ton neprietenos.

— Domnule Tarantik, asta îți e specialitatea secundară, sau faci pe copoiul din pur amatorism?

Sensul întrebării era fără îndoială ofensator. Doar cu mari eforturi Tarantik reușise să-și păstreze zâmbetul.

— Nu răspund la o asemenea întrebare.

— Păcat, își continuă Roch răutăcioasa provocare, ar fi interesant de știut ce meserie ai, de fapt? Scriitor sau copoi? Și m-ar interesa să știu care-i mai bine plătită?

František se gândi că firea unora le permite să suporte o seamă de insulte: eu unul n-aș fi îngăduit așa ceva, Tarantik, dimpotrivă, zâmbea și adoptase la rândul lui un ton ironic.

— E plătită îndeajuns ca să-ți pot oferi o bomboană. Punguța cu bomboane rămăsese pe masă, fără ca cineva să se atingă de ele.

Roch avea o față slabă, colțuroasă și zbârcită, dar atât de expresivă încât se întipărea pe dată în memoria oamenilor. O şuviță de păr negru îi cădea pe frunte;

echilibrul feței era stricat de un nas strâmb, care dădea fizionomiei sale, chiar și în cele mai solemne clipe, o expresie malițioasă.

— Mulțumesc. Nu primesc mită. De niciun fel... și sub nicio formă.

Abia termină de rostit cuvintele acestea, că Tarantik izbucni în râs.

— Nu pricep ce-i de râs aici, protestă Roch, puțin neliniștit.

František aștepta într-una ca Suda să pună capăt acestui duel verbal. Până acum nu fusese folosit niciun argument concret, discuția se limitase doar la insulte reciproce. Dar Suda continua să aștepte.

— Nicio grijă, despre asta o să mai vorbim noi, zise Tarantik și continuă: Azi, în cabina de machiaj, înainte de prânz, cam în jurul orei unsprezece, te-ai certat cu Faltys. Nu zău, sincer, fără glumă, n-are rost să negi. Am auzit cum spuneai: maestre, de asta mă doare-n cot...

— Și ce-ți pasă dumatăle, se rățoi Roch, unde mă doare și unde nu?

— E vorba de o crimă.

— Dimineată nu fusese vorba de nicio crimă și cu toate astea, tot pe copoiul ai făcut-o!

În sfârșit, interveni și Suda:

— Despre ce era vorba?

— Despre bani, căzu Tarantik în spatele celui interogată.

Roch rămase pentru moment stupefiat, dar îndată îi apărură din nou pe față zâmbetul lui sfidător. Momentul acela scurt, de ezitare, a fost suficient ca František să înceapă să-l observe mai îndeaproape pe Roch. Poate că încercarea lui Tarantik nu avea să fie cu totul fără rost. Roch ascundea ceva. Asta-i sigur. Privirea îi era la fel de

piezișă ca și nasul. Nu privea niciodată drept în ochii celui cu care vorbea, ca și acum, când spuse:

— I-am cerut lui Faltys să aranjeze cu Vágnerová să-mi plătească mai mult. Am impresia că aici, la televiziune, sunt ca la băcănie. Ca să fiu clar, eu lucrez la studiourile Barrandov, aici am primit să lucrez doar extern, trei zile: joi, vineri și nenorocita asta de sâmbătă.

— Îl cunoșteți de mult pe Faltys?

— ...de mult? repetă Roch întrebarea lui Suda, de parcă nu i-ar fi prins înțelesul. Da, demult. Țsta din urmă a fost cel de-al cincilea film al meu cu Faltys.

— Pentru piesa de azi v-a cerut chiar Faltys? mai întrebă, să se convingă, Suda.

— Da, n-avea o părere prea bună despre machiorii de la televiziune. Totdeauna spunea că sunt buni doar pentru măști de basme sau grotești.

— Ați pregătit numai masca lui Faltys?

— Nu, a tuturor. Șase actori nu-i cine știe ce, nu-ți ia prea mult timp să-i machiezi; mai ales că nu era vorba de Barbă Albastră sau de Neruda, poți să-i faci atunci când ai practică. Așa că să nu se mire nimeni dacă cer două sutare în plus, de vreme ce fac treabă bună.

Tarantik nu lăsa să-i scape inițiativa din mână.

— Era vorba de o sumă mai mare, nu de două sute, adu-ți aminte, și n-ai cerut-o dumneata, ci Faltys.

Roch, iritat, făcu o grimasă.

— Asta-i iar o bârfă de culise și dumneata crezi că am să mă las prins în cursă?

— Era vorba de zece mii, rosti apăsător Tarantik și adăugă: Țsta-i adevărul, fără glumă.

La cuvintele lui, Roch sări mânios de pe scaun și începu să strige:

— Cu ce drept mă interoghezi? Și de ce dumneata? De ce tocmai dumneata? Ce te interesează? Știi ce ești? Un

mâzgălitor de romane polițiste proaste! Și vrei s-o faci pe grozavul!

Suda îl cuprinse cu un gest liniștitor pe după umeri și-l conduse spre scaun.

— Calmați-vă, domnule Roch. Terminăm acum. Dacă înțeleg bine, munca dumneavoastră s-a sfârșit înainte ca actorul să apară în fața camerelor...

— Da.

— De ce-ați rămas în studio și în timpul emisiei?

— Ca să controlez, răspunse fără ezitări Roch.

— Despre ce control e vorba?

— Prelungisem nasul lui Faltys cu un vârf de latex și sub proiectoarele acelea e așa de cald că afurisitul ăla de latex se topește câteodată...

Roch băgă mâna în servietă și-și scoase cutia cu ustensile. Era o casetă pătrată de lemn, plină cu tot felul de borcănase, pensule și tuburi.

— Dacă domnul Tarantik e așa de amabil, v-aș putea arăta pe el...

Tarantik scutură energic capul:

— Mulțumesc, nu-i nevoie să-mi lungești nasul.

Vorbise serios, fără să realizeze și sensul figurat al acestui joc de cuvinte². František, primul, pufni în râs. Suda i se alătură, îl urmă, și Tarantik. Doar Roch nu înțelese ce s-a întâmplat.

În clipa aceea se deschise ușa și intră plutonierul Halík, care anunță:

— A venit doamna Faltys.

² A lungi nasul = a da cu tifla (cehă)

14. Văduva

Nu avea rochie neagră și nici ochii plânși. Mai degrabă păru surprinsă când Suda și František își însoțiseră vestea morții lui Jan Faltys cu câteva cuvinte de sinceră compătimire. Se vedea că nu se așteptase la așa ceva din partea lucrătorilor de la miliție.

František o compară în sinea lui cu micuța Jindřiška și mai ales cu Irena Škaloudová. I se părea de neînțeles de ce Faltys căutase și culesese în altă parte, când chiar de prima dată făcuse o alegere atât de bună.

Doamna Faltys era ceva mai în vârstă, se apropia de patruzeci, dar figura ei inteligentă nu-și pierduse din farmec.

Tenul îngrijit nu trăda nici măcar un rid, părul cărunț era pieptănat simplu, dar cu gust. Purta un costum albastru-cenușiu și, ca unică podoabă, un șirag de perle mici, strălucitoare.

— Cine v-a adus la cunoștință cele întâmplate?

Doamna Faltys plecă privirea și tăcu. Suda n-o lăsă să aștepte prea mult a doua întrebare:

— Ați urmărit piesa la televizor?

— Nu.

Dacă Suda ar fi interogat pe altcineva e greu de presupus că ar fi acceptat asemenea răspunsuri scurte dar, de data aceasta, nu voia să forțeze lucrurile. Discuția lor nici nu părea măcar un interogatoriu.

— Încă o dată, vă rog să mă scuzați că nu v-am anunțat, dar tot v-a spus cineva, nu-i așa?

— Desigur.

— Cine?

— Trebuie să spun?

— Cred că da.

— Arhitectul Kálecký, dar... oricum știam încă înainte de a-mi telefona el.

Suda remarcă cu voce înceată:

— Nu înțeleg.

Femeia își pleacă fruntea.

— Soțul meu a lăsat o scrisoare de adio. Iertați-mă – și-l privi pe Suda drept în ochi – sunt sigură că mă înțelegeți, aș vrea... aș vrea să-l mai văd o dată...

Suda trebui s-o decepționeze. Jan Faltys fusese transportat la Institutul medico-legal de la Bulovka pentru autopsie. În diagnosticul dat de medicul legist Zemánek rămăseseră câteva puncte de întrebare. Șocul electric nu se manifestă de obicei prin oprirea imediată a activității cardiace. La Faltys însă era vorba probabil de o inimă slăbită de vreun infarct sau bolnavă. Suda o întrebă deci pe doamna Faltys dacă în ultimele zile sau săptămâni soțul ei nu se simțise cumva rău, nu se plânsese de ceva. Doamna Faltys înțelese întrebarea în felul ei.

— Lui Jan îi plăcea să vorbească despre moarte. Tăcu puțin, scoase din poșetă o batistă mică de mătase și o frământă între degetele crispate. Vorbea aproape mereu despre ea, omul se obișnuiește să tot audă astfel de vorbe și... deodată... nicicând n-am crezut că s-a gândit serios la asta.

— Dar acum?

Doamna Faltys încuviință printr-o mișcare rapidă a capului și spuse apăsând pe cuvinte:

— Acum da. M-am convins.

În clipa aceea, lui František îi veni în minte

cuvintele lui Ajm despre sinucidere și cauzele care ar fi provocat-o. Atunci nu prea luase în serios ideea asta, i se păruse cam trasă de păr, acum însă trebuia să recunoască că în vorbele lui existase o doză de adevăr. Sinuciderea oferea cel puțin singura explicație mai logică a nevoii de a înscena moartea pe micul ecran, în fața a două milioane de telespectatori. Doamna Faltys spusese mai înainte că soțul ei se gândise la moarte și vorbise despre ea. Dacă fusese cu adevărat o sinucidere, nu putea fi vorba de o hotărâre pripită sau de o clipă de slăbiciune subită, ci de o acțiune gândită la rece, pregătită pe îndelete, ceea ce era contrar sentimentelor și rațiunii firești ale omului. Dacă Faltys s-a sinucis în felul acesta, atunci probabil că în ultima vreme fusese bolnav din punct de vedere psihic, adică avea ceva mult mai serios decât o criză depresivă sau o stare de maximă oboseală. Cu toate că reflecțiile acestea i se păreau lui František prea artificiale și lipsite de suport real, nu găsea pentru moment o altă explicație. Pe de altă parte, să-ți lichidezi socotelile personale cu Faltys în modul acesta, atât de complicat, plin de atâtea noi variante și întâmplări neprevăzute, i se părea o nebunie și mai mare. Cazul începea să-l tulbure din ce în ce mai mult. Ba chiar îl enerva. Îl supărau problemele ce nu se lăsau rezolvate, oamenii care nu sunt decât pe jumătate sinceri. Cel mai mult îl supăra însă lipsa sa de experiență, de talent combinativ, de inventivitate și cunoaștere mai profundă a oamenilor și a caracterelor omenești. Ar fi vrut să dea repede de capătul întregii afaceri și de aceea i se părea inexplicabilă atitudinea lui Ondřej Suda, apatia și indiferența sa, chiar dacă își dădea seama că nu-s decât o mască.

— Spuneți că soțul dumneavoastră vorbea deseori în ultima vreme despre moarte, se adresa František

doamnei Faltys.

— Da.

— Trebuia să-i scoateți aceste gânduri din cap.

Doamna Faltys zâmbi cu tristețe.

— Nu prea dădea atenție la ce-i spuneam eu. Mai întotdeauna ne certam. Se supăra că o fac pe dădaca.

Următoarea întrebare o puse Suda:

— Am auzit că era prima lui apariție la televiziune...

— Da. Chiar m-a surprins că a primit rolul acesta, deoarece, după câte știu, n-a avut niciodată o părere prea bună despre televiziune... iar de lucru avea destul. Ba chiar ceva de alt gen și mai bun, numai să fi vrut.

— Și nu voia?

— Era după un infarct.

— Când l-a avut?

— În timpul reprezentației de Anul Nou, cu *Hamlet*. Nu se simțea încă pe deplin restabilit. Era foarte grijuliu cu propria-i persoană. Se menaja.

— Gândurile despre moarte i-au venit abia după reprezentația de Anul Nou?

— Nu, cu mult înainte... era tema lui preferată. După infarct, vorbea mai curând despre pensionare. Făcea planuri c-o să se mute la țară și o să meargă la pescuit. Avea sentimentul datoriei împlinite. Poate că nici nu mai exista vreun rol interesant din literatura dramatică universală pe care să nu-l fi jucat. Tot ce a urmat a fost doar o repetare. Cunoștea și munca de artist de film și pe cea de la radio, imprimase discuri...

František înțeluse că televiziunea rămăsese singurul domeniu neexperimentat de Faltys până la emisiunea aceasta fatală de azi, în care își găsisse moartea. Înainte de a da glas gândurilor sale, Suda întrerupsese relatarea doamnei Faltys:

— Arătați-ne scrisoarea de adio.

Neașteptata intervenție în relatarea sa o surprinse pe doamna Faltys, care rămase o clipă dezorientată, temătoare.

— O am acasă.

Suda se ridică în picioare.

— Mergem s-o vedem, sunteți de acord?

15. Trasul în vânt

Pe doamna Faltys o însoți doar Suda. František rămase în studio. Erau destule alte lucruri neclare care așteptau să fie lămurite. Se părea ca sunt două căi spre descoperirea adevărului. Una începea la Jan Faltys și cerea ca motivele și cauzele morții lui să fie căutate în comportarea sa, în concepția sa despre viață, în raporturile sale cu cei din jur. Cealaltă cale era mai curând tehnică, combinativă. Era trasată de urme cunoscute, ca de pildă fotoliul, firele și sârma, desfășurarea în timp a acțiunii. Această a doua cale presupunea descoperirea altor dovezi concrete, pentru ca din împletirea lor să iasă la iveala tabloul final, veridic, al tragicei întâmplări.

František se reîntoarce, bineînțeles, la fotoliul de metal, dar nu la el ca obiect, ci ca punct de plecare pentru interogarea martorilor și a celor suspecti, a tuturor celor care, într-un fel, avuseseră vreo legătură cu el. Se hotărî să înceapă cu arhitectul Cyril Kálecký, după al cărui proiect se realizase scenografia piesei: decoruri, recuzită și costume. Trebui să promită însă lui Suda, înainte de plecarea acestuia, că, în lipsa lui, îl va pofti pe Tarantík să-i țină tovărășie. František nu înțelegea intenția lui Suda, dar presupunea că acesta nu se așteaptă la niciun ajutor concret din partea lui Tarantík; voia să fie ținut sub supraveghere, pentru ca nu cumva, folosindu-și propria inițiativă, să dea naștere la conflicte, ce cu greu ar fi fost aplanate și rezolvate. În

afară de aceasta, František avea vaga senzație că ceva nu-i în ordine cu acest Tarantik. Ce anume însă n-ar fi putut spune. Când îl pofti să vină la el, Tarantik crezu la început că va fi interogată din nou. Primirea fu însă neașteptată.

— Ai avut dreptate, domnule Tarantik!...

— Așadar, Roch e vinovatul?

— Nu, dar aveai dreptate când spuneai că nu e niciunul dintre cei prezenți...

Tarantik tresări și pe față îi apărură o expresie de neîncredere:

— Doar n-o fi vorba de sinucidere?

František dădu afirmativ din cap, dar ridică în același timp din umeri. Nu se stabilise încă nimic precis.

Tarantik își dădu seama abia după venirea lui Kálecký, că interogatoriul nu-l privește pe el.

František explicase prezența lui Tarantik prin necesitatea unor lămuriri în problemele tehnice de specialitate ale televiziunii. Și pentru că era împotriva acestei soluții, cuvintele îi ieșeau greu din gură.

Zâmbetul sceptic de pe buzele lui Kálecký exprima îndoiala că se găsisese omul potrivit pentru o astfel de treabă. František nu se angaja însă într-o polemică cu zâmbetul lui Kálecký și începu să-i pună întrebări.

— De unde ați procurat fotoliul în care a fost ucis Faltys?

— Din locuința mea.

Constatarea aceasta îi produse lui František o mare surpriză.

— Se întâmplă deseori să împrumutați obiecte din locuința dumneavoastră pentru decorurile pieselor adaptate pentru televiziune?

— Nu, nu prea des... deși nu s-a întâmplat pentru prima dată. Vă rog să înțelegeți, răspund nu numai de

proiect, ci și de realizarea lui scenografică. Nu vreau să-mi pun în joc, din cauza unor defecțiuni de funcționare, buna mea reputație de artist-scenograf.

Ochelarii mari, cu ramă neagră, încadrau ca într-un chenar nasul turtit de boxer. Fața, cu trăsături bărbătești, avea o culoare neobișnuit de închisă, cu nuanțe nesănătoase, pământii. Chiar și albul ochilor bătea ușor în galben. Cyril Kálecký se apropia de vârsta de cincizeci de ani, avea însă o bună condiție fizică și de aceea îi dădea mai puțin.

Tarantik își făcu simțită prezența căutând în buzunarul hainei și scoțând de acolo nelipsita punguță cu bomboane.

— Serviți?

Fusese o greșeală din partea lui, căci, în loc de răspuns, se alese cu o întrebare malițioasă:

— Asta ține de grija socialistă față de om sau de încercarea de a deruta și a prinde cu minciuna pe infractor?

În locul lui Tarantik răspunse zâmbind František:

— Depinde de împrejurări...

— Mă uimește inventivitatea organelor noastre de miliție în găsirea de noi metode.

František nu se lăsă înțepat și arătă cu capul spre Tarantik.

— Deocamdată este vorba doar de o inițiativă particulară...

Atunci arhitectul Kálecký se întoarse spre Tarantik. Ironia vorbelor contrasta cu vocea incoloră, perfect calmă:

— Spune-mi, n-or să te coste prea mult cercetările? Mă refer la dumneata, Tarantik... Ce cantitate apreciezi că se va consuma cu cazul acesta?

Tarantik își veni, în sfârșit, în fire și se complăcu în

jocul acesta verbal, care nu-l angaja la nimic.

— Nu cred c-o să treacă de un kilogram jumătate.

Kálecký își aprinse o țigară. Pachetul de celofan cu marca americană rămase pe masă, la dispoziția celorlalți, alături de punga de bomboane.

— Să știi că mi-ai făcut o surpriză, Tarantík. Nu mi se întâmplă de multe ori să mă înșel la oameni, dar nu m-am așteptat chiar la atâta inițiativă din partea dumitale în descoperirea adevărului. Nu m-am așteptat, zău.

Era o lovitură pe la spate, nu tocmai reglementară. Tarantík se puse repede în gardă:

— Nu cumva îmi reproșezi asta?

Kálecký răspunse cu calmul său obișnuit:

— Nu, ferească Dumnezeu, dar dacă am proceda toți ca dumneata, repede s-ar strânge douăzeci și cinci de detectivi care n-ar face decât să se încurce unul pe celălalt. Se opri puțin și apoi adăugă: Spre deosebire de dumneata am deplină încredere în organele noastre de miliție.

Câtă vreme Kálecký îl luase peste picior pe Tarantík, František nu avusese nimic împotrivă, mai curând era în asentimentul lui, dar ultima remarcă îl stârni.

— Asta a vrut să fie o glumă?

— Nu. De ce? Nu era ușor să descifrezi expresia feței lui Cyril Kálecký. Dacă v-ați putut închipui că poate fi o glumă, atunci e rău de dumneavoastră.

— Aș fi putut să-mi închipui, obiectă tăios František, dat fiind că atitudinea dumneavoastră nu e în concordanță cu ceea ce spuneți...

— Nu știu la ce vă referiți, răspunse Kálecký și se părea că într-adevăr nu știe. Frantisek îi explică:

— Îi tot dați cu bomboanele, dar esențialul nu mi-l spuneți... de când o cunoașteți pe doamna Faltys...

— O cunosc de când îl cunosc și pe Jan Faltys. Orice urmă de ironie dispăruse din glasul lui. Se îngroșase gluma și știa că acum trebuie să vorbească serios. Dacă v-a deranjat cumva faptul că i-am anunțat doamnei Faltys nenorocirea înainte de a o fi făcut dumneavoastră, atunci îmi cer scuze. M-am temut doar ca încunoștințarea seacă, oficială, să nu facă asupra ei o impresie prea apăsătoare.

František își luă mai energic rolul în serios.

— Relațiile dumneavoastră cu doamna Faltys aveau un caracter intim?

— Nu. Între noi n-a fost nimic ce ar fi trebuit ascuns de ochii lumii.

— Cum a primit vestea?

Kálecký își scoase ochelarii și-și frecă ochii.

— La început a rămas foarte surprinsă... pe urmă speriată, îndurerată... cel puțin după cât am putut să-mi dau seama la telefon. Am încercat s-o liniștesc, dar e greu s-o faci de la distanță...

Kálecký era încurcat și nu știa cum să continue. František îl ajută punându-i altă întrebare:

— De unde aveți țigările acestea? De la Tuzex³? Luase în mână pachetul de țigări pus de Kálecký, puțin mai înainte, pe masă.

— Nu... colaborez la secția de reclamă a Camerei de Comerț cehoslovace, așa că am ocazia din când în când să plec peste graniță. Am fost de douăzeci și șapte de ori și m-am întors în toată regula. Asta-i cel mai bun certificat pentru verificarea convingerilor mele socialiste, nu credeți?

František avea în privința aceasta o părere puțin

³ Tuzex: magazine speciale destinate turiștilor străini, în care se cumpără numai cu devize.

diferită, dar nu vru să discute în contradictoriu și continuă:

— Cine a venit cu ideea de a se aduce un alt fotoliu de la dumneavoastră?

Era o întrebare periculoasă. Kálecký o știa la fel de bine ca František și de aceea răspunse, cu foarte multă prudență:

— Nu știu... inițial am propus cu totul altceva, cum știți probabil și dumneavoastră, un fotoliu vechi, demodat, capitonat. La repetiția generală însă s-a constatat că e stricat... așa că ne-am aflat în fața unei probleme: unde să găsim repede alt fotoliu. În ultima clipă...

— Nu s-ar fi găsit în toată televiziunea un altul de rezervă?

— Ba da, bineînțeles. Sigur că s-ar fi găsit cel puțin douăzeci și cinci, dar...

František aștepta răbdător ca arhitectul să-și încheie fraza.

— ...niciunul nu ar fi fost potrivit.

— Potrivit pentru ce?

Kálecký răspunse puțin iritat:

— Pentru emisiune, la dracu... și pentru intențiile artistice ale regizorului.

O ușoară rumeneală i se urcă în obraji:

— Trageți în vânt, tovarășe, și contați pe întâmplare, nu-mi place.

— Nu vă grăbiți cu aprecierile, replică rece František, spuneți-mi, cine s-a gândit de fapt la fotoliul dumneavoastră, cuiva i-a venit acest gând... a făcut cineva propunerea asta?

Kálecký înălță tăcut din umeri.

— Dumneavoastră?

— Nu.

— Nu cumva... chiar Faltys?

— Nu știu... mă îndoiesc că am mai putea afla acum.

František nu voia să renunțe. Suda l-ar fi sfătuit și el, probabil, să se dea bătut. Dar era de ajuns ca din fiecare o mie de întrebări să clarifice măcar două sau trei amănunte, chiar și detalii aparent nesemnificative: următoarele întrebări au după aceea un curs și o direcție mai precise. František rămânea cu perseverență la problema scaunului fatal, încercând să descopere cine l-a propus pentru decorul respectivei piese.

— Pentru ca cineva să fi venit cu propunerea aceasta, trebuia să cunoască mobilierul din locuința dumneavoastră...

Kálecký mișcă din nou mâna, cu un gest ce voia să exprime îndoiala,

— Unele ședințe de lucru se țineau la mine. Am o locuință destul de spațioasă, am pus-o la punct vreme de doisprezece ani, e pasiunea mea și totodată reclama muncii mele de arhitect decorator.

— A participat la vreuna din aceste ședințe și Faltys?

— Da, bineînțeles. Kálecký răspunse prompt, dar pe urmă se opri brusc: Ce tot aveți cu Faltys? Nu cumva credeți că s-a...?

František înclină, puțin nesigur, capul.

— Spuneți că l-ați cunoscut bine, așa că trebuie să știți dacă se gândea adesea la moarte și vorbea despre ea.

Kálecký își manifesta însă vehement dezacordul:

— Astea-s prostii! Nu știu cine v-a băgat în cap ideea asta greșită, dar Jan n-ar fi făcut niciodată așa ceva. Să vorbească despre moarte, asta da, dar n-a fost decât un joc... un fel de igienă sufletească, dacă mă înțelegeți, își juca lui însuși o comedie... Omul însă nu trebuie judecat după ceea ce spune, ci după ceea ce face, după modul în

care trăiește. Țasta-i și punctul de vedere al marxistilor...

Îl spusese ca pe cel mai convingător argument. Avea, după cum se pare, o idee destul de vulgară despre marxism. Era însă inteligent, se vedea din fiecare vorbă a lui. Se comporta și vorbea cu siguranța oamenilor care au succes.

Lui František îi trecu prin minte că n-ar strica dacă s-ar cerceta toate ieșirile sale din țară, mai ales cele din urmă, dacă nu au cumva vreo legătură cu moartea lui Faltys.

— Cine lua parte la consfăturile din casa dumneavoastră?

— Uneori toată echipa.

— Cine venea cel mai des?

Kálecký zâmbi:

— Poate că mi-aș putea aminti, dar toată această investigație nu are niciun rost. Vă repet: cel care a pomenit despre fotoliu nu va fi găsit. Nu cred că asasinul ar fi fost atât de naiv încât să atragă în felul acesta atenția asupra lui. Nu-i doar atât de greu să faci ca gândul tău nemărturisit să fie exprimat prin gura altuia. Nu-i așa, Tarantík?

Era clar că ultima întrebare fusese pusă doar așa, fără să aștepte vreun răspuns. Ea însă produse o întorsătură neașteptată a situației.

— De ce-ai pomenit numele meu? Tarantík începu să se plimbe agitat prin încăpere. Ce urmărești?

Kálecký zâmbea mirat. Chiar și František fu surprins de valul neașteptat de indignare și revoltă ce se simțea în vocea lui Tarantík. Răbdarea lui ajunsese la limită și nu mai era în stare să asculte și alte aluzii la persoana sa.

— De ce nu sunt crezut? Pentru că mi-am oferit de bunăvoie concursul? Ce, am avut vreodată ceva cu Faltys? Niciodată, fără glumă, niciodată. Faltys juca în

piesa mea, e adevărat, dar că mă chema Petre sau Pavel habar n-avea și precis că nu-i păsa. De altfel, nici mie. Pe stradă poate că nici nu ne-am fi salutat. După nevestă-sa nu umblam...

Se făcu o tăcere lungă, întreruptă în cele din urmă de Kálecký, care tuși și făcu o strâmbătură acră. Îi venea, desigur, greu să vorbească, dar chiar el începuse duelul acesta verbal cu Tarantík și tot el trebuia să-l sfârșească.

— Îmi pare rău dacă te-am jignit cumva. Trebuie să recunosc că ai dreptate, Tarantík. Dacă unul din noi doi ar fi avut motiv să-l omoare pe Faltys, apoi eu aș fi fost acela, și nu dumneata.

16. Un citat din Ibsen

*M-a vizitat negustorul de nasturi și mi-a spus:
La ultima răscruce tot ne-ntâlnim noi, Peer.
Acu te las. Nimica nu-ți mai cer.
E poate o prostie, dar de data asta nu glumesc.
Nu te supăra pe mine, de fapt nu mai exist.*

F.

Rândurile erau bătute la mașină, dar ultima literă era scrisă cu stiloul. Biletul se afla pe biroul de lângă fereastră și Suda îl cerceta.

— Nici nu mă mir că n-ați luat în serios scrisoarea aceasta de adio. De obicei nimeni nu glumește cu moartea sa.

— Credeți?

Abia sosiseră. Doamna Faltys, care mai avea încă pardesiul pe ea, și-l scoase și-l aruncă neglijent pe spătarul unuia din cele două fotolii, așezate în jurul unei măsuțe joase, rotunde.

— Jenda n-ar fi scris niciodată astfel, se temea de vorbe mari, ca să nu pară caraghios, spuse ea cu voce înceată, după care făcu o scurtă pauză. Se apropie de fereastră și se opri.

— Totdeauna se ascundea în spatele altcuiva, cita din *Hamlet*, sau din Cehov... sau din scena lui Peer Gynt cu Negustorul de nasturi, o cunoașteți desigur.

— Nu, n-o cunosc...

Suda scoase din buzunar luleaua goală și se așeză

comod în fotoliu. Doamna Faltys rămăsese lângă fereastră, cu spatele la Suda. Începu să recite cu voce înceată:

— *Deci, ca să n-o mai scald,
Ești păcătos, nu însă-n înțeleș înalt.
De asta, vezi, de chinuri ești scutit
Și intri-n linguroiul de topit.*
— *Nu înțeleg de ce atâta grabă?*
*Oi fi eu apucat, dar, drept să spun,
Mă socotiți de-a binelea, nebun.*
*Oi fi eu haimana și de prisos,
Dar nu sunt propriu-zis un păcătos.*
— *Ești păcătosul tipic mijlociu...*

Se smulse brusc din îmbrățișarea cuvintelor melodioase și, puțin rușinată de slăbiciunea de a se fi lăsat furată de ele, încercă să schimbe vorba:

— Scuzați-mă... vă fac o cafea, e gata îndată.

Suda văzu în asta un pretext pentru a ieși din cameră.

Prea își rostise crispat și neașteptat oferta. O lăsă să plece.

Rămase singur. Privi din nou în jurul său. Din fiecare mobilă se degaja un aer ciudat de seriozitate, ce nu se explica prin faptul că aparținuseră unui om acum mort, ci care plutea în odaie, cu siguranță, și înainte de asta. Doi pereți erau acoperiți în întregime, de jos până sus, cu o bibliotecă, alcătuită în cea mai mare parte din volume de teatru. O măsuță mică cu un aparat de radio cu picup, o canapea joasă acoperită cu o pătură în carouri, măsuța rotundă și cele două fotolii, pe spătarul unuia aflându-se pardesiul doamnei Faltys. Pe pereți atârnavu tablouri originale de Jan Zrzavý și Josef Šima,

cu rame aurite, dovedind pricepere și simț decorativ. Mai rămânea doar biroul și scaunul împletit din spatele lui.

Biroul, acoperit cu un cristal gros, era aproape gol. Se afla pe el scrisoarea de adio a lui Faltys, un plic alb, o carte de format mic, broșată, cu coperte verzi-albăstrui, cu titlul *Peer Gynt*, și scenariul tras la multiplicator al piesei adaptate pentru televiziune, la reprezentarea căreia fusese omorât omul pentru care această cameră constituise un cămin.

Așteptarea luă sfârșit.

Doamna Faltys se întoarse, aducând o tavă pe care se aflau două cești de cafea și o zaharniță. Vru s-o așeze pe birou, lângă Suda, dar acesta o opri.

— Nu, nu acolo, mai bine aici, spuse el, indicând cu mâna măsura rotundă, străjuită de fotolii.

Doamna Faltys se conformă.

— Când ați găsit biletul lui Faltys, obiectele de pe birou erau așezate la fel ca acum?

— Nu. Biletul se afla într-un plic întredeschis, așezat peste scenariul piesei... Puneți-vă zahăr!

Suda se servi cu zahăr și întrebă iar:

— Cam cât era ceasul?

Doamna Faltys răspunse fără să se gândească prea mult:

— Nu știu precis, în jur de șapte și jumătate. Era înainte de a se transmite piesa.

— Când credeți că a scris Faltys aceste rânduri?

— Probabil ieri... nu știu sigur.

— De ce credeți că ieri?

— Ieri a avut loc aici o întâlnire a întregului colectiv care lucra la piesă și, în jurul orei zece, au plecat cu toții. Cred că s-au dus la vreun restaurant. Jan nu s-a mai întors. N-a dormit acasă.

— Cine a fost ieri aici?

— Nu-i cunosc pe toți... Regizorul Glanc, asistentul lui, Zbyněk Čiž, o oarecare domnișoară sau doamnă de la televiziune, o chema Vágnerová, cred, scriitorul Tarantík, iar dintre actori doar Škáloudova, apoi arhitectul Kálecký și un tânăr bărbos.

— Nu vă amintiți cine a plecat ultimul?

— Ultimul? Doamna Faltys se opri. Cred că nu-i atât de important.

— Nu, desigur... dar v-aș ruga totuși să-mi spuneți.

— Nu știu.

Suda se juca gânditor cu luleaua, doamna Faltys împinse spre el, cu totul fără rost, o scrumieră. Suda zâmbi și îi făcu semn din cap că nu are nevoie. Scoase apoi din buzunar o foaie mototolită de hârtie, lista celor prezenți pe platou, alcătuită de șeful pazei de la studio, tovarășul Navrátil.

— V-aș fi recunoscător dacă mi-ați spune, despre fiecare în parte, în ce relații se afla cu soțul dumneavoastră, bineînțeles, în măsura în care cunoașteți acest lucru... Cine îl simpatiza și cine nu... De pildă, regizorul Glanc...

— Se aflau în relații pur oficiale. Doamna Faltys răspundea curgător, ca și cum și-ar fi pregătit de mai înainte răspunsurile. Altceva nu știu...

— Josef Pláteník, actor.

— Nu-mi amintesc să-mi fi vorbit vreodată despre el. N-ar trebui s-o spun, dar Jan se uita câteodată de sus la oameni.

— Vilém Ajm, actor.

— Fuseseră prieteni în tinerețe... un cuplu inseparabil, de fapt erau trei, pentru că și eu eram nedespărțită de ei, pe vremea când jucam.

— Ați fost și dumneavoastră actriță? Suda își arătă surprinderea.

— E mult de atunci, zâmbi doamna Faltys, aproape zece ani. Pe vremea când eram încă la Brno, înainte de a ne muta la Praga. Pe urmă Jan a dorit să părăsesc teatrul. Aici, la Praga, s-a schimbat puțin. A început să se certe și cu Ajm, nu cunosc motivele, dar fugeau unul de altul ca dracu de tămâie... uneori erau chiar caraghioși... Tăcu brusc. Ceva însă nu pricepe...

Suda așteaptă să se explice.

— Azi dimineață a fost aici Ajm. Mi-a spus că l-a chemat Jan. L-a așteptat aproape o oră...

— Ați stat cu el aici?

— Nu.

— Cum așa?

— Vilém Ajm nu e un interlocutor prea plăcut și nu-i place să întrețină o conversație. Cred că s-a bucurat că l-am lăsat singur. I-am făcut o cafea și l-am lăsat în tovărășia unor reviste. Le răsfoia așteptându-l pe Jenda, care n-a venit.

Suda își notă ceva în carnetul și continuă.

— Dar Emil Hál?

— Jan n-a vorbit niciodată de bine despre el... Ca actor. Și în ultima vreme nici ca om.

— De ce?

— Nu știu.

— Credeți că era vreo femeie la mijloc?

Doamna Faltys dădu semne de enervare.

— Poate.

— O cheamă Irena Škáloudová?

— Da.

— Ce știți despre ea?

Doamna Faltys protestă.

— Nu-mi cereți asta. În ceea ce o privește, nu pot fi obiectivă.

Suda trebuia însă să-și continue interogatoriul.

Discuțiile acestea neplăcute, despre lucruri pe care oamenii de obicei doresc să le evite, făceau parte din meseria lui.

— De ce n-ați divorțat de Faltys?

— M-a rugat să n-o fac. Îi era teamă să nu și-o lege pe urmă de gât pe Škáloudová. Îi ceruse de multe ori să divorțeze... de câteva ori mi s-a adresat și mie.

— Dar cealaltă?

— Care cealaltă?

— În piesa de azi mai juca cineva...

— Jindřiška? Doamna Faltys îl întrerupse, exprimându-și uimirea printr-o întrebare: Doar n-o luați în serios? Gâscuța aceea? O descoperise într-o lăptărie, avea talent...

Suda tăcu puțin, reflectând la cele auzite.

— O viață particulară puțin cam complicată.

Doamna Faltys însă obiectă, cu vocea sugrumată:

— Nu, n-aveți dreptate. Nu-mi place s-o spun, pentru că nu-i ceva cu care m-aș putea fâli... dar instabilitatea aceasta are o altă cauză decât cea la care vă gândiți. Toate femeile pe care le-a cunoscut în viața lui au însemnat pentru el mai puțin decât un singur rol bine scris...

Vorbise mai mult decât se obișnuiește la un interogatoriu și spusese multe lucruri triste. Lui Suda i se făcu milă de ea. Privi din nou lista.

— Am aici un alt nume... Scriitorul Tarantík.

— Îl cunosc numai din vedere. Și cred că și Jan la fel. S-au întâlnit pentru prima dată la televiziune.

— Dar Robert Roch?

— Cine-i ăsta?

— Machiorul. Un om cu nasul turtit, într-un fel ciudat.

— Da, a fost pe aici, de câteva ori chiar. Și ieri. Nu-i

cunoșteam numele și nici nu știam ce lucrează... A venit după ce plecaseră toți ceilalți. Zicea că l-a trimis Jan să ia niște caiete sau niște însemnări... și-a luat ce i-a trebuit și a plecat.

— Ați intrat cu el aici? întrebă Suda, la fel ca și atunci când fusese vorba de vizita lui Ajm.

— Nu. Nu-mi place camera aceasta. Poate înțelegeți de ce...

— A stat mult?

— Cam un sfert de oră.

Pe listă urma un alt nume.

— Dar asistentul de regie Zbyněk Čiž?

— Îmi amintesc că venea des pe la noi mai înainte. Vizite scurte... e cam mult de atunci... patru ani buni. Ieri mi-a amintit că fusese pe vremuri elevul lui Faltys. Studia actoria.

— De ce s-a lăsat de ea?

— Nu știu. Probabil că n-avea talent. V-ați putea interesa la facultate, sau poate că v-ar spune-o chiar el. Sigur însă că nu a fost din vina soțului meu, era foarte atașat de studenții lui. De mulți ani obișnuia să-și invite studenții la el acasă. De regulă o dată pe lună. La un ceai cu fursecuri și la discuții referitoare la munca actorului. Zbyněk Čiž și-a amintit ieri de asta. Cu simpatie, dar și cu puțin regret. Așa era el, Faltys: știa să-și facă prieteni buni... dar și dușmani.

Suda o privi drept în ochi și o întrebă șovăitor:

— De ce ați părăsit de fapt teatrul?

Doamna Faltys zâmbi.

— Din lene. Din comoditate.

Suda nu era sigur că a spus ceea ce gândea. Dar nu mai insistă. Băgă hârtia cu numele la loc în buzunar și își bău cafeaua. Femeia crezu că interogatoriul a luat sfârșit.

— Și arhitectul Kálecký? întrebă pe neașteptate Suda.

— Nu știu ce ar putea să vă intereseze la el, rosti ea repede, stingherită, vreau să spun în legătură cu cazul acesta. Era al treilea la partidele de cărți de fiecare vineri seara, dar a continuat să vină și mai târziu, după ce am încetat să mai jucăm. Venea în pețit, după cum obișnuia el să spună, ca să mă măgulească, dar de fapt venea să-mi țină de urât când eram singură.

Urmă o clipă de tăcere și Suda putu să audă de undeva, dintr-o încăpere alăturată, o voce străină. Venea probabil din apartamentul vecin. Se auzea slab și confuz, nu puteai distinge despre ce vorbește.

— Ați putea să-mi spuneți, continuă el, cum își imagina arhitectul Kálecký raporturile sale cu dumneavoastră?

— Poate că ar fi mai bine să-l întrebați direct pe el...

— Da, am să-l întreb.

Suda se ridică în picioare și ieși repede din birou. În vestibul, glasul străin se auzea mai tare. De aici dădea o ușă spre bucătărie, cealaltă spre o altă cameră. Acum se explica totul, în odaie se afla un televizor. Se transmitea a doua ediție a televizorului de seară. Televizorul era deschis fără ca cineva să urmărească programul.

Suda se întoarse din prag spre doamna Faltys.

— Spuneți, pare-mi-se, că nu v-ați uitat la televizor...

— Se transmitea prima ediție a televizorului și mă durea capul... mi-a venit poftă de o țigară. Nu fumez des, aproape de loc, dar uneori parcă simt nevoia unei țigări. Am constatat că nu mai am chibrituri, n-am găsit nici în camera soțului meu... acolo era doar scrisoarea de adio.

Suda se aplecă spre aparat și îl puse mai încet, pentru a nu le deranja convorbirea. Voia prin aceasta să-i sugereze să continue.

— După prima lectură mi s-a părut mai curând caraghios și n-am crezut ce scria acolo. În octombrie, Jan urma să plece în Anglia. Trebuia să participe la festivalul Shakespeare de la Edimburg. Aștepta cu atâta nerăbdare plecarea... am frunzărit puțin scenariul piesei, nu știu cât o fi trecut, pe urmă a sunat telefonul. Era Cyril... Cyril Kálecký, care mi-a spus ce s-a întâmplat...

— Ați putea să vă amintiți mai precis cuvintele lui?

— Destul de vag. Mi-a spus că s-a întâmplat un accident și că Jan a murit, să vin la studio...

— Asta a fost tot?

— Da. Pe urmă a început să mă consoleze, deși i se părea că sunt prea puțin surprinsă, prea puțin distrusă. Își închipuia că nu-l cred, dar am crezut tot ce mi-a spus și de aceea m-am și dus la studio.

— După cele afirmate de dumneavoastră, biletul se afla în plic. De ce l-ați deschis, când nu avea nicio adresă?

— Nu era lipit.

— Nu puteați ști ce cuprinde... nici că vă este adresat.

— Am aflat abia după ce l-am citit.

— Și totuși ați scos biletul din plic?

— Da.

— De ce?

Doamna Faltys tăcu.

— Din curiozitate?

— Da.

Suda reveni iar la întrebarea pe care o pusese mai devreme:

— Vă rog să mă iertați că vă întreb pentru a doua oară, cine a plecat ultimul aseară?

— Nu știu, răspunse puțin iritată doamna Faltys. V-aș spune, nu am nimic de ascuns.

Se terminase prima transmisiune a știrilor. Pe micul ecran apăruse, cu zâmbetul ei obișnuit, crainica televiziunii, Vostraková. Suda învârti butonul pentru a se auzi mai tare. Voia să afle în ce fel va fi explicată nefericita întâmplare din studio. Relatarea era însă foarte evazivă. Mai degrabă un necrolog, o tristă rememorare a calităților celui decedat, decât o știre concretă, așteptată cu nerăbdare de telespectatori. František cenzurase probabil știrea dată de Strouhal, eliminând orice referire mai concretă. Tinerii sunt prea scrupuloși. Și avea dreptate.

Știrea despre moartea lui Faltys continuă în același stil, dar Suda nu avu posibilitatea s-o asculte în întregime.

— Închideți, vă rog!...

Doamna Faltys își strigase rugămintea cu atâta insistență încât Suda rămase uimit. Liniștea ei nu fusese decât aparentă, abia acum ieșise la iveală durerea reală provocată de moartea omului iubit.

17. Recuzitorul

În lipsa lui Suda, František continuase interogatoriile. Pe Tarantík însă nu-l mai invitase. O singură experiență fusese de ajuns. Suda va înțelege desigur, doar e adeptul teoriei interogatoriului sub formă de convorbire amicală, sau al necesității de a face totul pentru a câștiga încrederea celui interogat. Prezența lui Taranik însă, în timpul audierii lui Kálecký, avusese mai curând un efect contrar. František se temea că nici în alte cazuri rezultatele n-ar fi mai bune.

Partea cea mai interesantă din declarațiile lui Kálecký era aceea în care respinsese cu energie ideea sinuciderii. Era însă o impresie subiectivă, ce putea fi greșită. Va trebui să cunoască ultimele clipe din viața lui Faltys și cu ochii altora, iar apoi să confrunte declarațiile. În acest scop, František îl căută din nou pe Stanislav Adamec.

La magazia de recuzită era mare dezordine și nu rămăsese decât puțin loc liber. Un smochin și o scară dublă alături de macheta Turnului Eiffel, emblema planului cincinal și portretul poetului Karel Hynek Mácha în tovărășia a trei manechine de croitorie. În mijlocul bazarului acela, sub conul de lumină al unei lămpi ce se putea ridica și lăsa după voie, stătea un bărbat înalt, lat în umeri. Barba neagră, țepoasă, sublinia și mai mult severitatea obrazului său colțuros.

— Dumneata l-ai legat pe Faltys de fotoliu, nu-i așa?

— Da.

— Ai fost deci ultimul care a vorbit cu el... înaintea morții.

— Da, încuviință Adamec, în pauza dinaintea actului al doilea.

— Cât timp a durat până l-ai legat? Toată pauza?

— Nu, am fost gata cât ai clipi din ochi.

— Și după aceea?

— Pe urmă am avut o mulțime de alergătură. Domnul Hák și-a adus aminte că trebuie să țină în mână o carte. Nu știa pe unde a pus-o și zicea că n-o găsește.

— I-ai găsit-o dumneata?

— Da. Totul se găsește până la urmă.

— Cât a durat pauza?

— Cam zece minute.

— Faltys a rămas singur legat de fotoliu, în tot timpul acesta?

— Păi, ce era să facă altceva?

— A vorbit cineva cu el în răstimpul ăsta?

— Nu știu.

Adamec răspundea sigur pe el și la obiect, ca omul cu conștiința curată, care n-are nimic de ascuns.

— N-ai observat cumva niște fire pe jos, în apropierea fotoliului?

— N-am băgat de seamă, dar se poate să fi fost, nu știu, când îl legam vedeam roșu, l-am și strâns numărul unu! De furios ce eram. Nu știam desigur ce o să se întâmple după aceea...

— Despre incidentul de dimineată n-ați vorbit?

— Vă referiți la palma aia?... A încercat el, Faltys, să aducă vorba, pesemne o fi înțeles și el c-a făcut-o de oaie, dar eu nu-s câștigat la belciuge, așa că i-am spus de la obraz că am depus reclamație...

— Ce reclamație?

— Păi, scrisă. La conducerea televiziunii. Eu, din

întâmplare, l-am respectat întotdeauna pe tovarășul Faltys, pentru că știa meserie, și pe oricine care își stăpânește bine meseria și și-o face cum trebuie, fie el ministru ori lăcătuș, eu îl respect. Iar Faltys, Doamne Dumnezeule, era un actor de mâna întâi! Nu ca orice trepăduș din ăștia ce joacă la televiziune, de-ți vine să plângi, nu alta. Spuneam că l-am stimat mult pe Faltys, dar asta nu însemna că trebuia să suport orice din partea lui. Ș-apoi bătaia-i o rămășiță burgheză, fără discuție.

František obiectă pe un ton muștrător:

— Nu trebuia și dumneata să râzi...

— Nu trebuia, dar am râs nițel, ce-i drept e drept, numai că... atunci când s-a răsturnat fotoliul, abia se așezase în el, s-a lungit pe podea așa de caraghios! Adamec îl întreabă cu franchețe pe František: Dumneavoastră n-ați fi râs?

— Cred că nu.

Adamec ridică din umeri.

— Probabil aveți alt fel de fire. Dar asta nu înseamnă că dacă ai o fire mai veselă trebuie să încasezi palme. În primul moment, am fost cât p-aci să-i întorc mângâierea și încă cu dobândă, dar mi-am zis: Stando, stop! Ai mâinile cât niște lopeți, dacă-i arzi una, îl ai pe conștiință. Așa că m-am stăpânit și am făcut reclamație în scris.

— Trebuia să fi văzut din timp că fotoliul e stricat.

Adamec zise oarecum iritat:

— Veniți să vedeți...

Vechiul fotoliu despre care era vorba stătea pe trei picioare, într-un colț al magaziei. Cel de-al patrulea picior lipsea.

— Credeți că aș fi lăsat să iasă de aici o vechitură ca asta? La repetiții fusese bun. Ieri, când l-am dus jos, la

atelier, tot bun era, cu toate cele patru picioare la locul lor. Picioarul trebuie că s-a rupt aici jos... sau înainte de repetiția generală.

— S-a rupt singur, nu?

— Ei, nu singur, și nici din întâmplare, l-a rupt cineva intenționat.

František își dădu seama că ceva nu e-n regulă. Dacă Faltys și-ar fi pregătit singur moartea, ar fi trebuit să știe că fotoliul e rupt și nu s-ar fi așezat atât de stângaci în el, ca să trezească ilaritatea celorlalți. Trebuia prin urmare să renunțe la ipoteza sinuciderii. Un om care se pregătea să moară s-ar fi gândit la lucruri mai serioase decât la o ceartă ridicolă, din cauza unui picior de scaun. Dar a recunoaște că a fost o crimă i se părea tot un nonsens. Obiecțiile se ofereau singure, nici nu trebuia să te obosești să le construiești. O trăsătură firească a unui asasin este străduința ca fapta să-i rămână cât mai multă vreme tănuțită de ochii lumii. De aceea, în nouăzeci și nouă la sută din cazuri, crima are loc în liniște, în întuneric, fără martori și în modul cel mai simplu, fără pregătiri complicate și fără ajutorul voit sau involuntar al altor persoane. De data aceasta, orice nou indiciu contrazicea principiile acestea binecunoscute.

— Ce-ai făcut când ai constatat că s-a rupt piciorul?

— Am raportat.

— Cui?

— Regizorului Glanc. Doar ca să respect regulamentul, că altfel nu mai era nevoie să raportez, doar văzuseră cu toții ce s-a întâmplat. M-am oferit imediat să-l repar până seara, dar au hotărât altfel. Ziceau că și așa nu se prea potrivea cu decorul piesei.

— Cine a propus schimbarea fotoliului?

Adamec clătină din cap.

— Nu mai știu... au fost atâtea dezbateri și ședințe, și toate în ultima clipă, iar eu n-am participat la ele... Ar trebui să-l întrebați pe tovarășul Glanc, sau mai bine pe Zbyněk, Zbyněk Číž, asistentul lui Glanc nu face un pas fără el. Pe el întrebați-l, trebuie să știe cine a venit cu propunerea. Precis. M-am dus împreună cu el acasă la Kálecký, ca să aducem fotoliul. Ne-a dat cheile.

— Arhitectul Kálecký n-a mers?

— Nu. Doar noi doi. Eu și Číž.

18. Tânărul cu pulover negru

— Spune-mi, te rog, cine a hotărât ce fotoliu trebuie să aduceți de la arhitectul Kálecký?

Čiž răspunse imediat:

— Chiar el.

— Cum așa?

— Înainte de a pleca, mi-a spus personal ce dorește.

— După ce trebuia să recunoașteți fotoliul?

— Nu se punea problema să-l recunoaștem, eu îl știam dinainte. A fost de ajuns să-mi spună: acela cu blana albă, și gata. Altul asemănător nu se mai afla în casa lui.

Zbyněk Čiž răspundea cu siguranță și fără ocolișuri. Era înalt, subțire, purta un pulover negru sport, cu guler până la bărbie, și pantaloni negri de doc, strânși pe picior. Nu avea nici douăzeci și cinci de ani și, cu toate că erau aproape de aceeași vârstă, František se simțea pe lângă el mai bătrân cu cel puțin zece ani. Zbyněk Čiž avea încă în priviri nesăbuința impetuoasă a tinereții și o expresie de naivitate, care-l putea face să-și vâre capul în tot soiul de încurcături, numai așa, din spirit sportiv și curiozitate. Era conștient că e inteligent, bine făcut și că are o viață întreagă înaintea lui. Comparându-se în sinea sa cu Zbyněk Čiž, František își dădu seama că era dezavantajat. Față de acesta, era prea serios și meticulos, trăsături provocate de faptul că nimerise prea de timpuriu în caruselul unor sarcini atât de importante, a căror rezolvare cerea maximum de

concentrare și încordarea tuturor forțelor.

— Cine a propus înlocuirea fotoliului?

— Cine? Čiž îl privi uluit. Cred că arhitectul Kálecký, nu? În magazia de recuzite a televiziunii rar se găsește ceva. La anul o să se introducă un sistem nou, inventarul se va tripla, așa că treaba o să meargă mai bine. Cui i-o fi dat prin minte ideea cu fotoliul nu știu, zău... eu îi aveam în cârcă pe actori. Și asta îți dă ceva bătaie de cap.

— Am auzit că dumneata l-ai propus pe Faltys să joace în rolul acela...

— Da.

— De ce?

— Nu știu, pur și simplu așa mi-a venit, zâmbi Čiž, avusesem greutăți cu distribuirea acestui rol.

— Ce fel de greutăți?

— Primii doi pe care contasem ne-au lăsat cu buzele umflate. Faltys era de fapt a treia alternativă. Mă refer la ordinea propunerilor, nu la calitatea actorului. Nu credea nimeni c-o să primească.

— De unde îl cunoșteați pe Faltys?

Čiž răspunse puțin mirat:

— Îl cunoaște toată lumea... sau aproape toată...

František își preciză întrebarea:

— Mă refeream la relațiile dintre dumneata și el... dacă existau astfel de relații.

— Faltys mi-a fost profesor...

Răspunsul îl surprinse pe František.

— Nu știam că urmezi Institutul de teatru...

Čiž dădu încurcat din cap.

— Am urmat... Tăcu. N-avea cu ce să se laude, dar își învinse în cele din urmă aversiunea față de această problemă și reluă: Am urmat numai un semestru, pe urmă mi-au făcut vânt. Ziceau că sunt un talent

unilateral. Așa li se spune studenților când sunt invitați să părăsească institutul.

— Îi păstrai deci lui Falyts o amintire destul de proastă...

— Da de unde, răspunse Čiž, scuturând din cap, în semn de protest. Atunci nu m-am simțit prea bine, mărturisesc, mă credeam un geniu nerecunoscut, dar e mai bine că s-a întâmplat așa. Au avut dreptate... Faltys și toți ceilalți. M-aș fi târât ca un diletant și un ratat pe la teatrele din provincie, până mi-aș fi dat singur seama.

Lui František această rapidă resemnare i se păru nepotrivită cu imaginea pe care și-o făcuse puțin mai înainte despre Čiž.

— Și au avut dreptate?

— Au avut, răspunse, de data asta fără ezitare, Čiž. Pe Faltys, profesorul meu, îl iubeam orbește, și ca om, și ca artist. Cuvântul lui era literă de lege pentru mine. Atunci când un profesor invită studentul să stea de vorbă cu el și adoptă o atitudine severă, un ton sever, ba pe lângă toate astea mai ține și catalogul în mână, atunci puteți să mă credeți, n-or să se înțeleagă de loc. Faltys însă, nu numai față de mine, ci de toți studenții din an, avea o atitudine camaraderească, pe deplin sinceră. În seara aceea, am pornit împreună, numai noi doi, prin toate restaurantele din Malá Strana, ne-am oprit la „Patron”, pe urmă la „Glaubie”, apoi la „Mecenás” și am terminat-o la ora trei și jumătate dimineața la „Barbara”, la o ciorbă de vacă cu *knedliki* de carne. Am discutat despre toate, despre viață și despre femei, însă din punct de vedere filozofic. Știți cum vine asta, tot felul de adevăruri veșnice, general valabile. Eu eram însă un mucos, habar n-aveam de nimic. Am vorbit și despre artă, despre cine poate și cine nu poate fi artist. Am sporovăit o noapte întreagă până ce mi-a spus ce era mai

important. După o asemenea peregrinare nocturnă, orice mi-ar fi spus n-ar mai fi venit ca din partea unui profesor, ci a unui frate sau camarad. Nici n-a sunat ca un verdict, ci ca un sfat. Un sfat pe care-l primești o dată sau de două ori în viață și care nu poate fi plătit cu toate bogățiile pământului.

— Cât a trecut de atunci? întrebă František.

— Vreo patru ani.

— De câte ori v-ați mai întâlnit?

— Nu prea des, doar din când în când... Avea probabil și pe alții cărora trebuia să le scoată din cap găgăunii tinereții.

František rămânea neîncrezător.

— Un lucru nu pricep... Ai părăsit institutul, dar nu și teatrul... dacă nu în teatru, cel puțin printre actori. De ce?

Čiž ridică din umeri.

— Mă amuză.

— Nu regreti câteodată?

— Ce? Scândurile scenei care reprezintă o lume? Nu, am depășit asta. Acum îmi încerc puterile în munca de regie, care presupune multe și ample cunoștințe.

— Vei urma iar institutul?

— Azi se poate învăța la fără frecvența și la cursurile serale. Deodată, Zbyněk se opri. Își dăduse seama că vorbește prea mult despre planurile sale de viitor. Dădu din mână și zâmbi sigur de el. N-aveți grijă, o să mai auziți de mine!

František mișcă din cap, lăsând să se înțeleagă că e de aceeași părere, și reluă discuția de la celălalt capăt.

— Spune-mi, Faltys, cel pe care l-ai cunoscut altădată, și acum la televiziune, ar fi fost capabil să se sinucidă?

Fața lui Čiž luă o expresie serioasă.

— Dacă ar fi făcut asta, ar fi trădat tot ce ne-a spus nouă, elevilor săi. Nu-mi mai aduc aminte cuvânt cu cuvânt, dar știu că spunea: să nu vă între niciodată în cap ideea importanței voastre, iar dacă vreodată veți ajunge să știți ceva, să nu vă ridicați din asta un monument pentru gloria voastră, ci pentru cei care au venit la teatru să vă asculte. De n-o să faceți așa, atunci vai de voi, publicul o să-și dea seama și o să înceteze de a vă mai iubi. Čiž zâmbi timid. Sună destul de ridicol, nu? Nu redau probabil întocmai, nu am nici vârsta, nici experiența potrivită pentru a rosti astfel de sfaturi înțelepte, dar Faltys și le putea permite.

— Prin urmare consideri exclusă sinuciderea?

— Da.

— Bănuiești pe cineva?

Čiž se arată surprins de întrebare.

— Nu. Nu m-am gândit la asta.

— E pentru prima dată când nu cred ce-mi spui, râse František.

Čiž zâmbi.

— Aveți dreptate. Cred c-a fost Ajm.

— Din ce cauză?

— Avea motiv s-o facă. Un motiv serios. Nu mă gândesc la ceva în legătură cu femeile. Și nici la o dragoste nefericită. Din așa ceva poate ieși un roman banal, dar niciodată o tragedie. Iar moartea unui om mare, de talia lui Faltys, este o tragedie. Nu mă pricep prea bine, dar cred că hotărâtoare în viața unui om este în primul rând munca. Dacă bineînțeles faci ce vrei și ce-ți place. Ajm era însă împiedicat s-o facă. Faltys îi sufla de sub nas rol după rol. Să fii mereu al doilea, cel pentru care nu mai e loc, e lucrul cel mai greu pentru un actor. Cu atât mai greu cu cât actorul respectiv este bun, ca de pildă Vilém Ajm. Iar dacă știe că e bun și cu toate

astea nu poate sui pe scenă, nu poate juca... și cât ar vrea, ce mult ar vrea, și totuși în lumina și strălucirea reflectoarelor sunt alții...

František i se băgă în vorbă întrerupându-l:

— De fapt asta înseamnă că și dumneata aveai un motiv tot atât de puternic s-o faci.

Tânărul păli.

— Glumiți, desigur...

František însă nu era sigur dacă a aruncat vorbele așa, în vânt, sau a gândit serios ceea ce a spus.

19. Consătenii

Întorcându-se la studiourile televiziunii, Suda îi înmână plutonierului Halík biletul lui Faltys pentru a cere analiza amprentelor la secția dactiloscopică. Cartonașul era învelit cu grijă într-o batistă. Suda îi atrase atenția să nu uite să-i înapoieze batista, pentru a nu da de bănuît soției sale că ar fi dăruit-o spre amintire vreunei domnișoare. La vârsta lui, părea o glumă și chiar așa gândise. La urmă îi mai zise:

— Spune-le să-i dea bătaie, că suntem grăbiți...

Pe František îl găsi căscând, în mijlocul unui grup de vreo cincisprezece persoane necunoscute, printre care și femei, îmbrăcate în rochii negre de doliu, cu baticuri negre de mătase pe cap. Bărbații erau și ei în negru, doar unul avea costum maro, drept care își prinsese pe mânecă panglica neagră de doliu.

Suda se opri în ușă și se frecă la ochi. La început crezu că e o iluzie optică, dar toți cumetrii și cumetrele acelea existau aievea. Aveau chipurile triste, cu o expresie liniștită, echilibrată și sinceră, fără nimic ascuns. Făcuseră roată în jurul lui František și nu-l observară pe Suda.

— El a fost singurul de la noi din sat care a ajuns cineva, tocmai spunea un om vânos, cu obraji roșii, cam de șaiszeci de ani. Ne mândream totdeauna cu el, adică și acum, chiar dacă... știți...

Deoarece din partea lui František nu se auzi nici încuviințare, nici vreo obiecție, continuă:

— Pe bătrânul Faltys, adică pe tatăl lui, l-am condus la locul de veci de sub castanii din deal anul trecut, în primăvară. Jan a venit și el de la Praga ca să-l conducă pe ultimul lui drum și cine ar fi zis atunci că și el, tânărul de la Praga, o să se sfârșească așa de repede. Ultima dată a venit de ziua morților și atunci ne-a zis așa: vecine – noi de mult îi ziceam altfel, dar l-am lăsat să ne zică așa, dacă îi făcea lui plăcere, pesemne își amintea din alte vremuri. Așadar, ne-a zis: vecine, dacă se întâmplă vreodată ceva, aș vrea să mă întorc la voi, la Kresín, sub bătrânii castani... ții minte, Mácho?

Unchiașul vorbăreț se întoarce spre cel de lângă el.

— Da, așa-i, dădu din cap cu un aer serios Mácha, un om înalt și slab, doar piele și oase. Părea cel mai trist dintre toți, dar asta era probabil expresia lui obișnuită.

Vorbărețul se numea Vodička și nu era întrerupt de consătenii săi, fiind probabil recunoscut ca cel mai experimentat dintre ei în cuvântări publice; sau poate că, mânat de ambiție, își însușise singur acest drept.

— Venea la noi în fiecare an, uneori și de două ori, continuă Vodička, dar totdeauna singur, nu lua cu el nici pe nevastă-sa și nici vreo altă femeie... aproape că ne gândeam: n-o fi având pe nimeni acolo, la Praga, cu care să schimbe o vorbă și așa mai departe... Dar ai noștri îl iubeau... nu-i așa, tovarăși?

Toți încuviințară în tăcere, doar Mácha confirmă cu glas tare:

— Da, așa-i.

František dădu și el din cap, deși în acea clipă se gândea la ce-ar face dacă ar începe să i se perinde prin fața ochilor acele două milioane de spectatori care văzuseră moartea lui Jan Faltys. Și cu toate că reflecția aceasta era pur academică, îl cuprinse totuși groaza. În timpul acesta, Vodička continua netulburat:

— A repetat cu noi, cu artiștii noștri amatori, *Maryša*. La început am fi dorit ceva mai actual, dar el ne-a explicat că Manon și egoismul zac și acum în sufletele oamenilor, la fel ca mai înainte, ba și invidia. Invidia, mai cu seamă, scurmă în sufletul oamenilor. Eu jucam rolul lui Vávra, se fâli Vodička, ăla căruia Maryša îi pune la urmă otravă de șoareci în cafea și care după aia zicea, adică eu în rolul lui: Cum ne așternem, așa dormim. Era nevoie de asta? Trebuia să se întâmple? Cere-mi orice-ți dorește inimioara, nimic n-am să-ți refuz.

Suda se temea că povestirea ar putea să mai dureze mult și bine. De aceea, încercă s-o scurteze. Se apropie de grup și salută, ceea ce le atrase atenția asupra sa.

František fu bucuros că poate să-i predea inițiativa lui Suda, care o preluă ca pe un lucru de la sine înțeles. La început își exprimă uimirea că au putut să vină la televiziune așa, toți deodată.

— Ați sosit cu un autobuz?

— Da de unde, la noi în sat aproape fiecare om are motocicletă. Dacă ar fi nevoie, am putea aduce aici tot satul. Asta a hotărât-o Josef, adică Mácha, ăsta de aici. Zi-i, Mácho, vorbește tu...

— Da, așa-i.

Vodička îl îndemnă din nou să vorbească, dându-i cu cotul.

— Noi am venit, așadar, să cerem ca ăl de purta ochelari și care-i vinovatul să primească ce i se cuvine.

— Cine purta ochelari? întrebă Suda.

— Unul care-l făcea pe contabilul... sau pe un funcționar, cam așa ceva...

— Adică Ajm, completă František răspunsul lui Mácho.

— Și ce a făcut? întrebă, la obiect, Suda.

— Ce-a făcut? repetă uimit Vodička. Păi, am văzut

toți și putem să depunem mărturie. În fața oricui, chiar și a lui!

— I-o spunem de la obraz, dacă-i nevoie, continuă Mácho, încă de la început s-a purtat cam ciudat. Mereu se învățea pe lângă scaun. Și n-avea ce să facă atâta pe acolo. Ba s-a și aplecat spre el.

— S-a aplecat?

— Da. Cam ciudat. Precis că asta nu ținea de piesă, ne-am zis îndată. Meșterea el ceva pe acolo, pesemne la legăturile alea. Dumneavoastră n-ați văzut?

Suda nu voi să recunoască în fața celor din Kresín că a adormit în timpul piesei, ca să nu dea naștere la situații hazlii, nepotrivite în cazul de față. Își aminti însă că Strouhal i-a promis proiecția imprimării la telerecording a spectacolului. Îl trimise, așadar, pe Halík să vadă dacă totu-i pregătit. Proiecția era gata de o jumătate de oră. Se aștepta doar întoarcerea lui Suda de la doamna Faltys.

Suda și František intrară singuri în sala de proiecții. Pe drum František îl informă pe Suda despre rezultatul experienței cu Tarantík și despre interogatoriile lui Kálecký, Adamec și Čiž. Declarațiile lor nu cuprindeau însă nimic deosebit, ceva care să constituie un punct de sprijin în viitoarea lor activitate.

Suda nu mai avu timp să-i spună lui František ce a aflat acasă la Faltys. Așa se face că František află abia mai târziu despre analiza dactiloscopică a scrisorii de adio lăsate de Faltys.

20. Un om poate fi omorât doar o singură dată

Un snop de lumină unea micuța fereastră a cabinei de proiecție cu ecranul pe care cinci actori reprezentau cinci asasini. František îi cunoscuse pe toți în particular, acum îi vedea pentru prima oară machiați și îmbrăcați în costumele cerute de rolurile lor. Ajm, Jindřiška, Hák, Škáloudová și Pláteník. Doar Faltys nu apăruse. Îl așteptau, își așteptau victima.

Primul asasin era interpretat de Emil Hák. Purta un smoching negru și ținea în mână o carte pe care o frunzărea mereu. Jindřiška, în rolul ei, se schimbase cel mai mult, devenise un mic huligan datorită coafurii și îmbrăcăminții. Cel de-al treilea asasin era îmbrăcat așa cum se prezentase la interogatoriu actrița care-l interpreta. Irena Škáloudová își strângea mereu la gât reverele halatului. Pláteník, în pantaloni de doc, cu genunchii cârpiți și cu un metru de tâmplărie în buzunarul bluzei albastre, interpreta rolul unui mecanic de la întreprinderile comunale. Al cincilea și ultimul era Ajm. Rolul îi cerea să se transforme într-un birocrat înrăit, cu pince-nez și mânecute negre de bumbac.

František îi suflă lui Suda:

— Pe ecran sunt mai naturali ca în viață.

Suda era de aceeași părere:

— Probabil că-i mai ușor să joci rolul unui asasin decât să-l trăiești în realitate.

Între timp, piesa se desfășura în continuare. Acțiunea ei era destul de neinteresantă. Era clădită de altfel pe o situație absurdă, așa cum îi relatase mai înainte

Strouhal lui Suda.

Într-o locuință străină, pătrund, pe rând, cinci persoane. Din discuțiile lor reiese că niciuna nu locuiește aici. Îl așteaptă pe Xaver cu care toți intenționează să se răfuiască. Din cauza caracterului său intransigent, fiecare din cei prezenți are câte o socoteală cu el. De aceea, s-au hotărât să-l suprime. Fiecare dintre ei avusese această intenție și numai fantezia autorului îi făcuse să se întâlnească toți în același loc și la aceeași oră. Doar domnul Xaver nu sosise încă. Așteptarea îi enervează pe asasini. Încep să se certe între ei care este cel mai îndreptățit să aducă la îndeplinire hotărârea. Comicul situației e amplificat de faptul că motivele lor sunt foarte neînsemnate.

În sala de proiecții încăpeau circa douăzeci și cinci de spectatori. Suda și František se aflau însă singuri. Cuvintele pronunțate pe ecran nu purtau încă amprenta evenimentului care avea să întrerupă brutal această comedie. Din această cauză, orice intenție de glumă părea acum ridicolă.

1: — Poate că nu vine...

2: — Eu știu o piesă, fraților, în care, tot așa, doi oameni așteaptă... și așteaptă... și așteaptă...

3: — Pe cine?

2: — Nu știu, că n-a venit.

3: — Asta te lasă cu gura căscată, nu alta.

5: — Atunci, la drept vorbind, o piesă destul de proastă, nu?

2: — Îhî, de Beckett.

5: — N-o să ni se întâmple și nouă asta?

1: — Nu, nouă nu. Doar jucăm după cum scrie în titlu.

4: — Ce anume?

1: — O istorie cu cinci asasini.

5: — (După o scurtă pauză) N-a prea nimerit-o...

4: — Cine?

5: — Autorul nostru.

4: — De ce?

5: — Păi, de fapt, de câte ori poți omorî un om?

2: — Unul singur?

5: — Da.

1: — După câte știu, un om poate fi ucis o singură dată.

5: — Iar noi suntem cinci.

1: — Cinci asasini!

În acel moment, telefonul de pe măsuta din colțul întunecat al sălii sună. Suda se ridică imediat. Silueta lui neagră umbri o parte a ecranului, dar numai pentru o clipă, deoarece pe urmă, Suda își făcu loc, cu spinarea încovoiată, printre scaunele goale, până la telefonul care suna nerăbdător.

— Da, ascult...

František nu bănuia încă importanța acestei convorbiri telefonice. Pe ecran dialogurile se succedau la fel de absurd:

1: — Orice asasin are nevoie de o victimă. Fără ea nici n-ar fi asasin.

2: — Nu cumva, fraților, jucăm degeaba piesa asta?

3: — Asta te lasă cu gura căscată, nu alta!

5: — Prin urmare, la drept vorbind, pentru cinci asasini, e nevoie de cinci morți, nu încape discuție.

4: — Și unde-i găsim?

1: — Doar printre noi.

— Mulțumesc, mai spuse Suda și puse telefonul în furcă.

František se grăbi să aprindă un chibrit pentru a-i lumina drumul.

— A vrut cineva să ne ducă, František. Pe scrisoarea

de adio a lui Faltys s-au găsit doar amprenteale unei femei. Cred că aparțin doamnei Faltys. Cel puțin așa a recunoscut mai înainte...

— Prin urmare ea a ticluit scrisoarea.

— Sau altcineva, mai prudent decât ea.

În clipa aceea František își fripse degetele cu capătul chibritului ars, pe care-l aruncă înjurând în scrumieră.

Se făcu întuneric, convorbirea din sală se întrerupse, cea de pe ecran continua.

5: — Ce-ar fi să numim altfel piesa noastră?

2: — Bineînțeles că mi-ar plăcea mai mult să joc într-o comedie.

3: — Sau să încropim ceva de dragoste, ceva care să te lase cu gura căscată, nu alta...

1: — Pentru asta-i prea târziu acum. Cu autorul ne-am fi putut înțelege înainte de începerea spectacolului. Acum, la jumătatea lui, e greu să-i mai schimbi titlul, prea s-ar naște multe încurcături. Trebuie să jucăm ceea ce scrie în programul televiziunii.

2: — Suntem în emisie?

1: — Fiecare din noi avem dinainte stabilite împrejurări, criza și propria catastrofă. Nu se poate face nimic. În teatru asta se cheamă legea dramaturgiei.

5: — Iar în viață, legea destinului.

Abia termină de rostit aceste vorbe, și Ajm se plecă, cu spatele către ecran, deasupra fotoliului.

František remarcă cu glas tare:

— Mácha a avut, se pare, dreptate... omul ăsta se poartă cam ciudat.

Suda nu zise nimic.

În clipa următoare imaginea fu prinsă de o altă cameră.

2: — Eu, una, fraților, nu cred în destin.

3: — Auzi, vine...

4: — El?

2: — Fraților, când o să intre, am să-l izbesc cu Beethoven în cap... pe urmă îl legăm de fotoliu, da?

Jindřiška luă de pe bibliotecă bustul de ipsos al lui Beethoven și toți îi aprobară intenția. Pe pânză apăruseră cunoscuta caricatură stângace a lui Neprakta și sub ea, cu litere strâmbe: Cei cinci asasini au pauză. Fiecare din cei cinci actori, reprezentați în caricatură, avea altă armă: un revolver, o sticlă cu otravă, o frânghie cu laț, un pumnal și o măciucă solidă.

*

În sală se făcu lumină și Tarantík, de la fereștră, văzu cum František și Suda se ridicară în picioare ca să-și mai dezmoștească oasele. Îl mai auzi apoi pe František spunând:

— Ajm asta ar trebui luat zdravăn la refec!

În același timp, tânărul operator, îmbrăcat în pantaloni de *cow-boy* și cămașă ecosez, i se adresă lui Tarantík:

— Dăm imediat și partea a doua, nu-i așa?

— Așteaptă puțin...

Tânărul se arată nemulțumit:

— Așteaptă, așteaptă, cum așa? Eu mi-am terminat lucrul la ora douăzeci și trei fix. Ia priviți la ceas, să vedeți cât arată acum!

Tarantík însă dispăruse din cabină.

Puțin mai târziu se auzi un ciocănit la ușa sălii de proiecție și Tarantík își făcu apariția. Înțelese imediat, după expresia fețelor lui František și Suda, că a picat într-un moment nepotrivit.

— Iertați-mă, de data asta mă aflu aici ca autor... în adevăr... aș vrea grozav să știu: fără glumă, ce impresie

v-a făcut?

Suda ridică din umeri.

— Dacă-i fără glumă, atunci am să vă spun că glumiți cu lucruri cu care de obicei nu se glumește...

— Dar a fost cel puțin bună... gluma aceasta?

František avea alte griji pe cap ca să se mai gândească și la calitățile artistice ale piesei. După întrebarea lui Tarantik, își dădu seama că nici n-ar fi putut să-i răspundă așa de ușor. E drept că nu răsese niciodată, dar era greu să dea vina pe lucrare sau pe lipsa lui de umor. Pentru o comedie era nevoie, în primul rând, de crearea unei atmosfere prielnice și de stabilirea contactului dintre spectatori și actori. De așa ceva nu putea fi vorba, în niciun caz, în clipa de față. František fu bucuros să-l audă pe Suda vorbind cu Tarantik despre aceasta, deși se părea că și el era cam încurcat. Își scosese luleaua, pe urmă însă se răzgândi și o băgă la loc, în buzunar.

— Crezi într-adevăr că toți cei cinci asasini ai dumitale aveau motive să-l omoare pe Jiří Xaver?

Farantik îi răspunse foarte serios.

— Cred că niciun motiv nu poate fi atât de grav, încât să justifice moartea unui om.

În fața unei asemenea convingeri nu mai puteau fi făcute niciun fel de obiecții, iar discuțiile n-aveau rost. Suda fu aproape bucuros că discuția a luat sfârșit, așa că bătu cu degetul în ferestruica pătrată a cabinei de proiecții. Încăperea se scufundă iar în întuneric.

Același întuneric era și pe ecran. Se auzeau voci:

*1: — Că nu e bună bună moartea
O știm chiar de la zei,
Căci de-ar fi fost frumoasă,
Ar fi murit și ei.*

X: — Cine a spus asta?

1: — Când? Atunci? în vechea Grece?

X: — Nu. Aici...

1: — Eu.

X: — Mă doare capul... Aprindeți lumina!

3: — Lumina nu ajută. Vă dau, mai bine, un antinevralgic.

X: — Aprindeți lumina!

În același timp cu străfulgerarea luminii țâșni un țipăt. În fotoliu, într-o poziție nefirească, crispat, ședea Faltys. Fața nu i se vedea.

1: — De ce nu zâmbești, Jiří Xaver?

În jurul fotoliului stăteau cinci persoane. Trei bărbați și două femei: Ajm, Hák, Pláteník, Škáloudová și Jindřiška. Pentru că prima dată nu primi replica așteptată, Hák își repetă întrebarea, puțin neliniștit:

1: — De ce nu zâmbești, Jiří Xaver?

Din nou tăcere.

— Sfântă Fecioară! țipă speriat un glas de femeie, de undeva, din depărtare. I s-a întâmplat ceva!...

Și deodată în jurul fotoliului se adună o grămadă de oameni, unii în combinezoane de lucru, alții în halate albe. Se aflau printre ei și bătrânul Navrátil, arhitectul Kálecký, operatorul Kejř, domnișoara Olga Vágnerová, Robert Roch, recuziterul Adamec și mai apoi Tarantík care, cu fața întoarsă spre obiectivul camerei, rosti:

— Oameni buni, aici s-a săvârșit o crimă!

Cu asta, materialul înregistrat pe telerecording luă sfârșit și lumina se aprinse iar.

Un timp se așternu o tăcere apăsătoare.

Suda își frecă ochii obosiți.

— Ți-ai rostit foarte firesc replica. Scriseseși episodul acesta pentru dumneata încă de mai înainte, sau a fost

doar o improvizație de moment?...

František se aștepta ca Tarantik să sară iar în sus, dar de astă dată totul decurse în liniște.

Tarantik tăcea. Avea, ce-i drept, o mină de om învinuit pe nedrept, dar expresia aceasta nu era nouă, făcea parte din personalitatea lui, întocmai ca și cămașa de flanelă și scurta de piele.

— După ziua de azi văd că am fost doar un cârpaci banal, de duzină. Niciodată n-aș fi fost în stare să scriu ceva atât de fantastic ca cele petrecute azi în fața mea...

Era ceva adevărat în toate acestea. Adevărul vieții fusese de astă dată destul de crud. Tarantik se ridică de pe scaun încredințat că vor pleca cu toții din sală.

— Vă puteți imagina, se întoarce el spre Suda, ce-ar fi scos din situația asta o Agatha Christie, un Van Dine, o Sayers sau chiar Fiker al nostru?

Întrebarea fusese pusă doar de dragul oratoriei, Tarantik nu așteptă răspunsul și continuă:

— Știți ce mă doare cel mai mult? Faptul că am patruzeci de ani și că în urma mea n-am nimic, decât un gol. La vârsta mea alții aduseseră pe lume un comisar Maigret, un Philo Vance, un Hercule Poirot, pe rotofeiul Klubicek, sau... Tarantik se opri deodată și-l privi tăcut pe Suda.

— Mă uit la dumneavoastră și constat că aveți toate calitățile pentru a deveni un personaj literar, da zău, fără glumă... și tovarășul Koval le va avea cu timpul!

Suda respinse ideea râzând:

— Da de unde, domnule Tarantik, n-am să admit să facă nimeni din mine un Sherlock Holmes.

În fiecare om există însă puțină vanitate, și Tarantik conta pe asta.

— Mușcați mereu luleaua goală, vă dați seama ce detaliu splendid e acesta pentru caracterizarea

personajului? În viață nimeni n-ar remarca, în mod normal, un astfel de amănunt, dar când citești așa ceva, atunci îl remarci, nu zău, fără glumă...

Nici František nu luase în serios propunerile lui Tarantik, dar era dispus să vorbească despre ele.

— Ei, puțină reclamă n-ar strica, la urma urmei se lucrează mai bine după aia. Vinovatul se teme și face greșeli inutile.

Tânărul operator în pantaloni de *cow-boy* apărui respectuos în ușă.

— Pardon, iertați că vă deranjez, aș vrea doar să știu dacă vreți să mai pun o dată filmul, ca să-mi aranjez materialele.

Suda îi mulțumi, dar îi spuse că nu mai are nevoie de film. Tarantik remarcă:

— Începeți cu Ajm, nu?

— De ce crezi dumneata asta? Suda deveni atent.

— ...păi, dacă scrisoarea de adio a lui Faltys a fost doar o farsă...

— Cine ți-a spus?

— Dumneavoastră. Tarantik zâmbi jenat. Am venit în timpul proiecției și n-am vrut să vă deranjez... Din cabină însă se aude orice cuvânt rostit mai tare...

Suda nu-l lăsa pe Tarantik să continue:

— În condiții normale, ați putea fi un interlocutor foarte bun, acum însă îmi călcați pe nervi.

Tarantik plecă trist, fără să mai spună nimic.

După plecarea lui, František îl întrebă pe Suda:

— Începem chiar cu el?

— Cu cine?

— Cu Ajm.

Primi însă un răspuns neașteptat.

— Nu, începem cu tine, František.

21. Prima evaluare a faptelor

Mai întâi Suda îl rugă pe sergentul Halík să ceară trei cafele. Pe urmă, în prezența lui tăcută, František și Suda începură să cerceteze materialul strâns. În cele trei ore de lucru se adunase destul. Acum trebuiau să separe lucrurile esențiale de cele neesențiale și să așeze diferitele fapte într-o succesiune logică, să stabilească legăturile dintre ele. František spera să afle acum tot ce descoperise Suda după vizita la Faltys acasă.

Punctul de plecare pentru cercetările următoare era în primul rând falsa scrisoare de adio a lui Faltys. După expertiza dactiloscopică, în urma căreia nu se găsiseră pe hârtie amprente necesare, era neîndoios faptul că un necunoscut, probabil asasinul lui Faltys, încercase prin această scrisoare, să orienteze cercetările pe o pistă greșită. Cu această ocazie František atrase atenția și asupra altei împrejurări care, la fel ca și lipsa amprentelor, înlătura posibilitatea sinuciderii. Era vorba de întâmplarea cu scaunul căzut din cauza unui picior rupt, fapt care îl pusese pe Faltys într-o situație atât de ridicolă încât niciodată nu și-ar fi putut-o pregăti singur. Asasinul n-a prevăzut probabil această complicație întâmplătoare, care s-a sfârșit cu o palmă pe obrazul lui Adamec. Îndoielile lui Zbyněk Číž mai cu seamă, apoi ale lui Tarantik, Kálecký și ale altor câțiva, care excluseseră posibilitatea sinuciderii, s-au dovedit deci îndreptățite. Suda își scoase luleaua cu capătul ros, pregătindu-se, pe cât se părea, pentru o meditație mai

îndelungă. Unele probleme rămăseseră încă nerezolvate.

— Dacă asasinul a vrut să simuleze sinuciderea, atunci a făcut-o destul de stângaci, reflectă Suda. Nu pricep cum de a putut uita amprente. Fără ele, oricând se poate constata că nu Faltys a scris scrisoarea, ci altcineva. A fost o neglijență gravă din partea asasinului, pentru care încerc, deocamdată fără sorți de izbândă, să găsesc o explicație logică. A inventat atâtea detalii complicate, și-a pus la punct întregul plan al acțiunii, astfel încât diferitele ei părți să se îmbuce ca zimții unei roți; să fi uitat tocmai un lucru atât de important?

Lui František i se părea exclus:

— Tocmai în elaborarea unui plan atât de complex putea foarte ușor să-i scape unul din detaliile esențiale. Sau poate că greșeala s-a comis în timpul aducerii la îndeplinire a planului.

Deocamdată, Suda nu discuta în contradictoriu cu František. Lăsase la o parte toate supozițiile incerte plecând doar de la fapte cunoscute. Așadar, falsa scrisoare fusese lăsată pe masă de unul din cei care participaseră la consfătuirea din ajun în biroul lui Faltys. Suda aflate numele lor de la doamna Faltys și acum le repeta ca să le rețină mai bine. Fuseseră în total opt. Regizorul Glanc, asistentul lui, Zbynek Čiž, Škáloudová, Tarantik și secretarul literar Vorlíček, pe care nu-l cunoscuseră și, nu-l întâlniseră până acum, pe urmă arhitectul Kálecký, domnișoara Vágnerová și Robert Roch, care venise însă mai târziu. Se părea căăștia sunt toți. Suda își aminti apoi că printre suspecti se afla și Ajm care, ce-i drept, venise abia a doua zi dimineață, în împrejurări cam neverosimile, dar care, la fel cu toți ceilalți, avusese prilejul să lase scrisoarea falsă pe birou. František n-o ștersese de pe lista suspectilor nici pe doamna Faltys. Pe scrisoare rămăseseră

amprentele ei, deși acestea putuseră fi lăsate ulterior, după găsirea ei. Suda obiectă, susținând că printre suspecti pot fi incluse doar acele persoane a căror prezență în ambele locuri, vineri seara la Faltys acasă și sâmbătă dimineața și seara în studiourile televiziunii, fusese dovedită. Doamna Faltys nu participase la emisiune, nu fusese pe platou în momentul crimei, și nici chiar în clădirea televiziunii.

În același fel putea fi scos din cauză, de pildă, și recuzitorul Adamec și maiștrii de lumini Haukvic și Brdečka. Ca de altfel toți operatorii: Mařas, Kejř și Pangrác, chiar dacă acesta din urmă se certa rău cu Faltys pentru orice fleac. Niciunul din ei nu participase însă la consfătuirea de aseară de la Faltys. Dintre actori, aveau un alibi doar trei: fata de șaptesprezece ani, Jindřiška, Emil Hák și cel care plecase la Kromerize. František nu-și putea aminti numele lui.

În acel moment, plutonierul Halík îl întrerupse pe František pentru a raporta ce aflate în legătură cu actorul Pláteník și călătoria lui la Kroměřiže. După declarația sa, urma să locuiască la hotel „Central”. La Kroměřiže nu exista însă niciun hotel „Central” și nici nu se știa nimic deocamdată despre vreun spectacol de estradă al artiștilor praghezi. Pláteník, după cât se pare, mințise, și ei îl crezuseră.

Suda înclină zâmbind capul. Îi spuse apoi lui Halík să găsească adresa lui Pláteník din Praga și să-l cheme la un interogatoriu suplimentar.

František era de părere că Pláteník știa ceva important și că nu vrea să vorbească pentru a nu fi amestecat. De aceea vrusese probabil să dispară așa de repede.

Nu avea sens să se ocupe în mod amănunțit de toți, ci pentru început numai de cei în cauză. Se părea că vor

trebui să-l ștergă de pe lista celor suspecti și pe secretarul literar Vorlíček, care, deși participase la întrunirea de la Faltys, nu fusese în studio în timpul emisiunii și nu putuse prin urmare să pregătească asasinatul. S-ar fi zis că nici regizorul Glanc nu intrase în momentul critic pe platou, dar în privința lui nu erau prea siguri.

Prin eliminare treptată, cercul suspectilor se strângea din ce în ce.

— Ajm, Škáloudová, Tarantík, Kálecky, Zbyněk Číž, machiorul Roch... și Vágnerová; František nu uitase pe nimeni, îi numise în adevăr pe toți.

Suda făcu o pauză pentru a-și bea cafeaua.

— Cred că Vágnerová nu poate fi socotită suspectă, continuă el după o clipă. Spun: cred, deoarece va fi nevoie să mai verificăm. Vágnerová aproape că nu-l cunoștea pe Faltys, abia vorbise de câteva ori cu el. Jan Faltys lucra pentru prima dată la televiziune. Mă îndoiesc că relațiile dintre ei ar fi depășit vreodată cadrul strict profesional. Olga Vágnerová nu e tipul vampeii pentru care bărbații își pierd capul, cu atât mai puțin Faltys, iar alte relații nu puteau avea.

— Dar Tarantík? obiectă František.

Suda înclină aprobator capul.

— Tarantík se află în aceeași situație. Spune că nu-l cunoștea pe Faltys dinainte și ăsta-i probabil adevărul. M-am gândit la el. Deocamdată e suspect, pentru că ni se bagă mereu în ochi. Își explică, e drept, intervențiile foarte active prin faptul că vrea să-l scoată pe bietul Ajm basma curată. Eu însă nu cred să-i pese prea mult de prieteni. Sânguința lui mi se pare că are cauze mai egoiste. Speră mai degrabă să stoarcă din afacerea asta un material palpitant pentru noul său roman.

František completă îndoielile lui Suda cu alte

amănunte. Se gândea că dacă Tarantík ar fi vrut să prezinte asasinarea lui Faltys ca pe o sinucidere, atunci probabil n-ar fi uitat un lucru atât de esențial ca amprente. Doar ele joacă un rol important în orice carte cu detectivi și desigur că și în romanele lui polițiste.

Dar chiar dacă toate aceste amănunte ar fi corespuns, principalul tot ar fi lipsit: motivul crimei. Faltys și Tarantík aveau desigur relații firești de politețe, impuse de regulile conviețuirii în societate, dar personal nu nutreau unul față de celălalt decât indiferență. Nu se deranjau în niciun fel unul pe celălalt, nu luptau să obțină același lucru: o funcție, o femeie sau un bun material, pur și simplu între ei nu exista niciun motiv de dispută. Ba mai mult, Tarantík, prin moartea tragică a lui Faltys, ratase succesul premierei sale, în care își pusese desigur multe speranțe.

Pentru Irena Škáloudová, moartea lui Faltys era destul de nefolositoare, ba mai mult chiar. Prin ea, nu numai că pierdea un venit regulat, foarte necesar față de cheltuielile ridicate ale modului ei costisitor de viață, dar era lipsită și de intervențiile la fel de regulate ale lui Faltys, fără de care numele Irenei Škáloudová ar fi repede uitat și distribuirea ei în roluri ar fi foarte limitată. Suda caracteriză foarte bine această situație. Moartea fizică a lui Faltys ar putea însemna moartea socială a Irenei Škáloudová.

În plus, František se îndoia că Škáloudová ar fi avut destul talent și imaginație pentru a juca un rol atât de complex. Aici se vedea însă din nou o anumită subapreciere a inteligenței feminine, caracteristică lui František.

Așa că Suda râse, iar František pricepu că a luat-o razna. Discuția continuă.

— Cine a mai rămas?

— Pentru verificare, Suda pusese în fața lui František lista inițială întocmită de bătrânul Navrátil, din care tăiaseră pe rând numele diferiților oameni cercetați. Băuseră de mult cafeaua, dar discuțiile în legătură cu cei suspecți continuau. Doar patru nume rămăseseră nebifate și František le citi cu glas tare:

— Zbyněk Číž, arhitectul Kálecký, Roch... și Ajm. Cel mai puțin suspect părea fără îndoială Zbyněk Číž. František nu putea uita mai ales pledoaria înflăcărată prin care apăraseră concepția optimistă despre viață a lui Faltys și negarea oricărei posibilități de sinucidere. Dacă el ar fi fost asasinul, și-ar fi tăiat singur craca de sub picioare. S-ar mai fi putut întâmpla desigur ca toate acestea să nu fie decât o manevră de camuflare. Al doilea care respinsese cu energie ideea sinuciderii, și care rămăsese totuși printre cei patru suspecți era arhitectul Cyril Kálecký.

Deodată îi trecu ceva prin minte, făcându-l să sară în sus și să se plimbe nervos prin birou. Dacă făptașul n-a fost singur, dacă au fost doi? Dacă s-au înțeles între ei? Nu voia însă să vorbească despre asta cât timp nu era sigur că apreciasse just toate consecințele reale ale acestei probabilități.

Suda îl observa amuzat. Știa precis ce-l frământă și, pentru că tăcerea lui František dura prea mult, vorbi el în locul lui:

— Nu cumva doamna Faltys și arhitectul Kálecký s-or fi înțeles să-și facă servicii reciproc?

Surprins, František se opri locului, privindu-l cercetător pe Suda.

— Și tu crezi asta?

Suda clătină negativ capul:

— Eu nu, tu.

— M-am gândit la asta, recunosc František, dar se pare că n-am dreptate. Declarațiile lor sunt prea diferite atât în problemele esențiale cât și în detalii. Dacă ar fi fost înțeleși, n-ar fi spus unul ceva și altul altceva.

— Poate că dimpotrivă, zâmbi Suda, dacă ar fi vorbit amândoi la fel, atunci oricine și-ar fi dat seama că sunt înțeleși.

František trebui să-i dea dreptate lui Suda. Abia acum începu să aprecieze logica precisă a raționamentelor sale.

— Declarația lui Kálecký nu corespunde cu cea a doamnei Faltys în două puncte: posibilitatea sinuciderii și caracterizarea convorbirii lor telefonice, continuă Suda. Kálecký a afirmat că doamna Faltys a fost surprinsă și profund consternată de vestea morții soțului ei; doamna Faltys însă a declarat că a știut mai dinainte, de când luase cunoștință de scrisoarea de adio a lui Faltys, și că vestea telefonică i-a confirmat doar ceea ce aștepta să se întâmple. Kálecký a negat că ar nutri pentru doamna Faltys vreun sentiment intim, fapt pe care însă ea nu l-a negat. Mai degrabă îmi vine să cred că s-au înțeles între ei în ce privințe anume să difere declarațiile lor, pentru ca să nu-i bănuiască nimeni că ar fi înțeleși.

František merse mai departe decât Suda cu raționamentul, gândindu-se și la motivul pe care l-ar fi avut.

— Doamna Faltys nu era prea fericită în căsnicie...

— Nu te pripi, František, nu te pripi, îl potoli repede Suda. Problemele triumphiului se rezolvă pe o cale mai puțin complicată, fără scaun electric și fără un public de milioane.

František se gândi în clipa aceea că nu mai pricepe nimic.

— Asta înseamnă că ne-ar mai rămâne doar Ajm...

— ...și Robert Roch, îl completă Suda. Dar n-au rămas la urmă, ci mai degrabă la început, František...

Suda se întoarse apoi spre plutonierul Halík, rugându-l să-l introducă pe Vilém Ajm.

22. O prietenie tristă

— De ce v-ați dus la Faltys? Mă refer la dimineața de azi...

Fața lui Ajm purta acum urmele unei oboseli și mai evidente. Trosnetul încheieturilor nu mai era un obicei, ci o manifestare a nervozității.

— Mi-a telefonat astă-noapte, acasă.

František îi prinse vorba din zbor.

— De unde?

— ...de undeva din oraș. Probabil dintr-un restaurant.

Cealaltă întrebare o puse Suda:

— Ce vă face să credeți că a telefonat dintr-un restaurant?

Ajm tăcu o clipă și František nu era sigur dacă își caută abia acum justificarea impresiei avute sau încearcă să-și amintească împrejurările.

— Îl auzeam slab, spuse în cele din urmă. Pe lângă asta, mai urla în aparat și un disc cu mambo, mambo cucu... și apoi a spus ceva în afara receptorului: Domnule frac, fă-mi socoteala!

— Cam cât era?

— ...ceasul?

— Da.

— Aproape miezul nopții.

— Unde v-a telefonat?

— Acasă... dormeam de mult. M-a trezit. Așa că n-aveam nicio poftă de conversație în clipa aceea, nici

chiar cu oameni mai simpatici decât Faltys.

— V-a spus de ce trebuie să-l vizitați?

— Nu.

— Dar ce v-a spus?

— Aproape nimic... doar că vrea să vorbească cu mine. A insistat foarte mult. M-am dus la nouă și l-am așteptat aproape o oră.

— V-a spus când urma să vă întâlniți?

— Zicea că dimineață, înainte de repetiția generală. A fost o glumă proastă din partea lui, nu înțeleg pur și simplu ce rost a avut. Glanc m-a făcut cu ou și cu oțet pentru că din cauza mea a întârziat repetiția.

František observă că vorbise fără nicio poftă despre asta.

— Nu cumva vă amintiți, continuă Suda, ce se afla pe biroul lui Faltys?

— Nu, nu-mi amintesc.

De astă dată Ajm răspunse cu o grabă inutilă. Ambii anchetatori observară acest lucru, de care chiar și Ajm își dădu seama, căci păru stânjenit. Aruncă o privire speriată plutonierului Halík care ședea deoparte și manevra magnetofonul ce înregistra interogatoriul cuvânt cu cuvânt.

— Am să vă dau o mână de ajutor, zâmbi Suda. Se afla *Peer Gynt*, vă amintiți?...

Ajm tăcu.

— Mai era un scenariu de televiziune, continuă Suda.

— Scenariul piesei de azi.

— Da. Se poate...

— Și încă ceva...

— Ce?

— Nu juca teatru cu noi, domnule Ajm, n-are niciun sens, fii rezonabil...

Ajm zâmbi acru:

— Și dacă nu sunt?

Suda i se adresează pe un ton părintesc, de dojană.

— Ba da, ești... iar prietenii te iubesc. De câte ori are prilejul, Tarantík pune o vorbă bună ca nu cumva să nedreptățim un om atât de bun ca dumneata. Vorbește cu atâta convingere încât eram cât pe-aci să-ți dăm crezare, dacă n-ai fi stricat singur totul.

Ajm protestă mânios:

— N-am rugat pe nimeni să-mi fie avocat.

Suda îl cuprinse pe Ajm cu mâna pe după umeri:

— Credeam că sunteți prieteni...

— Iertați-mă, desigur, asta-i din cauza nervilor, spuse abătut Ajm. Mă doare cumplit capul, da, bineînțeles, suntem prieteni. Dar, cum să vă spun, e o prietenie dictată de împrejurări, de compasiune. Ca să ne consolăm. Când doi oameni nebăgați în seamă se adună împreună și încep să se lingusească unul pe altul, atunci amândurora le va fi mai rău. Am vrut să fac mai mult decât am realizat până acum, dar probabil că niciodată nu voi putea face ce am vrut și ce mi-am promis mie însumi. Cred că la această conștiință a propriei sale nerealizări ajunge orice om, sau aproape oricine. Cât suntem copii, ne facem planuri să atingem luna de pe cer, dar până la urmă sfârșim târându-ne pe jos, ca vânzători de țigări, coșari... sau artiști mediocri. Tarantík e în aceeași situație. Între noi există totuși o deosebire, nu știu cum să spun... eu nu mă cramponez, ca el, nu alerg și n-am alergat niciodată după glorie, am prețuit întotdeauna munca, prilejul de a munci bine, asta m-a interesat în primul rând.

— Dar pe Tarantík?

Ajm se opri, tăcu o clipă, după care, renunțând la îndoielile anterioare, spuse:

— Și pe el, desigur... nu știu ce rost au toate astea.

— De când vă cunoașteți?

— Cam de doi ani... destul de mult și totuși socot că nu ne cunoaștem. Nu ne potrivim sau cel puțin așa cred. Ascunde în el destul de multe lucruri... ca și mine de altfel. Dacă cineva a reușit sau nu să ajungă sus, asta, vă rog să mă credeți, nu se datorește vreunor cauze obiective și nici socialismului. E greu să dai vina pe altcineva și Petr, adică Tarantík, n-a vrut niciodată s-o înțeleagă...

— Trebuie să remarc că Tarantík a vorbit mai frumos despre dumneata... și despre prietenia dumneavoastră, spuse muștrător František.

Suda îi reproșă și el:

— În multe privințe sunteți sincer, dar în altele nu.

— Nu știu la ce vă referiți.

— Ați văzut pe biroul lui Faltys *Peer Gynt*, după cum ați recunoscut, precum și un scenariu pentru televiziune, lucru pe care de asemenea l-ați recunoscut... dar mai era ceva, spuneți-ne ce anume!

Ajm ridică din umeri și tăcu.

— Nu cred că n-ați văzut nimic. Suda ridicase glasul și accentua cuvintele. Era pentru prima oară de la începutul anchetei când Frantisek îl vedea atât de nerăbdător.

— Ce ar fi trebuit să văd, după părerea dumneavoastră?

— Un plic.

Ajm clătină capul, în semn că nu văzuse nimic.

— Un plic alb, obișnuit, ia aduceți-vă aminte, nu era lipit... știți că era acolo și știți ce conținea.

— Ba nu știu.

Suda oftă obosit.

— În plic era o scrisoare care conținea exact ceea ce dumneata încerci să ne faci să credem. Scrisoarea de

rămas bun a lui Faltys. Sinuciderea.

Ajm tăcea.

— Ați rămas singurul care susține această variantă, sau cel puțin o credeți, altă explicație nu am: fie că ați dat crezare falsei scrisori și acum vă este jenă să recunoașteți că ați citit o corespondență străină, fie că... Suda facă o pauză, sporind prin aceasta dramatismul situației: Fie că scrisoarea de adio a lui Faltys ați scris-o chiar dumneavoastră.

Ajm nu răspunse nici de data aceasta nimic, ci doar își sprijini fruntea în palme și abia după o clipă oftă sfâșietor.

— Mă doare cumplit capul.

Făcea impresia că se afla la capătul puterilor, dar interogatoriul nu se sfârșise încă.

— Despre firul acela ce aveți de declarat?

— Despre care fir? Ajm clătină iar din cap. Nu știu nimic despre niciun fir.

— L-ați legat de piciorul scaunului.

Ajm repetă cele spuse mai înainte:

— Nu știu nimic despre niciun fir.

Trebuiră să-l invite în sala de vizionare și să proiecteze din nou, special pentru el, o parte din imprimarea pe telerecording a adaptării pentru televiziune.

Ajm privea rătăcit ecranul. Știa dinainte ce va urma.

Hák, în smoching, răsfoind cartea în joacă, rosti:

— Fiecare din noi avem dinainte stabilite împrejurările, criza și propria catastrofă. Nu se poate face nimic. În teatru asta se cheamă legea dramaturgiei.

Ajm, în rolul contabilului, încuviință din cap.

— Iar în viață, legea destinului. Abia termină de spus aceste cuvinte, că, deodată, întors cu spatele spre cameră, se plecă deasupra scaunului, de parcă ar fi

căutat ceva pe jos.

În clipa următoare, imaginea fu preluată de o altă cameră și se auzi glasul Jindřiškăi:

— Eu una, fraților, nu cred în destin...

František nu urmărea proiecția. Nu-și desprindea nicio clipă privirea de pe fața lui Ajm.

— Dumneata erai cel care te-ai aplecat?

Ajm tăcu. Era de altfel doar o întrebare retorică, ce nu aștepta răspuns.

— Ce căutai pe jos?

— Pieptenul.

— Pieptenul? Cum așa?

— Mi-a picat... din buzunar.

Următoarea întrebare o puse Suda:

— Așa era rolul?

— Nu... a fost o întâmplare.

— Întâmplare? František clătină capul. Îi era milă de Ajm, avea impresia că nu se va putea descurca din plasa aceasta de întrebări.

— Da, o întâmplare, repetă cu încăpățănare Ajm, credeam că sunt în afara obiectivului.

— Și noi credeam că ți-ai închipuit așa ceva, dar asta nu explică nimic.

— Ce să explice?

— De ce te-ai aplecat...

— Pentru pieptene.

Refrenul se repeta, așa că Suda întrerupse discuția.

— Nu fi naiv, domnule Ajm, nu putem crede asta, zău așa. Nu ne privi cu atâta amărăciune, doar nu-ți tăiem capul. Cu toate protestele tovarășului Tarantík, va trebui deocamdată să te consideri... reținut.

23. Întrebări fără răspuns

Nici cel de-al doilea interogatoriu nu decurse ușor. Robert Roch luase o atitudine obraznică, deoarece nu bănuia că Suda și František știu destule despre el. Fața și așa asimetrică a lui Roch era strâmbată de o grimasă răutăcioasă. Semăna cu Quasimodo, clopotarul de la Notre Dame, al lui Hugo. Nu răspundea decât la anumite întrebări, la altele pur și simplu tăcea.

— Dă-ți seama, omule, ești singurul amestecat în istoria asta care n-ai spus adevărul.

— Asta o spuneți fiecăruia.

— De unde știi?

— Îmi închipui, și se strâmbă din nou. František admira rabdarea fără margini cu care Suda conducea interogatoriul. El nu s-ar fi putut stapâni și l-ar fi zvârlit pe ușă afară.

— Ce ai căutat la Faltys acasă?

— O carte.

— Ce fel de carte?

— De citit... După o clipă Roch își dădu el însuși seama ca răspunsul lui e mai curând penibil decât spiritual și adăugă: Zvonokosy...

— De ce Zvonokosy?

— Cică are acolo niște chestii nostime.

— Faltys știa?

— Pesemne că da, de vreme ce m-a chemat.

— Când trebuia să te duci după carte?

— Aseară.

— De ce ai așteptat să plece toți?

— N-am așteptat nimic, m-am dus când m-am dus, asta-i tot.

Următoarea întrebare i-o puse František, care se afla în spatele lui.

— Doamna Faltys a mers cu dumneata?

— Unde?

— În biroul lui Faltys.

— Nu. Dar de ce vă interesează?

— Pentru că este important.

Roch sări de pe scaun și începu să se agite, strigând furios:

— Aha! I s-a furat ceva! Ceasul deșteptător? Ori perdelele?

Suda nu luă în seamă enervarea lui Roch.

— Nu-ți amintești ce se afla pe birou?

Dacă văzu că enervarea sa nu-și face efectul, Roch se așeză la loc.

— Pe un birou se află totdeauna câte ceva.

— Spune-ne mai precis ce anume.

— Probabil niște hârtii, nu?

— Îți amintești ce fel?

Roch, cu atenția trează, răspunse la întrebare cu o altă întrebare

— Ce mă interesează pe mine, asta-i iar vreo întrebare încuietore, nu-i așa?

— Nu, e numai un exercițiu de memorie pentru dumneata.

— Am o memorie proastă.

— Asta se vede.

Roch se strâmbă cu un aer de îndoială.

Știa însă și altele despre el, un lucru mai sigur decât faptul că are memorie slabă. Asta datorită plutonierului Halík. Acesta luase interogatoriul tuturor celorlalte

persoane care nu erau suspectate direct. Dacă ar fi lucrat superficial, ar fi rămas tănuuit un indiciu extrem de important. Decoratorul Antonin Skrbek îl înștiințase pe Halík că Roch îi dăduse joi șapte mii de coroane, ca rest din suma stabilită ce trebuia achitată pentru materialul necesar construcției unei cabane personale. Skrbek era maistru tâmplar și în timpul liber, sâmbăta și duminica, lucra cu încă un coleg al lui la ridicarea unei cabane pentru Roch, în apropierea barajului de la Slapy. Banii îi fuseseră dați joi, deci cu o zi înainte a crimei și o zi înainte de cearta dintre Robert Roch și Faltys, în care se pomenise despre o sumă de bani – zece mii – pe care Roch trebuia să i-o înapoieze lui Faltys. Nici n-a mai fost nevoie să fie chemat Antonin Skrbek pentru confruntare. A fost destul să i se pomenească numele, că Roch și-a și dat seama cum stau lucrurile. I se citea asta pe față. Expresia răutăcioasă și aroganța dispăruseră, făcând loc unei spaime pe care nici nu încerca să și-o ascundă.

— Banii pe care i-ai dat joi lui Antonin Skrbek erau de la Faltys, nu-i așa?

— Nu.

— Dar ai cui erau?

— Ai mei.

Roch continua să mintă, deși, dacă s-ar fi gândit cât de cât, ar fi putut să-și dea seama că nu-l crede nimeni.

— Cum i-ai obținut?

— Am făcut economii.

— Dar cele zece mii de coroane necesare cumpărării parcelei de lângă Slapy? Tot din economii le-ai obținut?

— Da.

— La ce casă de economii îți faci de obicei depunerile? îl persiflă František. M-ar interesa și pe mine.

Roch tăcu considerându-se jignit. Se auzi însă din

nou glasul lui Suda. El și František puneau întrebări cu rândul, când unul, când altul.

— Sau i-ai moștenit de la bunica?

Roch continua să tacă, dar nu mai zâmbea.

— Nu cumva i-ai câștigat la loterie?

Din nou niciun răspuns.

— Ori ți i-a dat cineva?

Tăcere.

— Nu-i așa că ți i-a împrumutat Faltys?

Roch se încăpățâna să tacă.

— Azi-dimineață ți-a cerut banii înapoi, nu-i așa? De ce?

Cel anchetat rămase și de astă dată mut.

— Oare într-adevăr te-ai dus ieri la Faltys doar pentru cartea aceea?

Tăcerea continua.

— Nu vrei să vorbești, nu-i nimic, avem timp. Suda nu-și pierduse calmul său zâmbitor. Fii însă amabil și ia cunoștință de faptul că ești reținut...

24. Joc cercetășesc

Suda îi atrase atenția lui František asupra unui amănunt semnificativ, la ambele interogatorii. Nici Ajm, nici Roch nu au vrut să recunoască că au văzut un plic pe biroul lui Faltys. S-ar fi putut întâmpla desigur ca printr-un concurs de împrejurări să le fi scăpat atenției, dar amândoi rămăseseră destul de mult timp în încăpere, astfel încât această posibilitate părea puțin probabilă. Îl surprindea însă mai ales atitudinea lui Vilém Ajm. Doar el fusese ultimul care intrase în camera lui Faltys. Prin declarația sa, atrăsese bănuielile mai cu seamă asupra sa și doamnei Faltys, care putea intra oricând în biroul soțului ei și, prin urmare, ar fi putut oricând pune pe masă presupusa scrisoare de adio. Din felul în care Suda și František conduseseră interogatoriul, Ajm și-ar fi putut da seama că posibilitatea unei sinucideri este exclusă și că scopul cercetărilor era doar acela de a-l descoperi pe asasin. Iar dacă asasinul ar fi fost Ajm, s-ar fi gândit în primul rând la un alibi și n-ar fi atras atenția asupra sa, ci mai degrabă asupra altcuiva. În cazul unei comportări contrarii, se puteau emite două ipoteze: fie că în loc de zece suspiciuni vagi, Ajm se hotărâse pentru una singură și voia să atragă atenția asupra doamnei Faltys și a omului care o ajutase, fie că nu era el asasinul. Dar chiar dacă nu el este asasinul, ar fi putut la fel de bine să fi mințit sau să fi spus adevărul când a afirmat că n-a văzut scrisoarea cu pricina. Dacă a mințit, a făcut-o

pentru că i s-a părut penibil să-și dezvăluie indiscreția și să recunoască faptul că a citit pe ascuns o scrisoare care nu-i era adresată. I-ar fi fost penibil și pentru că, în felul ăsta, s-ar fi explicat perseverența cu care a apărat teza sinuciderii lui Faltys, de vreme ce această teză nu se sprijinea de fapt pe trăsăturile de caracter ale lui Faltys, ci doar pe confuzia provocată de falsa lui scrisoare de adio. Dacă însă n-a mințit și e adevărat că n-a văzut scrisoarea, atunci ar fi posibil ca aceasta nici să nu se fi aflat încă pe masă, ci s-o fi pus mai târziu doamna Faltys.

František îi spuse lui Suda că-și scoate pălăria în fața logicii lui și chiar acesta era adevărul.

Suda însă îi răspunse în glumă să-și lase deocamdată pălăria pe cap, până ce vor fi în situația să-l vâre în ea și pe asasin.

În continuarea cercetărilor, Suda se gândi că lucrul cel mai interesant ar fi să afle dacă vreunul din cei care au participat la întâlnirea din seara precedentă a observat plicul de pe masă. În acest fel, declarațiile lui Roch și Ajm ar putea fi privite în altă lumină și amândoi ar înceta să mai fie suspecti. Asta însemna conducerea și confruntarea a șase interogatorii. Suda începu cu Tarantík. Îl interesa în primul rând ceea ce nu aflase de la doamna Faltys. Voia să știe cine a plecat ultimul de la întâlnirea din seara precedentă.

— Vreți să spuneți din încăpere?

Întrebarea fusese destul de neașteptată și Tarantík avu nevoie de timp ca să se orienteze. Își chinui memoria atâta, încât lui František i se păru puțin cam nefiresc.

— ...ultimul din încăpere? Nu, nu știu, zău, fără glumă, habar n-am.

*

Suda puse aceeași întrebare și Irenei Škáloudová, atrăgându-i atenția că s-a adresat și lui Tarantik și doamnei Faltys, fără rezultat însă.

— Nu mă miră, răspunse cu un zâmbet ușor Škáloudová, ba chiar o înțeleg pe doamna Faltys că nu-și amintește. Ultimul a plecat arhitectul Kálecký.

*

Kálecký nu negă.

— Da, m-am întors după mânuși.

— De unde?

— Din vestibul. Îmi pusesem haina când am constatat că-mi lipsesc mânușile. Eram chiar pe punctul de plecare. Glanc mi-a spus că le-a văzut pe birou...

— Și erau acolo?

— Da, lângă scenariu. Nu pricep cum de nu le zărisem mai înainte.

Lui František situația i se păru ciudată. Un musafir nu-și lasă de obicei mânușile pe birou, într-o locuință străină, ci le pune alături de palton, în vestibul. Kálecký recunoscuse justetea observației, dar nu găsi nicio explicație valabilă.

— Nu știu cum s-a întâmplat... nu-mi amintesc să fi lăsat mânușile pe masă, dar din moment ce erau acolo, așa trebuie să se fi petrecut lucrurile. Întrebați-l pe regizorul Glanc, el mi-a atras atenția.

Suda însă nu-l lăsă pe Kálecký să plece.

— Spuneți că mânușile se aflau lângă scenariu... Se mai afla ceva acolo?

— Nu știu, le-am luat aproape fără să mă uit. Înțelegeți, ceilalți așteptau afară pe scări și toți erau

grăbiți, îl auzeam pe Vorlicěk cum mă strigă...

— Mănușile vi le-ați pus în cameră, sau afară pe scări?

— Pe drum.

— Când i-ați ajuns pe ceilalți aveți deci mănușile în mâini?

— Nu sunt sigur, dar cred că da.

— Înainte de asta n-ați observat pe masă o scrisoare sau un plic?

— Nu, atunci n-am văzut nimic.

— Dar când?

— De fapt, niciodată. Kálecký se văzu pus deodată într-o evidentă încurcătură. Dar... mi-a telefonat doamna Faltys. Mi-a spus azi la telefon că se afla acolo o scrisoare.

*

Regizorul Glanc confirmă declarația arhitectului Kálecký cu privire la mănuși și la alte amănunte lipsite de importanță.

— Da, am văzut mănușile când plecam, mi-am luat de pe masă pachetul de țigări și chibriturile...

— Așadar ați observat mănușile abia la plecare?

— Da.

— Unde erau mai înainte?

— Înainte? Habar n-am. Glanc adoptase atitudinea lui de om superior și absent la cele din jur – probabil acolo unde fuseseră tot timpul. Pe masă.

— Ce mai era pe masă?

Glanc se arată ofensat.

— Știți, eu am în cap destule alte lucruri, mai importante decât acela de a бага de seamă ce se afla pe biroul lui Faltys.

— Da, bineînțeles, încuviință Suda, ați vrut desigur să spuneți că în istoria asta v-ați aflat în afara jocului, nici măcar n-ați pus piciorul, fie și o clipă, acolo unde s-a comis crima...

Glanc nu remarcă ironia din glasul lui Suda, dădu țeapăn din cap și adăugă:

— Da, exact, asta voiam să spun...

Suda tăcu, își scoase luleaua și începu să-i roadă muștiucul. Glanc se folosi de pauză, ca să întrebe:

— Pot pleca?

— Da, dar peste o clipă... mai întâi spuneți-mi: ce se afla pe biroul lui Faltys?

Glanc ridică sprâncenele cu un aer de martir.

— Întrebările astea îmi amintesc de un joc cercetășesc. Comandantul detașamentului ne lăsa să privim zece obiecte, timp de un minut, și apoi le acoperea cu un lighean și ne punea să le numim, notându-ne pe fiecare după numărul de obiecte corect amintite.

Suda zâmbi.

— Încercați în acest caz să vă întoarceți la anii cercetășiei.

Glanc ridică din umeri și, pentru a sublinia ridicolul situației, începu să recite cu glas monoton, ca un elev scos la lecție:

— Îmi amintesc că se afla *Peer Gynt*, ediția broșată din patruzeci și opt, în traducerea lui Bohumie Máthesius...

— De ajuns. Și altceva?

— Cred că nimic altceva... doar țigările mele, pe care le-am luat și le-am băgat în buzunar.

— Nu se mai aflau cumva mânușile arhitectului Kálecký?

— Ba da, desigur.

- Și scenariul?
- Da, era și scenariul acolo.
- Și pe el un plic alb, nu-i așa?
- Un plic? Nu știu. Ce fel de plic?

*

Nici Zbyněk Čiž nu-și amintea să se fi aflat ceva deasupra scenariului.

— L-am luat de la Tarantík și l-am pus pe birou. Ce s-a mai întâmplat nu știu, m-am dus în hol după palton, ceilalți se ridicaseră în picioare...

— De ce toți deodată?

— Îl mai așteptau de fapt numai pe Tarantík, care îi ținea pe loc. Mai făcuse unele tăieturi și se moșmondise cam mult cu asta. Trebuia să fim de mult la „Mecenás”. Stabilisem să ne întâlnim acolo: Ajm, Hák, Jindřiška și încă vreo câțiva din echipă, de aceea se și grăbea Faltys atâta. Dacă ar fi știut că la „Mecenás” ne aștepta doar Hák, probabil n-ar mai fi plecat nicăieri.

— Nu voia să-l întâlnească?

Čiž ridică din umeri.

— Nu prea-și aducea aminte de numele lui. La „Mecenás” nici nu și-au dat bună seara.

— De ce?

Čiž dădu din mână.

— În privința asta, adresați-vă mai degrabă unor buni cunosători ai vieții, ca de pildă Tarantík, Kálecký sau analiticul Vorlíček.

*

La următorul interogatoriu nu fu însă invitat niciunul din cei trei propuși mai sus, ci numai domnișoara Olga

Vágnerová. Încă de la început, văzând-o palidă și nervoasă, Suda încercă s-o liniștească.

— Nu vă fie teamă, vrem doar să vă punem o întrebare pe care am adresat-o și celorlalți. Încercați să vă amintiți cine a plecat ultimul de la ședința de aseară din casa lui Faltys.

— De aseară? întrebă Vágnerová, mușcându-și buza de jos, poate de alaltăseară. Azi e duminică, ora două după miezul nopții...

În meticulozitatea aceasta contabilă se vădea nu numai profesia ei, ci și dorința de a câștiga timp pentru a se calma. Lui Suda îi trecu prin minte că poate s-a înșelat, subapreciind-o pe fata aceasta.

— Nu știu cine a plecat ultimul, în prag m-am ciocnit de Vorlíček, care mi-a făcut loc să trec.

— Faltys mai era în birou în acel moment sau vă aștepta în hol?

Olga Vágnerová încercă să-și amintească.

— Nu știu unde era, poate în cameră, lângă cuier l-am întâlnit pe Čiž și încă pe cineva, cred că pe Tarantik...

— Am auzit că Tarantik mai făcuse încă unele modificări în scenariu în seara aceea.

— Da, din cauza asta ne-am și întâlnit de fapt acasă la Faltys. Modificările se refereau chiar la rolul lui Faltys. Le propuseseră Vorlíček și Čiž, dar lui Tarantik nu-i prea reușea lucrul, probabil pentru că îl chinuia un guturai, ținea într-una o batistă în mână.

— Erau multe modificări?

— Destule. Ba mai și glumea, spunând că lucrează doar așa, fiindcă e dispus s-o facă, pentru că de fapt ar fi putut refuza să lucreze, mai ales că avea banii în buzunar.

— Da, îmi amintesc, dădu Suda din cap a

încuviințare, i-ați plătit dinainte drumul cu avionul până în Bulgaria.

Vágnerová plecă jenată capul.

— Da... dar nu cu avionul. Spunea că se duce prin Viena unde se oprește o zi, de acolo pleacă la Sofia pentru trei zile și apoi la mare. A promis să-mi trimită o ilustrată...

— După ce a terminat corecturile, le-a mai văzut cineva? Faltys, Glanc sau măcar Vorlíček?

— Cred că nu. Ne grăbeam cu toții. De fapt el nu făcuse decât modificările asupra cărora căzuse de acord împreună cu ceilalți. Fiecare propozițiune și fiecare cuvânt suscitaseră discuții îndelungi. Cel mai mult insistase Vorlíček, doar el este secretar literar, e de datoria lui, așa că nu-i de mirare...

— Cine dintre dumneavoastră a avut pentru ultima oară scenariul corectat în mână?

— Nu știu... Pe urmă l-am văzut pe masă, alături de o altă carte, atâta îmi amintesc.

— Se mai afla ceva pe birou?

Fata dădu semne de neliniște:

— La ce vă referiți?

— De exemplu la un plic, un plic de corespondență...

— Alb?

— Da, alb, încuviință Suda.

— Nu, n-am văzut.

— Dar un altfel de plic?

— Nu, n-am văzut niciun fel de plic, și încurcată se înroși la față.

Lui Suda i se păru puțin caraghios, dar nu mai întrebă nimic.

După Vágnerová, Suda îl invita din nou pe Tarantík, care veni liniștit, ba chiar zâmbitor. Întrebările se repetau, așa încât și răspunsurile erau asemănătoare.

— Au fost destule corecturi, explică cu amabilitate Tarantík, care se refereau mai ales la a doua parte a scenariului, cea care până la urmă nici nu s-a jucat. Altă dată aș fi fost gata în zece minute, dar, ca de obicei, când te grăbești, nu merge treaba...

— Dumneata te grăbeai??

— Eu nu, protestă Tarantík, ceilalți: Vorlíček, Faltys, Škáloudová... trebuia să mergem, după cum știți, la restaurantul „Mecenás” Așa ne înțeleseserăm. La început m-au așteptat pe mine, dar în cele din urmă cel mai mult ne-a întârziat Kálecký.

— Din cauza mânușilor, așa-i?

— Da.

— Ultima oară nu ne-ați vorbit despre asta, observă cu asprime în glas František.

— Am uitat. Mi se întâmplă uneori să am câte un gol în memorie, nu zău, fără glumă, probabil nervii sunt de vină.

Suda îl privi bănuitor.

— Am avut impresia că dumneata ești sănătos și tare ca piatra.

— N-aș vrea să vă amăgesc în nicio privință, și prin urmare nici în asta, zâmbi Tarantík. Așadar, despre ce vom discuta? Despre sănătate, vreme sau mânuși?

Suda îi răspunse cu același zâmbet:

— Dacă îmi dai voie să aleg, atunci despre mânuși...

— Probabil cunoașteți totul. Kálecký s-a întors după ele, iar noi l-am așteptat pe scară. În fața casei însă ne-a spus că nu merge nicăieri. Și nici n-a mers cu noi decât până la tramvai... S-a dus acasă. Nu știu ce i-o fi venit

aşa, deodată.

— A plecat cu tramvaiul?

— Nu ştiu... l-am lăsat pe refugiu în staţia Carmelitelor...

Interogatoriul luă dintr-odată altă întorsătură, care însă nu-l scoase pe Tarantík din calmul său.

— Ce ştii despre Olga Vágnerová?

Tarantík închise un ochi:

— Vreo bârfă privind viaţa ei particulară?

— Să zicem.

— Prea multe nu vă pot spune. Tarantík ridică din umeri. Se uită cu un respect profund la frumosul Hák, dar ca să... mă înţelegeţi, pentru asta este prea virtuoasă, îmi închipui...

Suda se ridică în picioare:

— Am o rugămintă...

— Ce anume? întrebă Tarantík acceptând cu anticipaţie.

— N-ai vrea să mergem la bodega de ieri? Cum spuneai că se cheamă?

25. Oberchelnerul stinge lumânările

Bodega care îl interesa pe Suda se numea „La Mecenás”. Prin tavanul său boltit, interiorul dădea impresia de vechime. Mobilierul era însă nou, modern.

— Domnule Kubernát, de două ori două sute grame de Cabernet!

Un chelner nu prea înalt, rotofei, cu niște mustăți ca de morsă, tocmai strângea fețele albe de pe mese. Se uită muștrător la noii veniți.

— Nu mai servesc nicio picătură, zise, continuând să strângă fețele de masă. E ora închiderii.

Suda trebui să-i arate legitimația.

— Bine, tovarășe, rosti Kubernát, continuând să bombăne, dar și dumneavoastră, s-avem iertare, închideți totdeauna conform regulamentului.

Suda nu avea însă chef de glumă:

— Îți amintești de clienții de ieri?

— Dacă nu dau prea rar pe aici... de cine-i vorba, s-avem iertare?

— De Faltys.

Chelnerul se îndreptă ca să strângă fața de masă.

— Dacă vreți să vorbiți cu el, avea azi program la televizor... De fapt a avut, acum trebuie că sărbătoresc pe undeva premiera. Credeam că vor veni cu toții la noi.

— Aveați ceva aranjat?

— Nu, dar eu, s-avem iertare, credeam că-i lucru sigur.

Chelnerul repetă operația împăturirii celor

douăsprezece fețe de masă și începu să stingă lumânările din sfeșnicele de lemn. Pe fiecare masă se afla câte unul. Își umezea mai întâi degetul mare și arătătorul, după aceea strângea pe rând fitilele aprinse ale lumânărilor. Era întors cu spatele spre Suda și Tarantik, care rămăseseră în picioare în mijlocul localului, fără să dea însă semne de plecare.

— Dar ieri?

— Ieri au fost aici.

— Au stat mult?

— Nu toți. Domnul Hák și o duduie au plecat înainte de miezul nopții. Curând după ei a plecat și tânărul cu barbă.

Suda se întoarse întrebător spre Tarantik:

— Tânărul cu barbă?

— Secretarul Vorlicěk, îl informă amabil Tarantik, a lucrat cu mine încă de la prima variantă la nenorocitul ăsta de scenariu.

— Aud destul de des numele lui, ce fel de om este?

— Unul din puținii care nu-și poartă degeaba capul pe umeri. Vorbește uneori, după cum spunem noi, în a patra dimensiune, adică puțin alături cu drumul, dar ne-am înțeles întotdeauna foarte bine. Avem aceleași preferințe literare. Tennessee Williams, Dürrenmatt, Franz Kafka. Nu zău, fără glumă, sper că prin asta nu i-am stricat dosarul de cadre.

Suda îi rămase dator cu răspunsul.

— Ceilalți au mai rămas?

— Nu prea mult. N-a fost cine știe ce, după cum v-am spus.

— Ți-aduci aminte ca Jan Faltys să fi telefonat cuiva de aici?

Kubernát nu trebui să se gândească mult.

— Mereu telefona câte cineva... domnul Faltys,

domnul Glanc. Și domnul Hák a sunat undeva înainte de a pleca, chelnerul îl privi pe Tarantík, și dumneavoastră, cred, ați telefonat.

Fără să se piardă, Tarantík încuviință:

— I-am telefonat arhitectului Kálecký.

Suda se interesează de ce.

— Zbyněk Číž a avut ideea ca o scenă să se joace în oglindă și voia să discute despre asta cu Kálecký.

— Dar regizorul ce părere a avut?

— Vă referiți la Arnost Glanc? Plecase, urma să-i spunem a doua zi.

— Și Kálecký?

— Nu era acasă...

— Cum asta? Spuneai că a plecat acasă...

Tarantík înălță din umeri.

— Poate că tramvaiul n-a venit, sau...

— Sau ce?

— Sau s-a dus în altă parte.

Kubernát se afla în fața ultimei lumânări care mai lumina cu flacăra sa pâlپitoare sala mare a restaurantului. Fășii de lumină venind prin ușa întredeschisă a bucătăriei și a barului mai alungau puțin întunericul. Cu tot semiîntunericul ce domnea în sală, Suda descoperi într-un colț un tonomat.

— Ce discuri aveți?

— Doar ultimele șlagăre... *Pygmalion*, *Bunicuțo*, *învață-mă charleston*, *Mackie Messer*, *Stingeți lămpioanele...*

— *Mambo Cucu* l-ați scos?

— Da, l-am scos, dădu din cap Kubernát, dar pe urmă, s-avem iertare, l-am băgat la loc. Doamnei Škáloudová îi place foarte mult placa asta.

— Ați pus-o și ieri?

— Da.

— La ce oră?

— Asta, să-mi fie cu iertare, nu știu... cam înainte de miezul nopții.

— În ce dispoziție se afla Faltys? întrebă Suda.

— Mizerabilă, ca toți ceilalți... Domnul Hák i-a așteptat aproape o oră până să vină, dar numai ce-a picat domnul Faltys că s-au luat la ceartă și au plecat. Nici domnul regizor Glanc nu era în apele lui, de câteva ori și-a pus haina, dar până la urmă l-au convins să nu plece.

— Ziceai că Faltys s-a certat cu Hák. Din ce cauză?

— Asta, fie-mi iertat, nu pot să spun... nu știu.

Suda se întoarce atunci spre Tarantík.

— Era de fapt vorba de-o prostie, își dădu cu părerea acesta. Când Faltys a adus-o pentru prima oară pe Jindřiška la repetiția după lectură, ca s-o prezinte lui Glanc, ne-a declarat că fata se află sub oblăduirea lui părintească și că nu va permite nimănui să se atingă de ea. De altfel ne suspecta pe toți. Dar mai ales pe Hák. Avea impresia că ar fi ceva între el și fată, dar nu cred că era adevărat...

— De ce râzi? îl luă Suda din scurt pe chelner.

— În chestia asta, e greu să garantezi pentru domnul Hák, răspunse Kubernát. Știți doar că între cunoscuți i se spune, s-avem iertare, „fluturașul care zboară din floare în floare”.

— Suda îl puse la punct numaidecât.

— Vorbește invidia din dumneata.

— Invidia? Ferească sfântul! N-am ce invidia. Femeile îți dau totdeauna de furcă, obiectă Kubernát atotștiutor. E de-ajuns să vă gândiți la doamna Škáloudová.

— Ce-i cu ea?

— S-a supărat și a plecat.

— De ce?

— Pentru că domnul Faltys nu s-a certat cu domnul Hák din cauza ei, ci pentru cealaltă, mai tânără.

— Faltys a lăsat-o să plece?

— Da, n-au schimbat nici măcar o vorbă.

Tarantik completează cele spuse de Kubernát cu informații mai precise.

— Am condus-o o bucată de drum, ca s-o calmez. Mi-era teamă că-mi lasă rolul baltă a doua zi, că n-are să vrea să joace cu Faltys, iar asta putea să dea peste cap toată emisiunea. Mi-era grozav de frică, orice punere în scenă originală necesită o grămadă de cheltuieli, nu-i ca transmisia unui spectacol de teatru sau ca o emisiune de două parale.

— Ce s-a întâmplat mai departe? se adresează Suda din nou lui Kubernát.

— Nimic, răspunse chelnerul. Domnul Faltys nu era în apele lui, bea doar vodcă gruzină, dar tot nu-i ajuta prea mult.

— Cam cât era când a făcut plata?

Kubernát răspunse încurcat:

— Cu iertăciune, dar știți, ieri nici n-a plătit. Și-a adus deodată aminte de ceva și mi-a spus să chem un taxi. Se grăbea... și în graba aia n-a mai fost vorba de plată. A uitat.

Suda se întoarce spre Tarantik:

— Nu mai erai aici?

— Nu, plecasem cu doamna Škáloudová. Rămăsese doar Zbyněk Číž...

— Dar nu pentru multă vreme. Domnul Číž a plecat curând după dumneavoastră. L-ați părăsit toți, zise, cu o umbră de reproș în voce, Kubernát. A fost și el puțin de vină, era mai nervos și mai certăreț ca altădată.

— Dumitale îți spune „domnul Frac”, nu-i așa?

— Da.

În afară de Faltys, îți mai spune cineva așa?

— Nu. Deocamdată. Vorba asta, să fie cu iertăciune, n-a prins.

— De unde ai chemat taxiul?

— Din stația din fața Besedei... în piața Malá Strana.

*

Șoferul taxiului dormea, cu gura deschisă și ceafa sprijinită de spătar. În stație se afla doar mașina lui. Lui Suda nu-i rămase altceva decât să-l trezească.

— Încotro mergem? întrebă șoferul, clipind somnoros.

— Nicăieri, îl dezamăgi Suda, am venit doar să stăm puțin de vorbă.

Șoferul își împinse șapca pe frunte.

— Ce glume proaste-s astea, să trezești omul din somn...

— Ai fost de serviciu ieri noapte?

— Nu, lucrăm cu schimbul, răspunse șoferul căscând zgomotos. O dată ziua, o dată noaptea. Trebuie c-a fost cineva din echipa ailaltă. Probabil Bažant. Sunteți de la miliție, nu-i așa? A fost pesemne Bažant, Jirka Bažant, sau Vejvoda, Máchovsky, Korejs ori Medek, da mai degrabă Bažant, ăsta are mai la fiecare drum câte o încurcătură cu miliția... A intrat la apă?

Întrebarea rămase fără răspuns.

Suda traversa piața goală urmat de Tarantik.

26. Singura avere mi-e capul...

Într-una din nișele podului Carol, Suda și Tarantik stăteau sprijiniți de balustrada de piatră. Deasupra Vltavei se rostogoleau cețurile dimineții. La orizont Vyšehradul prinsese contur pe fondul bolții cerești, de pe care întinericul se destrămase. La ora aceea, podul Carol era gol și pustiu. Suda și Tarantik se aflau în societatea mută a statuilor de piatră ale sfinților. Ei înșiși tăceau.

Tarantik scoase o țigară și căută chibriturile prin buzunare. Suda își scosese și el luleaua cu muștiucul ros, dar pe urmă se răzgândi, o puse la loc în buzunar și-i ceru lui Tarantik o țigară.

Acesta fu surprins.

— Credeam că nu fumați...

— Nu fumez, încuviință Suda cu un zâmbet, dar aici suntem singuri și dumneata n-ai să mă trădezi, nu-i așa?

Trase fumul în piept, cu voluptate. Tăcerea continua.

— La ce vă gândiți? întrebă după un timp Tarantik.

— Cam cât timp ți-a trebuit s-o consolezi pe Škáloudová după plecarea de la „Mecenás”?

— N-am stat prea mult cu ea. Am condus-o doar până la marginea porticului. Vorbea într-una despre bătrânețe, despre câți ani are și despre sentimentul că tot ce-i mai bun a lăsat în urmă. Apoi, a debeat o teorie destul de ridicolă după care calitatea interpretării actricești ar fi în legătură cu influența erotică, sexuală,

a actriței asupra publicului. Se gândea la popularitatea Lolobrigidei, a Brigittei Bardot sau a Luciei Bosé. Ea însă, pe cât spunea, se simțea obosită, sleită. Conta precis pe protestele mele, dar n-am avut timp să le formulez. Chiar lângă cabina telefonică de la capătul porticului stătea, fumând, Vorlíček, cu spatele sprijinit de perete. Aștepta probabil pe cineva, nu pe noi, desigur.

— A spus că așteaptă pe cineva?

— Nu. Ne-am oprit lângă el și doamna Škáloudová a făcut deodată semn unui taxi care tocmai trecea pe lângă noi și s-a urcat în el. Era gol și fără îndoială altul decât cel care l-a luat pe Faltys. Am mai sporovăit câțva timp cu Vorlíček despre teatru, despre scena Semaforului și Balustradei, l-am condus pe urmă până la stația Kárlovy lázne și el a plecat.

La celelalte întrebări ale lui Suda, Tarantík răspunse că locuiește în cartierul Vinohrady, iar Vorlíček în Podolí, pe undeva pe lângă Ștrandul galben. După plecarea lui Vorlíček, s-a dus pe jos acasă, nu-i era somn, era și puțin agitat în ajunul premierei din ziua următoare, iar acasă oricum nu-l aștepta nimeni. Ducea o viață de holtei, nu dintotdeauna, bineînțeles, dar de multă vreme, încât s-a obișnuit cu asta. Vorlíček îi spusese că în cursul după amiezii își condusesese soția la maternitate.

— Așa că amândoi așteptam ceva de la ziua următoare: eu premiera, el un băiat. Pe fața lui Tarantík se ivi un zâmbet abia perceptibil: Și ca să vedeți, în balamucul de azi am uitat să-l întreb dacă i-a născut nevasta.

— Ai vorbit azi cu el?

— Nu, am vrut să spun că nu i-am telefonat, am numărul lui, dacă doriți...

Suda însă n-avea nevoie de numărul de telefon.

Continuă să-i pună lui Tarantik întrebări referitoare la viața sa particulară. Era destul de banală. Soția îl părăsise cu ani în urmă. Din cele spuse de el, femeia îi reproșase că avea prea puțin spirit practic și nu reușea să câștige destui bani, ca alții. Asta fusese pe vremea când plecase de la ziar. Acum scrie din când în când și recenzii la cărți sau la premiere teatrale, dar de fapt lucrează la Editura tehnică pe un post de corector. Opt ore pe zi citește coloanele a tot felul de broșuri de instructaj, corectând greșelile de dactilografie sau pe cele din șpalturi. Munca e liniștită, chiar prea liniștită și monotonă, bună mai curând pentru un profesor pensionar decât pentru un om cu ambiții în viață. A încercat să-și facă un drum scriind povestiri, dar fără prea mare succes. E adevărat că i-au publicat una în suplimentul de duminică al revistei *Zemědělské noviny*, ba una chiar în revista *Plamen*, dar, după spusele sale, i le-au ales pe cele mai slabe. A încercat și cu traducerile, pentru că știe binișor franțuzește, dar și de astă dată a avut ghinion. A început să-l traducă pe Sartre și Camus când moda lor trecuse, încetând de a mai fi editați, cel puțin în Cehoslovacia. Pentru televiziune a scris întâi o scenetă de zece minute la un spectacol de estradă. Era o satiră la adresa culturii occidentale. Îl inspirase o notiță din ziare care relata despre faptul că, într-un varieteu parizian, un oarecare domn Klein picta în fiecare seară câte un tablou. În ritmul unei melodii de jazz, imprima contururile unei fete goale, pictate în prealabil cu verde, portocaliu și roșu, pe un cearșaf întins, vânzând apoi pânzele cu jumătate milion de franci fiecare.

— Iar mie, pentru sceneta aceea, mi-au dat patru sutare. Dracu să-i ia, banii nu sunt totul. Tarantik își întări cu un gest vorbele. De atunci, Vorlicěk s-a gândit mereu la mine. În mare parte, scenariul de ieri pentru

televiziune, i se datorește lui, de fapt, m-a silit să-l scriu... și astfel a făcut din mine un autor de romane polițiste.

— Vei rămâne fidel genului?

— Cred că da, n-am știut până acum că am talent pentru construirea matematică a conflictului. Iar faptul că nu trebuie să mă limitez la descrierea fidelă a realității îmi convine. Nu știu însă dacă voi găsi înțelegere și la altcineva, în afară de Vorlicěk.

— Să nu înceapă acum actorii să se teamă de a mai juca în piesele dumitale, zâmbi Suda.

— Credeți asta? îi scăpă fără voie lui Tarantik. Pe urmă însă își dădu seama că a fost doar o glumă și mormăi mai mult pentru sine: Ar trebui să-l descoperim. Mă refer la asasin...

— Mă surprinde la el, continuă serios Suda, faptul că este la curent cu atâtea amănunte din viața lui Faltys. Fie că le-a cunoscut direct, fie că le-a imaginat cu o certitudine aproape absolută. Știe de obiceiul bolnăvicios al lui Faltys de a cita din Hamlet și Ibsen... știe că Faltys îi spune „Frac” chelnerului de la bodega „La Mecenás”... Știe când Faltys e acasă și când nu e... trebuie să fie cineva din imediata sa apropiere...

Tarantik era însă de altă părere.

— Când cincisprezece oameni muncesc împreună două luni, zi de zi, ajung să se cunoască ca pe propriile buzunare... Eu nu m-aș limita doar la arhitectul Kálecký, deși acesta putea cu siguranță să afle multe lucruri chiar de la doamna Faltys.

— Nu m-am gândit acum la Kálecký... remarcă Suda.

— Pe Faltys îl cunoșteau destul de bine și Číž, și Škáloudová... și bineînțeles Ajm. Pe el însă l-aș șterge de pe listă. Tarantik se opri brusc. De fapt, cum vă explicați invitația aceea telefonică la Faltys acasă?

— Nu știu. Invitația a avut loc în împrejurări cu totul neverosimile, destul de confuze. Cu atât mai mult cu cât Faltys n-a venit la întâlnirea fixată cu Ajm. Probabil nici nu știa despre ea.

— Poate că aveți dreptate, aprobă după o clipă de gândire Tarantik. Cine ne garantează că Ajm a fost cu adevărat chemat la telefon? Nu cumva n-a fost decât un pretext ca să ajungă la Faltys acasă și să așeze plicul peste scenariu? A venit la o oră când putea să-și închipuie că Faltys se află la repetiția generală sau măcar în drum spre studio.

Suda îl privi mirat.

— Credeam că nu-l suspectezi pe Ajm.

Tarantik aruncă restul țigării în apă.

— Cu cât vorbești mai mult despre asta, cu atât mă îngrozesc mai tare, văzând ce gânduri îmi trec prin minte. Ajm s-a imaginat de atâtea ori în rolurile jucate de Faltys, încât, într-o clipă de slăbiciune, dorința s-ar fi putut transforma în realitate.

Tarantik îl privi pe Suda drept în ochi.

— Îmi pare rău că o spun, probabil nu-i frumos din partea mea ca prieten, dar ar fi și mai rău să am îndoieli și să nu le rostesc cu glas tare. Nu-i un gest camaraderesc, știu...

— Pierzi în felul ăsta un prieten... zise Suda și nu glumea.

— Nu am mulți, de fapt aproape niciunul, remarcă Tarantik și continuă cu amărăciune, când voi pleca de aici, n-o să mă regrete nimeni, mai curând unii or să respire ușurați.

— Ajm e și el un solitar, nu?

Tarantik recunoscuse că bănuielele lui Suda în privința lui Ajm sunt justificate și de înțeles. Motivul lui Ajm părea mai profund și mai personal decât motivele

celorlalți suspectați. Legăturile sentimentale dintre Kálecký și soția lui Faltys, gelozia Irenei Škáloudová, socotelile neîncheiate cu Hák, răzbunarea lui Zbyněk Čiž, potlogăriile machiorului Roch și alte câteva motive mai mici și mai meschine îi creaseră aceeași impresie și lui Suda: miroseau a naftalină și banal. Tarantík obiectă că nici viața nu e scutită de banal, dar fu de acord cu el că era vorba de motive inactuale, tradiționale și mult prea obișnuite. Atât de obișnuite încât veneau de-a dreptul în conflict cu modul deosebit, original în care se săvârșise crima. În afară de Ajm, la niciunul din ceilalți nu puteai descoperi motivul pentru care fusese nevoie să comită crima în studioul de televiziune și să facă în felul acesta din ea o afacere publică, cu două milioane de telespectatori ca martori. Tarantík se îndoia însă că a fost ceva intenționat, ci socotea că mai curând e o întâmplare, un anumit concurs de împrejurări, pe care asasinul le-a speculat. Suda mai obiectă că, pentru Vilém Ajm, televiziunea putea să aibă și ea o semnificație precisă. Căci dacă a încercat prin scrisoarea de adio să creeze aparențele unei sinucideri, apoi și momentul în care Faltys și-ar fi pus capăt zilelor a fost ales conform propriei sale concepții: moartea unui actor trebuie să fie însoțită de aplauze și celebritate, în felul acesta își imagina probabil Ajm și propriul său sfârșit. Întrebat de Suda ce părere are despre asta, Tarantík se mulțumi să zâmbească evaziv.

— Am impresia că teoria aceasta, pusă pe hârtie, s-ar bucura de succes printre cititori. Nu zău, fără glumă, nu vi se pare prea fantastică? Prea de efect? Adică prea ostentativă pentru condițiile de viață de la noi? Dacă privesc afacerea asta cu ochii unui autor de romane polițiste, atunci aș zice că din ea s-ar putea scoate o lucrare senzațională. Oriunde în altă parte, din

asemenea romane s-ar putea scoate o grămadă de bani, numai la noi nu. Nu zău, fără glumă, la noi orice secretar literar ar omori-o prin cunoscuta teză a caracterelor tipice.

Suda zâmbi:

— Și pe bună dreptate...

— Da, pe bună dreptate. Tarantík zâmbi și el, dar adăugă cu regret: De aceea sunt atât de puține romane polițiste bune.

— Știi că aș prefera să am grijile dumitale? zise necăjit Suda, și-și vârî din nou între dinți capătul ros al pipei.

— Orice meserie își are un pro și un contra. Nu poți alege. Eu am avut totdeauna o deviză: capul mi-e singura avere. Și mi-a fost de folos... chiar dacă niciodată n-am avut mai mult decât capul ăsta, își dădu drumul la vorbă Tarantík. Dar aveți dreptate, și eu aș prefera ca, din ceea ce povestim aici, să scriu un roman polițist decât să trebuiască să pun cap la cap adevărul, așa cum faceți dumneavoastră.

Suda tăcea, ascultând cu interes reflecțiile lui Tarantík.

— În literatură ai întotdeauna mai puține posibilități decât în viață...

— Nu înțeleg la ce te referi...

— O să mă abat acum probabil de la linia oficială, dar am să vă spun cum privesc eu lucrurile. Ce nu e sută în sută pe linie, poți să arunci liniștit la gunoi. Nu-i vorba aici de talent. Credeți-mă, o spun fără glumă, dacă aș vrea cu orice preț să fiu editat, aș scoate o poveste cu diversioniști, ceva de spionaj sau o afacere cu chiaburi. Aș putea să scriu la nesfârșit, pe bandă rulantă, odată cu picățele albe, altă dată cu picățele albastre. În ultima vreme au început să fie la modă asasinatele care ascund

un trecut de colaboraționist din timpul ocupației sau furturi din proprietatea statului, în nouăzeci la sută din cazuri nu e vorba de cărți polițiste în forma lor clasică, ci de variațiuni pe tema unor cronici judiciare, sau de transpunerea unor dosare de cadre în tiparul unui roman.

Tarantik stătea rezemat de parapetul de piatră al podului. În apropierea buștenilor de protecție, care înconjurau stâlpii de susținere ai podului, era legată o barcă; în ea se afla un pescar cu manta neagră de cauciuc și cu glugă. Stătea complet nemișcat, cu atenția concentrată la cele trei undițe.

Tarantik repetă, la adresa lui, cele spuse mai înainte de Suda:

— Știți, aș vrea să am grijile lui!

Pescarul habar n-avea că-l privesc și că vorbesc despre el. Ședea nemișcat în barcă, cu privirea ațintită pe suprafața apei.

Începea o dimineață și o viață nouă pe râu și în Praga.

27. Lumea a auzit despre noi

În ediția de duminică a ziarelor pragheze, apăruse o notiță de opt rânduri, absolut la fel în toate, diversele redacții preluând probabil știrea de la agenția CTK.

MOARTEA TRAGICĂ A UNUI ACTOR IUBIT

În timpul transmisiunii din studio a piesei polițiste scrise pentru televiziune O istorie cu cinci asasini de Petr Tarantik, s-a întâmplat un accident inexplicabil a cărui victimă a fost actorul de teatru și film Jan Faltys, o personalitate cunoscută a vieții noastre culturale. Se presupune că ar fi vorba de o crimă. Organele miliției continuă anchetarea cazului.

Tarantik avea sentimentul că, din pietate și respect față de o personalitate atât de marcantă cum fusese Jan Faltys în cultura cehă, ar fi trebuit să se acorde un spațiu mai larg și o atenție mai mare acestei știri.

Scurta notiță, tipărită cu petit într-un spațiu strâmt de pe pagina a treia a ziarelor, putea fi foarte ușor trecută cu vederea, ba, chiar și cei care ar fi citit-o ar fi uitat de ea până a doua zi. În ziarele occidentale s-ar fi scos din asta un articol pe câteva coloane, în prima pagină, cu un titlu cu litere groase cât degetul și cu câteva fotografii luate la iușeală.

František nu era sigur dacă Farantik regretă că nu s-a dat o asemenea amploare cazului, sau dacă,

dimpotrivă, e bucuros. De aceea îi scruta fața.

— Cred că o să aveți parte și de așa ceva...

— Cum asta? Pe fața lui Tarantik apăru o expresie de uimire.

— În emisiunea de azi-dimineață postul de radio Luxemburg a prezentat cazul ca pe o afacere politică. Prin aluzii obscure a încercat să critice situația culturală de la noi. Pe scurt, s-au ocupat de asta și posturile Stuttgart și Berna. S-ar putea ca mâine toate ziarele europene să scrie despre Faltys și despre piesa dumitale.

Tarantik se apucă cu mâinile de cap.

— Vai de mine, numai asta îmi lipsea! Dădea impresia că nu se preface și că vestea l-a speriat cu adevărat. M-a urmărit mereu ghinionul, orice-am întreprins nu mi-a reușit, până și de data asta cu televiziunea. Urma să pună capăt seriei ghinioanelor. Ei, n-a fost să fie... oftă din adânc și adăugă cu amărăciune: Frumoasă premieră, n-am ce zice!

Ceilalți tăcură, așa încât Tarantik continuă zâmbind amar:

— Nici măcar n-au transmis-o până la capăt. Când se lipește ghinionul de om, apoi se ține scai... Chestia cu străinătatea însă nu mi-o puteți pune în cârcă!...

František își păstră aerul sever.

— O anumită vină ai și dumneata.

— Ce fel de vină?

— Ai anunțat lumii întregi de pe micul ecran ce s-a întâmplat aici. Prin asta, ai făcut reclamă cazului.

— Da, aveți dreptate... Tarantik plecă stânjenit capul: Nici nu-mi dau seama cum... fără glumă, azi e mai bine să nu vorbești nimic...

František citi pe fața lui că, în momentul acela, încerca să-și imagineze toate consecințele ce le va avea

fapta sa, văzându-le bineînțeles în culori și mai negre.

La plecare, Suda îl bătu pe umăr pentru a-l liniști puțin, dar asta nu-l ajută prea mult.

František era de părere că în atitudinea față de viață a lui Tarantik se făcea simțită nu numai o tainică și permanentă neîncredere în oameni, dar și o anumită resemnare și împăcare cu faptul că oamenii rămân de obicei indiferenți în fața nefericirii semenilor. Probabil că cineva, demult, se făcuse vinovat față de el, nedreptățindu-l, și că în sufletul lui rămăsese o rană dureroasă și o continuă teamă ca totul să nu se repete iarăși! Această neîncredere și suspiciune îi provocase probabil și sentimentul de singurătate. Tarantik și Ajm aveau multe puncte comune, dar ceea ce îi unea, mai ales, era neîncrederea în dreptatea omenească.

František mai avea o veste importantă pentru Suda, dar nu vruse să vorbească față de Tarantik. Văzuse cu neplăcere cum Suda îl invitase pe Tarantik să viziteze împreună bodega „La Mecenás”, vizită care putea aduce o răsturnare totală a cursului anchetei. Asta însă nu se întâmplase. Răsturnarea necesară o provocase informația lui František privitoare la Roch și, prin consecințele sale, și la Vilém Ajm. Aceasta reieși însă abia mai târziu, când Suda analizează faptele cu obișnuita sa meticulozitate și precizie logică.

František însă, înainte de a spune esențialul, anunță laconic că Roch a recunoscut.

Suda primi știrea cu un calm surprinzător. Nu părea că vestea ar fi produs asupra lui o impresie deosebită, prevăzând probabil completarea pe care František o lăsase la urmă.

Totul pornise de la dorința lui Faltys de a face rost de o „Simca”. Roch îi promisese să-l servească. Avea anumite cunoștințe, dar cerea un acout.

Primise zece mii de coroane, dar până la urmă nu i-a procurat mașina. Trebuia să înapoieze banii, și nu-i avea momentan la îndemână. Amărâta aceea de cabană costase mai mult decât își planificase el. Ce-i drept, se certase puțin cu Faltys în legătură cu data la care îi va putea restitui banii, dar în rest n-aveau nimic unul împotriva altuia. Spusese probabil adevărul, și cu asta ancheta intră pe o linie moartă. Așa se explica și tăcerea de mai înainte a lui Roch. Moartea lui Faltys era binevenită pentru el, spera să-i rămână banii pe care nu-i înapoiasc lui Faltys, de aceea tăcuse și negase totul, în declarația lui Roch se mai aflau însă alte două amănunte interesante. Ambele se refereau la vizita făcută cu o zi înainte la Faltys acasă. După ce-și luase cartea, Roch se întâlnise pe scări cu arhitectul Kálecký. Mai precis, aproape că se întâlnise, deoarece avusese impresia că întâlnirea nu i-ar fi produs lui Kálecký o deosebită plăcere și de aceea preferase, după cum declara Roch, să se eschiveze, ascunzându-se după un cot al coridorului. Suda confirmă că în imobilul respectiv există asemenea coridoare. Fiecare etaj are forma unei potcoave simetrice și locuința lui Faltys se află în aripa stângă, la etajul al doilea. După spusele lui Roch, Kálecký, după ce s-a despărțit de ceilalți, nu plecase cu tramvaiul acasă, ci se întorsese la doamna Faltys. Suda remarcă atunci că s-ar fi putut întoarce pentru a așeza în liniște falsa scrisoare de adio pe masă. František se aștepta la ideea aceasta; îi trecuse și lui prin minte la început, dar acum clătină negativ capul și abia după aceea îi aduse la cunoștință și restul de amănunte, lăsate pentru la sfârșit.

— Nu. Arhitectul Kálecký nu s-a întors ca să aducă scrisoarea.

— De ce crezi că nu?

— Pentru că, la ora aceea, plicul se afla pe masă. František vorbea cu un calm simulat, dar amândoi știau ce greutate are această afirmație. Suda îl chemă din nou pe Roch, pentru a auzi totul din gura lui.

— Da, l-am văzut pe masă, confirmă Roch, adică nu imediat, se înțelege, un plic alb pe o copertă albă nu se vede. Întâi m-am dus să caut cartea. Trebuia s-o găsesc în partea dinspre fereastră a bibliotecii, dar n-am dat de ea în grămada aia de cărți, se înțelege! M-am gândit că poate Faltys a scos cartea din raft și a pus-o pe masă, dar acolo se afla doar *Peer Gynt*, scenariul și un plic.

— Te-ai uitat să vezi ce-i în el?

— În plic? Nu. De ce? Iar vreți să mă prindeți în vreo cursă, nu-i așa?

Suda nu-l prea crezu.

— La început ți-a împrumutat banii pe care nu i-ai înapoiat. Mă îndoiesc că ți-ar mai fi împrumutat ceva în astfel de împrejurări...

Roch însă explică cum a fost. Se înțelesese cu Faltys să-i aducă cele zece mii sâmbătă. De aceea, venise să ia cartea încă de vineri. Știa că în ziua următoare tot n-are să-i poată înapoia, așa că o să ajungă la un conflict cu Faltys. Mai mult nu izbutiră să afle de la el.

— Ajm a scăpat de bănuială, zise Suda după plecarea lui Roch.

František i se alătură:

— De altfel și Roch, nu?

Se părea că așa este. Mai ales acum, după știrile emise de postul de radio Luxemburg, se impunea din ce în ce mai mult un mobil politic, dorința de scandal, care ar fi adus prejudicii prestigiului orânduirii sociale din Cehoslovacia. Dacă Jan Faltys ar fi fost o personalitate exclusiv publică, asasinarea lui în timpul emisiunii de televiziune ar fi putut fi considerată ca un act de reclamă

pentru un atentat politic. Publicul însă nu vedea în asasinarea lui Jan Faltys moartea unui om cu anumite vederi politice, ci în primul rând moartea unui celebru și cunoscut actor, ale cărui vederi politice nu le cunoștea și la drept vorbind nici nu-l interesau. Materialele adunate de plutonierul Hálík nu ofereau prea multe date concrete. Faltys nu era membru de partid și nici nu era angrenat în viața politică. Aceeași atitudine pasivă o avusese și mai înainte. Evenimentele din februarie și anul 1948 avuseseră importanță pentru Faltys numai pentru că în perioada respectivă a reușit să dea viață în chip magistral personajului Vocilka din piesa *Cimpoierul din Strakonice*, creație care îl situase printre actorii cehi de frunte. Începând de atunci, criticii dramatici se exprimaseră totdeauna elogios despre toate rolurile și personajele interpretate de el. La fel de nedefinită a fost și atitudinea sa față de alte evenimente importante, care avuseseră loc la anumite intervale de timp în viața politică internațională. Și în acele cazuri îl preocupase mai mult cum să aprofundeze mai temeinic rolul lui Cyrano de Bergerac, *Mizantropul* lui Molière sau Trigorin din *Pescărușul* lui Cehov. Dintre evenimentele din ultima vreme, trebuie reținută participarea sa la masa rotundă inițiată de Radiodifuziunea cehoslovacă, cu concursul unor personalități marcante, având ca temă dezvoltarea astronauticii și cercetării spațiului cosmic. În cadrul acestei discuții, Jan Faltys se exprimase elogios la adresa cuceririlor științei sovietice și a faptei eroice a maiorului Gagarin. Acest lucru nu trebuia însă supraevaluat, deoarece Faltys nu făcuse decât să împărtășească entuziasmul și admirația unanimă, necontestată de nimeni. De asemenea, nu se putea ști dacă fusese vorba doar de un caz izolat sau de manifestarea unui interes permanent față de problemele

politice și sociale de atunci; participarea sa, ca membru al delegației cehe, la festivalul Shakespeare de la Edinburgh ar fi putut oferi indicii mai precise, deoarece acolo se presupune că ar fi trebuit să răspundă la întrebările ziariștilor din Occident și să-și formuleze astfel mai precis punctul de vedere față de activitatea politică internațională.

František era din ce în ce mai convins că pe undeva pe aici trebuia căutat mobilul crimei și că din acest punct de vedere trebuiau cântărite din nou toate împrejurările și persoanele suspecte.

Opinia lui Suda era mai curând contrarie. Nu-i plăceau răsturnările spectaculoase în activitatea pe care o ducea și nu considera util să renunți complet la unele concluzii elaborate minuțios și care concordau între ele, confirmându-și astfel reciproc valabilitatea.

Îi povesti lui František un caz din activitatea lui. Se descoperise cândva, în tramvai, un cuțit în care se afla un cap de bărbat și un bilet pe care era scris: Moarte comuniștilor! În cel asasinat recunoscură pe șeful serviciului de la spațiul locativ al Sfatului Popular Praga-Nusle. Soția mortului declară plângând că soțul avusese tot felul de dificultăți cu rezolvarea problemei locuințelor, pentru că în raionul lor nu fusese planificată nicio construcție de locuințe, iar oamenii, bineînțeles, nu voiau să se împace cu această situație. Direcția cercetărilor părea deci foarte precisă, asta însă doar în aparență. Până la urmă s-a descoperit că-l omorâse chiar soția din gelozie și de frica divorțului.

Se întâmplă uneori ca asasinul, în dorința lui de a șterge urmele, să abată atenția anchetatorilor de la motivul său personal și s-o îndrepte asupra unor mobiluri politice sau de clasă, care par totdeauna și fiecăruia foarte actuale și plauzibile.

La o astfel de anagramă s-a ajuns în vremea înființării gospodăriilor agricole colective într-un sat din regiunea Benesov. Într-o șură s-a descoperit cadavrul unui om spânzurat. Tatăl mortului a învinuit pe reprezentanții Sfatului Popular local și ai organizației de partid sătești. Dat fiind că în sat domnea de mai multă vreme o atmosferă încordată, propice conflictelor, acuzația a părut întemeiată. În realitate, era într-adevăr vorba de gospodăria colectivă, dar restul era o născocire. Cam cu doi ani în urmă, tânărul Kroupa preluase de la tatăl său conducerea casei și a gospodăriei. Acum, se hotărâse să intre cu partea sa în colectivă; dar bătrânul, fost proprietar, nu i-a dat voie. Ajunseseră la ceartă și tatăl, furios, își lovise fiul cu un lanț, provocându-i moartea. Încercase apoi să-și ascundă crima, prezentând-o ca pe o sinucidere. N-a mai putut însă nega atunci când expertiza medicală a constatat că decesul s-a datorat loviturii. Asta i-a dovedit completa lui vinovăție.

Suda ar mai fi putut continua cu enumerarea altor cazuri întâlnite în activitatea sa, dar nu mai era necesar. František recunoscuse că ambele cazuri se puteau potrivi și cu cazul Jan Faltys. Asasinul făcuse poate uz de tehnica de platou în fața a două milioane de martori, pentru simplul și unicul motiv de a face din asta un paravan care trebuia să ascundă adevăratul motiv al crimei. Putea fi folosit la fel și de Ajm, și de Robert Roch, și de Irena Škáloudová, fie că era vorba de bani, de gelozie sau invidie.

— Nu știu dacă nu cumva îl supraapreciem pe asasinul nostru, își exprimă František îndoiala.

Suda însă nu zâmbi.

— Mai rău ar fi dacă l-am subaprecia.

28. Vioara a doua

Arhitectul Cyril Kálecký nu se arată surprins când îl cheamă a doua oară la interogatoriu. Era firesc ca anchetatorii să nu-i dea pace, mai ales ținând seama de relațiile sale cu doamna Faltys.

Prima întrebare a lui Suda se referi chiar la asta.

— Spuneți-ne ce știți sau ce credeți despre doamna Faltys...

Kálecký oferi din nou celor de față un pachet de țigări străine, servindu-se primul. Nu se prea grăbea cu răspunsul.

— Doamna Faltys este una din cele mai inteligente femei pe care le-am cunoscut vreodată, nu-mi amintesc niciuna cu care s-o pot compara în această privință... și nu mă pot plânge că aș fi lipsit de experiență în domeniul ăsta. Faltys trebuia s-o lase să facă teatru. Ar ar fi fost cea mai mare tragediană a noastră. Nu avem prea multe, exceptând să zicem pe Medrická sau Vášová. Nimeni n-ar trebui să plătească pentru dragostea lui... iar căsătoria e o prostie, dacă nu se întâlnesc doi oameni care să aibă concepții cu adevărat moderne asupra vieții afective.

Suda îl întrerupse cu o întrebare:

— Atunci de ce nu s-au despărțit?

Kálecký răspunse imediat:

— Cred că, în pofida tuturor prostiilor de care Faltys s-a făcut vinovat în fața soției sale, o iubea; chiar dacă pare ciudat, ținea la ea în felul său. Puțin cam rece.

— Spuneți că n-a lăsat-o să facă teatru... De ce? În cazul Irenei Škáloudová nu i-a păsat. Iar după afirmația dumitale, aceasta este mai puțin talentată decât doamna Faltys...

Kálecký înclină din cap:

— Poate tocmai de-aia.

Nici Suda, nici František nu erau lămurii, se citea pe fețele lor.

Și Kálecký fu nevoit să le explice mai pe larg.

— Ar fi putut ajunge foarte ușor în situația neplăcută de a fi soțul unei femei celebre. Firea lui nu s-ar fi împăcat cu așa ceva, ar fi fost în stare de orice, numai de un singur lucru nu: să trăiască în umbra cuiva. Nu știu dacă mă înțelegeți... Din partea Irenei Škáloudová, vă rog să mă scuzați, nu-l amenința o asemenea primejdie.

— Dar în ce te privește pe dumneata?

— Pe mine? Dar eu nu fac teatru...

— Nu e vorba de teatru, replică sec Suda.

— Atunci despre ce?

— Mă refer la dumneata și la doamna Faltys...

Kálecký zâmbi forțat.

— Poate că am să vă par un prost, dar... doamna Faltys nu-i un tip de femeie obișnuit. În fața ei nu-ți vine să vorbești de pat.

Zâmbiră ușor toți trei, închipuindu-și poate că astfel vor trece mai ușor peste hopul de care se poticnise discuția lor.

— Cu Faltys erați însă în relații bune...

František aștepta încordat răspunsul lui Kálecký. Se părea că acesta hotărâse să fie sincer.

— Nu prea... mă călca pe nervi, numai că ăsta-i un fapt secundar, nu vreau să-l bărfesc. Era un om harnic și cinstit. Muncea pe brânci, un tipicar care cunoștea meseria... Știți, în jurul platourilor de filmare, ca de

altfel în toate domeniile culturii, dau târcoale tot felul de trepăduși și chibiți... toată viața așteaptă un prilej să se căpătuiască, fiecare dă cu gura ca un primar: că o să facă și că o să dreagă dacă... dar la acest dacă se și limitează totul. Numai că arta cere și muncă, fără asta nu se naște niciun talent! Faltys a dat teatrului totul, zi de zi, câte douăzeci și patru de ore, toată viața lui... Iar Hana, vreau să spun doamna Faltys, a avut desigur doar de suferit din cauza asta...

Suda revenea mereu, cu o perseverență încăpățânată, la aceeași întrebare. Lui František i se părea chiar că exagerează puțin.

— Ați plecat într-adevăr ultimul vineri de la Faltys? întrebă Suda. Știu că e pentru a doua oară când vă pun această întrebare, dar vă rog să-mi răspundeți.

— Da, din cauza mânușilor, după cum știți...

— Și nu cumva pe coperta scenariului se afla un plic? Fără să stea pe gânduri Kálecký ridică din umeri:

— Nu știu, nu-mi era gândul la asta. Eram grăbit, și mă interesa în primul rând să-mi găsesc mânușile. Nu știu nimic despre niciun plic.

Suda își repetă întrebarea, cu vocea deodată severă:

— Mă refer la plicul cu scrisoarea de adio. Cel pe care l-a găsit doamna Faltys.

— Da, mi-a vorbit de el.

— Când?

— La telefon, când am sunat-o să-i spun ce s-a întâmplat.

— Personal însă nu l-ați văzut?

— Nu. Mi se întâmplă deseori când mă gândesc la altceva...

— Și la ce vă gândeați, ducându-vă să vă luați mânușile?

— În cursul serii se discutase despre o variantă cu

oglinda.

Fusese ideea lui Zbyněk Čiž, dar nu însemna de fapt mare lucru, era doar un simplu artificiu pentru crearea atmosferei... o extravaganță scenografică...

— Am crezut că... începu Suda, dar se opri brusc. După declarația lui Tarantík, încercaseră să convină asupra acestui amănunt cu Kálecký prin telefon, de la bodega „La Mecenás”. Era însă mai bine să confrunte ambele declarații cu cea a lui Čiž.

— Nu v-ați dus cu ceilalți la bodegă, nu-i așa? Ați plecat cu tramvaiul...

— Acasă.

— La ce oră ați sosit?

— Vreți ora precisă?

— Da.

František știa unde vrea să ajungă Suda prin această precizare, dar nu se amestecă în interogatoriu, așteptând doar cu înfrigurare clipa în care Kálecký se va vedea strâns cu ușa.

— Stați, să fac o socoteală. Kálecký încetinise ritmul răspunsurilor și devenise mai atent, concentrându-se acum asupra fiecărui cuvânt pe care îl rostea. Puțin după ora zece, să zicem la zece și un sfert, am plecat de la Faltys, am așteptat la tramvai, drumul cu tramvaiul până la Vršovice durează douăzeci și cinci de minute, de la stație până acasă trei minute, asta înseamnă că înainte de ora unsprezece, cel mai târziu la unsprezece, am fost acasă.

— Nu v-ați uitat însă la ceas...

— Nu.

— Locuiți singur?

— Da.

— Prin urmare cele spuse de dumneavoastră nu pot fi confirmate de nimeni?

— Nu.

— Unde țineți telefonul?

— Lângă studio, pe noptieră. Cer să fiu trezit de centrală în fiecare dimineață, la ora opt și jumătate.

— Ce-ați făcut după ce ați sosit acasă?

— Ce să fac? M-am culcat.

— Imediat? Să repetăm toate detaliile din clipa în care ați trecut pragul.

Kálecký continuă să nu-și dea seama ce cursă i se întinde, așa că zâmbea disprețuitor.

— Am aprins veioza. M-am dezbrăcat, am o pijama vărgată, m-am culcat, cred că pe partea dreaptă, da, pe dreapta... și am dat drumul la radio.

— La radio?

— Da. Luxemburg... sau nu-i permis? Am uitat ceva, mai înainte am fost la baie să mă spăl pe dinți. Vreți să știți ce pastă folosesc?

— Nu. Altceva.

— N-aveți decât să mă întrebați...

— Mulțumesc, înclină Suda bărbia și profită în adevăr de invitație. Puțin înainte de miezul nopții v-a telefonat cineva... dormeați în momentul acela?

— Da.

— Și nu v-ați trezit?

— Nu.

— Ciudat, doar sunteți obișnuit să vă treziți când sună telefonul?

— Da, dar e posibil să fi fost prost informați. Mă îndoiesc că m-ar fi căutat cineva și nici nu înțeleg de ce...

— Mai este însă o posibilitate...

— Care?

— Poate că nu erați acasă.

Urmă o tăcere lungă. Arhitectul Kálecký scoase o altă țigară din pachetul de pe masă.

— Aveți dreptate... spuse apoi, dar și eu am. Totul corespunde, doar în privința orei există un decalaj. Să mutăm deci acțiunea cu o oră mai târziu. Am umblat pe străzi. Mă durea capul.

— Vineri seara a plouat...

— Da, îmi place să merg prin ploaie.

— Cred că ne pierdem timpul de pomană, zâmbi Suda. Adevărul nu-i niciunul, nici celălalt, și dumneata o știi. N-ai fost acasă și n-ai fost nici afară în ploaie.

Kálecký își dădu seama că țigara pe care o ținea între buze i se stinsese. O aruncă în scrumieră, luă alta și și-o aprinse.

— Prin urmare, v-a spus totul?

— Cine?

— Hana, adică doamna Faltys, deși nu pricep...

— Ce anume?

— Ne-am înțeles că nu vorbim despre asta...

— ...despre faptul că ați vizitat-o ieri?

— Da.

— De ce? întrebă mirat František. Doar nu era pentru prima oară. N-ați făcut niciodată un secret din asta. Nici chiar în fața lui Faltys. Era vorba doar de vizite amicale, nu? Cel puțin din spusele dumneavoastră.

— Da, după spusele mele și conform adevărului, se arată de acord Kálecký.

— Atunci de ce v-ați vorbit să treceți sub tăcere întâlnirea aceasta?

— Am hotărât ulterior, după cele întâmplare la televiziune. Hana a vrut așa.

— De ce? Doar dânsa n-a fost în studio, n-are nevoie de un alibi...

— Nu-i vorba de un alibi, ci mai degrabă de bârfelile oamenilor. Hana e convinsă că a fost o sinucidere și întâlnirea noastră ar fi putut arunca o altă lumină

asupra cauzelor morții lui Faltys. Se simte vinovată și se teme de oameni.

— Ceva însă nu-i clar, obiectă Suda, dacă la plecarea dumatăle, la prima plecare împreună cu ceilalți, plicul nu se afla pe masă, în acest caz nu putea să-l pună nimeni altcineva decât... dumneata, doamna Faltys sau Vilém Ajm, care a venit a doua zi dimineața.

— Nu știu... v-am mai spus înainte că nu știu, dar dacă l-a pus cineva acolo, atunci Ajm a fost acela. În biroul lui Faltys n-am mai intrat, iar Hana nu l-a așezat ea, mi-ar fi spus. Kálecký se opri brusc. Nu cumva o suspectați?

— Și dacă ar fi așa?

— E un nonsens. În clipa în care s-a petrecut crima era acasă.

František interveni în interogatoriu:

— Puteau fi doi făptași. Unul acasă și altul în studio.

— Cel de-al doilea fiind eu, nu-i așa? izbucni iritat Kálecký. Rareori își pierdea cumpătul și atunci când i se întâmpla, părea suspect. De ce? Ce-aș fi avut de câștigat? Căsătoria cu văduva? Cine știe dacă aș fi avut șansa asta, poate că aș fi făcut-o, numai că n-aș fi avut nicio șansă. Cu Faltys nu puteai să concurezi în nicio privință. Ajm era vioara a doua la teatru, iar eu în viața particulară. Am fost amândoi în aceeași situație. Faltys a fost totdeauna vioara întâi... Dar stați nițel – păru că-și amintește deodată ceva – încă înainte de a veni a doua oară, pare-mi-se, l-a căutat cineva pe Faltys, cineva de la studio, pentru un fleac, nu știu despre ce era vorba, parcă despre o carte...

— Cine era?

— Nu știu. Mi-a vorbit Hana despre el.

— Numele nu vi l-a spus?

— Nu știa cum îl cheamă.

Suda nu vedea niciun motiv pentru a ține secret acest lucru, îi spuse prin urmare ceea ce știa.

— Era machiorul Robert Roch.

— Pe el l-ați întrebat?

— Da.

— Și?

De data asta Suda îi rămase dator cu răspunsul. Nu avea sens să continue interogatoriul, pentru că din el putea să afle ceva nou doar cel interogat. Suda se adresă plutonierului Halík cu o rugămintă:

— Confruntă caracterele scrisorii lui Faltys cu cele de la mașina sa de scris...

Răspunsul veni imediat, dar nu din partea plutonierului Halík, ci din partea lui Kálecký, care tocmai se pregătea să iasă pe ușă:

— Faltys avea o „Zeta” ultimul tip, dacă vă interesează. A cumpărat-o acum o lună.

— Știți într-adevăr o mulțime de lucruri despre el, spuse recunoscător Suda.

František făcu și el o remarcă puțin cam lipsită de tact:

— Cum să nu, domnul arhitect se simțea în familia Faltys ca acasă...

Nu râse nimeni.

29. Era un unchi bun

Suda intenționa ca după Cyril Kálecký s-o cheme pe doamna Faltys pentru a clarifica toate neconcordanțele existente în declarațiile lor. Trebui însă să-și schimbe brusc programul, deoarece la studioul de televiziune se prezentase Bažant, mult căutatul șofer de taxi.

Bătrânul Navrátil șovăia însă să-i dea drumul înăuntru. Fusese aspru criticat pentru indulgența sa și prin urmare se hotărâse ca, începând din ziua aceea, să fie un birocrat sever. Șoferul îl zorea pe bătrân, complicând astfel situația. Neașteptata invitație la televiziune picase într-un moment cam nepotrivit pentru el.

— N-ai idee, moșule, de ce mă cheamă aici? Eu sunt Bažant, știi, voiam să merg cu copiii la Klanovice, că tot am azi zi liberă, la bunica, după fragi, îi ține la zahăr de anul trecut, zise șoferul și când râse îl imită fără să vrea pe Sterol. Purta o haină trei sferturi de piele și o șapcă tot de piele pe care nu și-o scoase nici aici, în încăpere.

Navrátil îl pironi cu o privire muștrătoare:

— Nu te mai rânji, aici nu prea e nimerit... am să chem pe cineva.

Nu veni însă nimeni. Suda și František îl invitară pe Bažant să urce la ei.

— Ai luat pe cineva cu mașina alaltăieri noapte de la bodega „La Mecenás”?

— Da, parcă... omul nu prea era dispus, mai bine-zis era indispus.

— Unde l-ai dus?

— Păi, aici e buba, șoferul își ridică puțin șapca, se scarpină în cap și și-o puse apoi la loc. Tot timpul zicea doar: camarade, să fii tânăr e mare lucru! Și așa a ținut-o mereu: să ai o fărâmă de viață pentru tine însuși, nu numai pentru ceilalți. Pe urmă și-a adus aminte că vrea să meargă la Střešovice, dar asta abia pe drum... strada Albertova 5, o străduță scurtă, cu numere puține... numai vile mici și grădini...

Suda îl întrerupse nerăbdător:

— Nu știi cine locuiește acolo?

Șoferul clătină din cap și deschise gura într-un rânjet larg.

— Păi, n-ar fi mai bine să-l întrebați direct pe domnul ăla? El trebuie să știe mai bine!

Imediat însă încetă să mai rânjească; văzuse că a spus o prostie.

*

Nu era greu să afli care din cei amestecați în afacerea asta locuiește în strada Albertova. Toți aveau adresa trecută în buletinul de identitate.

Jindřiška sosi la fel de înfricoșată ca și prima dată. Ba chiar mai mult. La primul interogatoriu fusese de față doar František, acum trebuia să-l înfrunte și pe Suda.

— Am aflat că Jan Faltys a fost la dumneata... vineri noaptea.

František îi atrase atenția:

— Puteați să mi-o spuneți singură, la primul interogatoriu.

Imediat însă regretă că a spus-o. Jindřiškái i se umplură ochii de lacrimi. Suda îi oferă batista în tăcere, cu un zâmbet consolator, dar fata și-o scoase pe a ei din

geantă. Se liniști puțin, dar vocea continuă să-i tremure, gătită de plâns.

— Era destul de târziu, mult după miezul nopții, când m-am trezit... nici nu știam ce s-a întâmplat. Cineva se certa jos. Grădina era luminată ca ziua. Așa arată totdeauna când se aprind luminile în camerele de la parter. Am așteptat să se termine, dar nici vorbă de așa ceva. Mi-am pus capotul și... am coborât. Doamna Bednár vorbește atât de pițigăiat, că-i poți recunoaște foarte ușor vocea. Celălalt glas era al lui Jan Faltys.

În acel moment, fetei i se curmă vocea, și tăcu, dar Suda n-o lăasă multă vreme așa.

— De ce venise?

— Mi-a spus, dar n-am înțeles.

— Ce a spus?

— A spus că-l caută pe Hák, dar n-am priceput de ce tocmai aici, mai mult ca sigur că născocise asta din cauza doamnei Bednár... Doamna Bednár însă i-a spus că nu cunoaște niciun Hák. Se aștepta s-o ajut să scape de vizita aceasta neașteptată, dar n-am putut. Era pentru prima oară când venise după mine.

— De ce își închipuia Faltys că Hák e la dumneata? Jindřiška roși violent.

— Nu știu, l-o fi informat cineva, greșit. Cred că mi-a spus chiar și numele, dar nu mi-l mai amintesc...

— De ce își închipuia Faltys că Hák e la dumneata?

Jindřiška tăcu. Se simțea puțin jignită de indiscreția întrebărilor privitoare la viața ei particulară.

Suda o invită să continue:

— Știu că nu e plăcut, dar... dacă poți, spune-ne totul.

— Nu mai am ce.

— Poate că totuși mai e ceva... Cât timp a rămas Jan Faltys la dumneata?

— Până dimineța, dar... răsuflă adânc, jenată: n-a fost nimic.

— Ce n-a fost?

— Nimic din ce vă închipuiți, răspunse apăsător, ca și când în clipa aceea asta ar fi fost lucrul cel mai important. I-am făcut o cafea, o cafea tare care l-a trezit, acum însă mi-era mie somn, peatru că el vorbea într-una...

— Despre ce?

— Prea multe nu-mi mai amintesc. Am fost atentă doar la început. Nici nu știu apoi când am adormit. Dimineța l-am găsit în același fotoliu de lângă fereastră, în care se așezase noaptea. Privea pe geam, în grădină.

Pe Suda însă îl interesa fiecare cuvânt rostit de Faltys în acea seară, frânturi din reflecțiile sale, felul lui de a gândi, senzațiile lui. Jindřiška nu-și amintea prea multe. Amintirile îi fuseseră estompate de ceața tragicului eveniment din ziua următoare. Își amintea totuși că spunea că oamenii au în ziua de azi groaznic de multe sentimente meschine și tot felul de complexe nejustificate și de nesincerități. Câteva vorbe rostite la furie rămân întipărite în memorie chiar câțiva ani, deși ar fi putut să dispară numai la câteva minute după ce au fost rostite. Deseori, sub masca principialității se ascunde ceva ce merită mai curând dispreț sau sarcasm. Principalul e să te ridici deasupra lucrurilor și să știi să ierți. Jindřiška bănuia că în dosul acestor cuvinte se aflau sentimentele lui Faltys față de Ajm și antipatia lor reciprocă. Și, conform logicii femeiești, în clipa aceea s-a simțit jignită, la fel ca și Irena Škáloudová cu câteva ore mai devreme, când Faltys, la bodega „La Mecenás” se ocupase de altcineva decât de ea. Jindřiška nu-și recunoscuse, bineînțeles,

simțămintele, dar priceputul Suda le descoperise singur.

— În seara aceea te-a încercat o părere de rău, nu?

Jindřiška mărturisi că așa a fost, dar pe urmă se opri, vrând parcă să reflecteze.

— Nu știu... niciodată nu l-am înțeles prea bine. În fața lui aveam mereu un trac, care nu m-a părăsit nici la ultima noastră întâlnire. El a fost cel care m-a scos de la magazin, de la tejghea. Mi-a găsit un rol într-un film, un rol mic, dar zicea că are încredere în mine, o făcea pe profesorul... pe profesorul îndrăgostit, doar că... îndrăgostit n-a fost niciodată, ci tot mai mult profesor. Dumnezeuastră poate nu mă înțelegeți...

— Te înțeleg, dar nu pricep.

Pe urmă tăcură toți, până când Jindřiška rosti cuvintele din care răzbatea și un rămas bun:

— A fost un unchi foarte bun.

30. Cu degetele încleștate pe grumaz

Așadar, de la Jindřiška nu aflară de fapt nimic. Doamna Bednár nu avea telefon. Faltys nu putea, prin urmare, să telefoneze nicăieri sau să fie chemat. Dimineața a plecat împreună cu Jindřiška la studio. Noaptea nedormită explica proasta lui dispoziție și iritarea, care în cursul dimineții provocase câteva ciocniri, deși chiar în seara precedentă Faltys își reproșase, lui însuși și celorlalți, lipsa de bunăvoință atunci când e vorba să te împaci cu cineva. Între intenție și realitate există însă adesea o mare deosebire.

Ultimul și cel mai puțin bătător la ochi din cei trei anchetatori, plutonierul Halík, le făcu însă o neașteptată surpriză. Din proprie inițiativă, luase mașina de serviciu care aștepta la locul de parcare al televiziunii, colindase pe la domiciliile tuturor persoanelor suspectate și se înapoiasse înarmat cu o probă a caracterelor de la mașinile lor de scris. Nu-i trebuise pentru asta mai mult de șaptezeci și cinci de minute, iar de la maternitatea din Podolí îl adusesese cu el și pe secretarul literar Vorlicěk, care se dusesse să-și vadă fiul. Tot nu i l-ar fi arătat azi, a doua zi după naștere; trebuia să mai aibă răbdare o zi, două, așa că acum în loc să-și aștepte fiul, se afla la televiziune, în așteptarea primului sau interogatoriu. Pe coridorul maternității se plimbaser nervos, de colo-colo, împreună cu alți șase-șapte proaspeți tați. Aici ședea alături de o altă persoană, ce urma să fie chemată înăuntru și care fusese invitată cu puțin timp înaintea

sa. Amândoi însă mai aveau de stat cel puțin încă o oră, într-o tăcere plină de încordare.

Deocamdată, plutonierul Halík întinsese pe masă, în fața lui Suda și František, pătrățelele de hârtie cu caracterele mașinilor de scris.

— Ajm are o mașini marca „Zeta” și, printr-un concurs destul de nefericit de împrejurări, „Zeta” lui are același an de fabricație ca mașina lui Faltys: 1960. Tarantík are și el o mașină de aceeași marcă, dar serie mai veche, cu literele destup de uzate. Uitați-vă, de exemplu litera – ř – are semnul diacritic doar pe jumătate bătut, iar – m – al treilea picioruș rupt.

Cele spuse ieșeau clar în evidență după cartonaș, și Suda îl invită pe Halík să continue.

— Toți ceilalți fie că au alte tipuri de mașini, fie că n-au de loc. Glanc are un „Continental”, Zbyněk Číž un „Remington” vechi, iar arhitectul Kálecký o „Corona” italiană.

František, sceptic, dădu din mână.

— Scrisoarea putea fi scrisă la o „Zeta” nouă în orice magazin cu mașini de scris, de către cineva care nici nu era obligat în cele din urmă să cumpere mașina încercată. Și, în afară de asta, cred că mai sunt încă o mie de alte posibilități.

Halík își susținu însă eficiența acțiunii. Și avea dreptate, chiar dacă rezultatul ei pozitiv se vădise în cu totul altă direcție. La familia Pláteník nu găsise mașină de scris, în schimb dăduse peste capul familiei, Josef Pláteník, în toată splendoarea sa. Cu toate că ieri le spusese lui Suda și František că pleacă la Kroměříže și că va locui la hotel „Central”, dormise frumușel acasă. Plutonierul Halík îl invitase, bineînțeles, imediat să-l însoțească.

Actorul Pláteník și secretarul literar Vorlíček erau în

aceeași situație, nici unul, nici altul nu știau nimic, pentru că în tot timpul cercetărilor nu fuseseră la studio.

Halík întreabă dacă poate să-l introducă pe Pláteník. Suda încuviință, dar nu se putu stăpâni să nu remarce:

— Ar putea să mai aștepte. L-am mai luat o dată peste rând. Îl cam protejăm, cineva ar putea să spună că îl protejăm.

*

Pláteník însă, după cât se părea, nu prea ținea la o astfel de protecție. Încă de la prima întrebare, simți că-i arde pământul sub picioare. Nici măcar zâmbetul cu care František începu interogatoriul nu-l făcu să se liniștească.

— Ei, cum a fost la Kroměříže, domnule Pláteník?

— Tovarăși, nu admit astfel de ironii, se burzului Pláteník, n-am plecat acolo, da, n-am plecat, mă rog, pentru că n-am putut... Am plecat de aici de frică, da, de frică. M-au lăsat nervii, pe scurt, frica... și se cutremură.

Văicăreala lui nu trezi însă ecoul așteptat. La un actor nu ești niciodată sigur când este vorba de un sentiment adevărat sau doar de o interpretare, ce este veridic și ce este doar un joc.

— Dumitale ți-e frică de noi? întreabă František cât se poate de blând.

Cel interogat clătină energic din cap. Abia acum își dădu seama că s-ar fi putut să-i jignească cu vorbele sale.

— Nu, da de unde... nu de dumneavoastră mi-e frică.

— Dar de cine atunci?

— Asta nu spun, sări speriat Pláteník, cu vocea răgușită, sugrumată. Nu pot. Am promis, așa că, vă rog,

nu pot... nu-i așa?

Suda se încruntă.

— Acoperi pe cineva?

— Da, vă rog, acopăr... Pláteník avea un aer nefericit.

— N-ai voie să faci așa ceva.

— Da, vă rog, știu.

— Atunci de ce-o faci?

Pláteník aproape că plângea.

— Nu trebuia să mă aduceți aici, lăsați-mă să plec acasă, vă rog, altfel o să se termine rău...

— Ce-o să se termine rău?

— Totul, vă rog... Pentru mine o să se termine totul rău, o să vedeți.

Deocamdată asta aducea mai degrabă a scuză, a pretext pentru a se sustrage interogatoriului. Din această cauză, tot ce spunea suna mai curând comic decât grav.

František zâmbi neîncrezător:

— Te amenință cineva?

Interogatul se ridică de pe scaun și se apleca pe deasupra mesei spre ei, pentru a putea vorbi cât mai încet.

— Am avut totdeauna un principiu, poate că-i rău, mă rog, sau poate că nu... Să nu te amesteci în ciorba altuia. V-am mai vorbit o dată despre asta, dar, vă rog, spuneți și dumneavoastră, dacă toți ar avea aceeași fire ca mine, nu-i așa că n-ar mai fi războaie?

Tăcu din nou, dar Suda îl îndemnă imediat să continue:

— Nu așa pe larg, domnule Pláteník...

Omulețul se cutremură iar de frică.

— Ar trebui să-mi țin gura, dar am să vă spun tot, tot. Hák mi-a spus, mă rog, să mi-o țin, că altfel...

— Că altfel ce?

— Nu știu... dar probabil ceva rău, pentru că în același timp m-a apucat cu mâinile de gât... și acum mai simt, mă rog, degetele lui în jurul gâtului. Vă rog să vă convingeți singuri, și-și descheie, cămașa la gât.

Atât Suda cât și František îl crezură însă și fără să mai privească urmele lăsate, așa că îl întrebară în continuare:

— Ce trebuia să ascunzi?

— Poți să intri de atâtea ori în încurcătură, că nici nu știi cum. Într-o zi, cam pe la începutul săptămânii, cred că era într-o marți, cel puțin așa mi se pare, viu dimineața ceva mai devreme la repetiție și aud, mă rog, încă de pe coridor, doi inși care se certau în sală. După voci, i-am recunoscut pe Faltys și Hák. Am rămas în dosul ușii închise, de unde puteam auzi fiecare cuvântel... Hák spunea și o spunea, mă rog, destul de tare, că n-are nevoie de tutela nimănui și că-i treaba lui cu cine, unde și când umblă... Faltys i-a răspuns, e drept, cu intonația-i cunoscută, că-i un diletant chipeș, dar că n-are pic de inteligență... și așa s-a ajuns, mă rog, la beleaua asta, fiindcă Hák a deschis furios ușa, care m-a lovit drept în frunte, cum stăteam în dosul ei și...

— ...și ascultai, completă zâmbind František.

— Da, ascultam, mă rog, dar asta-i omenește, nu-i așa? Nu-i niciun delict și nicio încălcare a legii... curiozitatea, nu-i așa?

— Și mai departe?

— Mă rog, vedeți, și dumneavoastră sunteți curioși, nu se putu abține Pláteník de la o împunsătură, care îi aduse un zâmbet de satisfacție pe față. Mai departe nimic, nu mi-a mai vorbit, mă rog. Niciun cuvânt. Nici chiar atunci când, din greșeală, am venit amândoi la aceeași oră pentru proba de costume. Probabil că nu-i făcea plăcere că mai știe cineva despre discuția lui cu

Faltys. În seara aceea însă, îndată după nenorocire, m-a tras într-un colț, m-a apucat de gât, mă rog, mai am și acum urme roșii de degete, puteți să vă uitați – Pláteník își deschise iar cămașa la gât – m-a apucat și mi-a spus să-mi țin gura, mă rog. Mi-am ținut-o, nici nu puteam face altceva în clipa aceea, când mă ținea așa strâns, și dădea impresia că-i gata să facă din nou, mă rog ce mai făcuse. S-o facă pentru a doua oară, mă rog. Așa că mai bine era s-o șterg acasă.

Suda încercă să-l liniștească pe Pláteník zâmbindu-i cu blândețe..

— Omule, dumneata citești prea multe romane polițiste... Nu cumva îți închipui că asasinatele or să se țină lanț ca în povestea cu zece negri mititei?...

Cu toate că Pláteník negă dând din cap, era convins de fapt că îl mai aștepta încă o mare neplăcere.

Intrând în cameră, Hák nu-și închipuia că o să dea acolo peste Pláteník. Plutonierul Halík îl adusese pe Hák la ordinul lui Suda. Și o luară de la început. Pláteník, cu voce tremurătoare, repetă în fața lui Hák cuvintele lui Faltys despre diletantul chipeș, dar fără pic de inteligență. Hák primi cu eroism lovitura, zâmbind chiar, și masându-și părul cu o perie minusculă ascunsă în palmă. Nu putea să nege cele declarate de Pláteník și nici nu încercă. Din cele spuse nu reieșea însă nicio dovada directă împotriva lui, ci doar o vagă bănuială.

Suda și František știau asta la fel de bine ca și Hák și de aceea nu-l mai întrebară nimic în legătură cu conflictul avut cu Faltys. Celelalte întrebări se referiră la seara petrecută la bodega „La Mecenás”. Hák recunoscuse că și acolo s-a certat cu Faltys, dar, spuse el, nu din vina lui. După declarația sa, la urma urmei nici nu se întâmplase nimic care să merite atâta tevdură.

— I-am spus o dată Jindřiškăi că are ochi de căprioară. Asta însă nu-i o declarație de dragoste. Dacă oamenii nu și-ar mai spune lucruri frumoase, ar fi prea trist pe lumea asta. De atunci însă Faltys mă suspecta, mă urmărea pas cu pas. A venit și atunci seara, „La Mecenás”, după mine la garderobă. Îmi luasem haina și o ajutam pe Olínka Vágnerová să se îmbrace. M-a întrebat dacă plecăm împreună. Recunoașteți și dumneavoastră că era o întrebare cam indiscretă. Nu-i vorba de mine, la urma urmei eu pot să merg unde și cu cine îmi place, dar era vorba de domnișoara Vágnerová, dacă ați fi văzut-o, aproape că izbucnise în plâns. Bineînțeles că nu i-am răspuns, ca să-l fac să creadă că m-aș duce la eleva aia a lui, la talentul acela universal.

— Și nu te-ai dus?

— Nu, îmi ajunge una pe noapte. Nu-mi place să depășesc norma...

František gândi că ar fi trebuit să aibă confirmarea celor spuse de Hák și din altă sursă, dar se temea pe drept cuvânt că o discuție cu Olga Vágnerová pe această temă ar putea sfârși printr-o penibilă criză de isterie, de aceea se limită să continue interogatoriul lui Hák:

— Dar a doua zi, la repetiția generală?

— Acolo n-am vorbit de loc.

— Atunci de ce erai nervos?

— Eu? Hák se arătă foarte mirat. Cine v-a spus?

— Regizorul Glanc.

— Aha!... Aveți dreptate. Mă enervase tăcerea lui Faltys. La un moment dat, ajungi să te obișnuiești cu certurile și, dacă încetează deodată, ți se pare anormal.

— După moartea lui Faltys ai fost convins că l-a omorât Ajm?...

— Da. Și o cred și acum.

— În acest caz, de ce l-ai amenințat pe Pláteník să

păstreze tăcerea?

— Din prostie. M-am gândit că așa scap de neplăceri.

Distribuția piesei fusese astfel întocmită, încât să cuprindă destule elemente care să favorizeze declanșarea unor conflicte și situații încordate. Asta complica munca anchetatorilor, cu atât mai mult cu cât cercul persoanelor suspecte nu-i includea doar pe actori.

Secretarul literar Vorlíček își aștepta nerăbdător primul său interogatoriu. Era singur în încăpere și se plimba din colț în colț. Așteptarea fusese grozav de lungă. Vorlíček se enervase, începând să-și roadă unghiile, când intră plutonierul Halík.

31. Bărbosul Vorlíček

— Vi se pare caraghioasă barba asta, nu-i așa?

În fața lui Suda și a lui František se afla un tânăr cu barbă neagră, papion albastru și ochelari cu ramă de aur. Aducea puțin cu un asistent ținut de la o clinică de psihiatrie.

— Mde, aveți vârsta potrivită ca s-o purtați, îi spuse Suda, așa sunt vremurile de azi, barba și favoriții sunt semnul pubertății adică al pubertății întârziate, care ține până la douăzeci și doi de ani.

— Atunci am depășit vârsta cu un an, râse Vorlíček, doar ca să-și ascundă stânjeneala. Ca scuză, am să vă spun că în mod normal nu port barbă.

— Un pariu?

— Da. Tarantík mă tot sâcâia că o să se ducă totul de răpă înainte de a începe. Ca să doarmă liniștit am pus prinsoare că-mi las barbă cel puțin până se anunță: am transmis scenariul adaptat pentru televiziune...

Oricine putea fi șocat de coincidența dintre temerile lui Tarantík și realizarea lor finală. František îl privi pe Suda și acesta încuviință, plecând gânditor capul.

— E și puțin prooroc, nu?

— Mai curând ghinionist... observă Vorlíček, n-are încredere în el însuși. De câte ori nu și-a luat manuscrisul zicând că n-are rost să mai lucreze la alte variante, pentru că și așa nimeni n-o să i-l aprecieze. Sau, când m-am dus la el să-i cer să scrie ceva pentru noi, pentru televiziune, a crezut că-mi bat joc de el...

— Însă, de obicei, autorul este cel ce vine cu ideea piesei, nu-i așa?

Vorlíček dădu din mână.

— Da de unde! Am așteptat mult și bine... La noi se lucrează după formula dramaturgiei active. Din când în când, umblu cu colindul pe la scriitori, și mai pică ceva, rareori de la scriitori adevărați, mai curând de laăștia care scriu...

— Tarantík avea manuscrisul gata, nu-i așa? întrebă Suda, ca și când n-ar fi fost informat direct de către Tarantík asupra începuturilor acestei piese fatale.

— Da de unde, până a terminat-o, a trecut o grămadă de timp! Nu-i de mirare, să știți, când apari prima oară în public cu o lucrare mai mare, nu vrei să riști un eșec... la vârsta lui, om de patruzeci de ani, e perfect normal și-l înțeleg. Tinerii înfruntă mai ușor un eșec, pentru că au în fața lor încă destul timp să-și dreagă reputația...

Suda opri șuvoiul verbal al lui Vorlíček cu o întrebare:

— De ce a început așa de târziu?

— Cred că n-a început târziu. Are mâna destul de deprinsă cu ale scrisului, își cunoaște meseria, numai că probabil scria și apoi băga în sertar, lucru firesc. Vorlíček vorbea fără ezitări despre Tarantík. Se părea că-l cunoaște bine, sau cel puțin așa credea. A durat ceva până s-a aclimatizat cu societatea noastră socialistă. Și acum încă, din când în când, i se mai strecoară câte o idee greșită în minte, dar i-o poți scoate ușor... în general vorbind, e de-al nostru. Are simțul dialogului dramatic și al creionării psihologice a caracterelor. De ce să nu-i transmitem piesele la televiziune?

František râse auzind tonul iritat al lui Vorlíček.

— Doar nu v-a contrazis nimeni...

Vorlíček își dădu seama și-și scarpină, cu un aer încurcat, barba.

— Vedeți, iar am ajuns aici. Am purtat discuții lungi și chiar neplăcute până ce, de sus, mi-au dat aprobarea pentru piesa asta. Mai ales dr. Strouhal, el e om de principii, dar de modă veche, dacă mă înțelegeți. Nici măcar nu m-a lăsat să particip la emisiune, mi-a spus că o să supravegheze el totul.

— Prin urmare, ieri n-ați fost la studio... nici după-masă, nici seara, așa-i?

— Nu, n-am fost, răspunse repede Vorlíček, m-am dus la maternitatea din Vinohrady, s-o văd pe Olina. Știți că fiul meu s-a născut chiar în jumătatea de oră în care a fost omorât Faltys? În viața obișnuită se petrec uneori fapte neobișnuite, nu-i așa? Ce ziceți de asta?

Vorlíček scoase din buzunar o jucărie albastră și o scutură pentru a arăta cum zornăie:

— Poate că nu-i interzis.

Suda luă jucăria din mâna lui Vorlíček și încercă s-o facă să zornăie. După aceea, i-o dădu lui František, iar el continuă întrebările:

— Cât timp a trecut de când ați primit aprobarea pentru transmiterea piesei?

— Trei luni încheiate... Scenariul piesei l-am supus discuției cam pe la sfârșitul lui martie. Tot atunci am aflat și termenul inclus în planul de emisiuni. La o săptămână după asta, am aflat și numele regizorului.

— Glanc a ales el însuși regia piesei?

— Nu. I-a fost dată... Regizorul Glanc lucrează la televiziune cu normă lunară așa încât e obligat să primească tot ce i se dă. Nu vă faceți însă probleme cu libertatea lui de creație. Nu-și bate capul niciodată cu asta.

— În ce sens?

— Așa cum vă spun. Coace spectacolele ca brutarul chiflele, unul după altul.

— Și de ce i se îngăduie asta?

— N-a avut niciodată ghinion, i-au mers toate din plin. Știe să-și aleagă colaboratori care să muncească în locul lui. O distribuție pe cinste, un operator de precizie, un scenograf cu imaginație și restul îl face asistentul de regie... un tânăr care are cap, căruia îi place munca asta și care vrea să învețe. Domnului, ca regizor, nu-i rămâne decât să apese pe butoanele mesei de comandă.

— Piesa s-a transmis în forma pe care i-a dat-o Tarantik?

— Da de unde! înlătură Vorliček cu mâna această ipoteză. Au fost o mulțime de observații încă înainte de a căpăta viza de emisie, și s-au mai ivit și după aceea, în timpul repetițiilor. E normal. Chiar și cu o seară înainte de repetiția generală, acasă la Faltys, am mai adus modificări de scenariu.

— Cine le-a cerut?

— Unele le-a propus chiar Tarantik, dar majoritatea le-a cerut Zbyněk Číž. Băiatul ăsta știe să gândească asupra textului, să aprecieze situațiile și să gradeze tensiunea. Și lui Faltys i-au venit câteva idei, și chiar eu am făcut unele tăieturi în calitate de secretar literar.

Suda se întoarce din nou la problema aprobării piesei.

— Spuneți-mi, ce nu i-a plăcut de fapt tovarășului Strouhal la lucrarea asta?

— Ca totdeauna, nu i-a plăcut aproape nimic. I se părea prea scandaloașă, puțin cam occidentală, știți cum e, există printre noi oameni care se tem de fiecare zgomot. Trebuie să recunosc că pentru gustul nostru normal, dulceag, piesa asta este întrucâtva bombastică, prin efect nu strică însă într-o piesă polițistă, nu-i așa?

— Iertați-mă, nu mă prea pricep la romane polițiste...

Suda înălță zâmbind din umeri. Cum a primit obiecțiile și observațiile... Tarantík?

— Bine. A dovedit răbdare îngerească. Unele sugestii pot fi bune, altele mai puțin, trebuie să alegi, dar asta-i ceva normal. Niciun regizor nu acceptă lucrarea așa cum este, totdeauna o dă peste cap. Propunerile lui Zbyněk au fost însă concrete și realizabile.

— Dar regizorul Glanc?

— Glanc? Și-a dat întotdeauna consimțământul. Doar câteodată se opunea, dar asta numai așa, ca să nu dea impresia, că-i a cincea roată la căruța.

František începu abia acum să priceapă mecanismul complex de lucru la montarea unei piese pentru televiziune și asculta totul foarte atent. Suda, dimpotrivă, devenea din ce în ce mai întunecat. Se părea că răspunsurile nu-l prea mulțumesc.

Expunerea lui Vorlíček era destul de amplă. Arătă câtă bătaie de cap au avut el și Tarantík până ce acțiunea și personajele piesei au fost ancorate în realitatea zilelor noastre, fără să planeze în afara timpului și spațiului. Problemele au continuat însă și după aprobarea scenariului. Trebuia să se renunțe la câte ceva din motive de ordin economic. Șefa de producție, Olga Vágnerová, a avut discuții aprinse cu Glanc și mai ales cu Čiž, pentru fiecare coroană cu care voiau să urce bugetul. Iar din momentul în care a fost clar că Faltys va primi rolul, a trebuit să se facă unele economii; și în ce privește acompaniamentul muzical. Din fericire, tânărul absolvent de conservator Vojtech Jelen avea slăbiciune pentru experimentul muzical și scrisese un întreg acompaniament muzical doar pentru pian și instrumente de percuție. Această instrumentație deosebită era convenabilă din punct de vedere financiar și interesantă prin concepția sa neobișnuită. Nu era

vorba de o improvizație. Muzica fusese gata cu câteva săptămâni mai devreme, în timpul repetiției generale și a transmisiei din studio, au folosit benzile de magnetofon pe care fusese imprimată. Unele dificultăți s-au ivit și în problema costumelor. Nu era vorba de fapt de o piesă cu costume, care costă totdeauna mai mult, ci de schițele costumelor de care trebuia să se țină neapărat seama în acest caz. Diferitele personaje ale piesei lui Tarantík nu reprezentau caractere realiste obișnuite, ci constituiau o reprezentare exagerată, aproape caricaturală, a unor tipuri: tipul intelectualului, al unei huligane, al unui ciubucar, al unei vamp și al unui birocrat. Era necesar ca intenția autorului să fie realizată și cu ajutorul costumelor și al machiajului. Abia după multe discuții, arhitectul Kálecký a aprobat proiectele de costume ale pictoriței scenografe Ivana Modrachová și de aceea costumele fuseseră gata abia în ultima clipă.

— Spuneți-mi, întrebă nerăbdător Suda, Tarantík avea o concepție proprie asupra distribuției? Corespundea reprezentărilor sale despre personajele piesei sau a propus schimbări?

— Nu, zicea că nu se pricepe la asta.

— N-a propus niciun actor?

— Nu, dar pentru rolul celui legat în fotoliu voia să aibă o personalitate actricească remarcabilă. Îl înțeleg foarte bine, deoarece întreaga piesă este axată în jurul acestui personaj.

— La Faltys nu s-a referit?

— Nu. Dar oricum, Glanc nu l-ar fi ascultat. Îi era de ajuns că-l asculta pe Zbyněk Čiž și că se declara de acord cu tot ce propunea acesta. Cel puțin răspunderea pentru distribuția actorilor revenea unei singure persoane.

— Când a fost distribuit Faltys?

— Ultimul. Pentru celelalte personaje am găsit destul de ușor actorii potriviți, dar pentru rolul lui Faltys am avut câteva alternative care au dat greș. Ne-a fost teamă apoi ca nu cumva Ajm să refuze rolul, când o să afle că joacă alături de Faltys. Din fericire n-a făcut-o. O schimbare însă tot s-a produs. Faltys a adus-o cu el pe fetișcana aceea, tânăra Jindřiška, dar n-am zis nimic. Principalul era că-l avem pe Faltys.

— Era într-adevăr o afacere atât de bună?

— Da. Mai ales pentru autor. Un rol jucat de Faltys imprimă oricărei piese un nivel superior. Chiar dacă ai fi citit mersul trenurilor, ți s-ar fi părut că-l ascuți pe Homer. Și apoi, nu avea un joc egoist, să se scoată singur în evidență, ci își servea partenerul, pregătindu-i replica astfel încât să sune bine și a lui. Ce-i drept, în viața particulară nu era ca pe scenă, dar nu i-aș lua-o în nume de rău. Fiecare din noi are dreptul să aibă câte o păsărică, asta-i normal la urma urmei, Faltys nu era și el decât un om.

— Păsărică aceea... nu cumva era Irena Škáloudová? El a distribuit-o în rolul ăsta, nu-i așa?

— Poate o să vi se pară ciudat, dar fapt e că, de data asta, ea a fost distribuită înaintea lui Faltys.

— Regizorul Glanc spunea altceva.

Vorlíček se strâmbă.

— Ar face mai bine să tacă. În vremea aceea, el juca tenis pe terenul din Štvanice, în mod firesc, habar n-avea de distribuție. De data asta, Škáloudová putea fi mândră că s-a descurcat fără protecție, poate pentru prima oară în viața ei. Și cu toate acestea, părea mai degrabă jignită.

— De ce?

— Un complex normal, caracteristic sexului slab. Faltys proteja acum pe altcineva, și asta i-a dat dureri de

cap, dar până la urmă s-a aranjat totul. Altă condiție pusă de Faltys a fost machiorul Roch. Zicea că au lucrat împreună la ultimul film ai lui Faltys... Toți ceilalți, în măsura în care n-au fost repartizați de secția de dispecerat conform planului general de distribuire a actorilor, au fost propuși... cel puțin oficial, de Glanc, practic însă tot de Zhynek Čiž. În realitate, Čiž a făcut totul de la *a* la *z*, nimeni nu poate contesta asta.

32. Centimetri care au însemnat moartea

Interogatoriul secretarului literar Vorlíček ar mai fi durat încă mult, dacă n-ar fi fost întrerupt brusc de intrarea neașteptată a operatorului Pangrác. Îndată ce trecu pragul, Suda și František îi citiră pe față că n-or să scape așa ușor de prezența lui.

— Bună ziua, tovarăși, strigă încă de la ușă, unde moș Navrátil încerca încă să-l rețină, dar în zadar.

Operatorul Adolf Pangrác era înalt, slab și pleșuv. Avea trei negi pe obraz, cute mari în jurul gurii și ochi cu o privire ascuțită și bănuitoare. Cu aerul firesc al unui oaspete nepoftit, se așeză la masă, pe scaunul de pe care se sculase Vorlíček.

— ...dacă vă închipuiți că am să las pe cineva să-mi vâre pe gât cine știe ce, atunci ați dat-o cu oiștea-n...

— ...gard, îl completă Vorlíček prompt și zâmbitor, deoarece cunoștea dinainte zicala lui preferată.

Zâmbetul nu avu însă niciun efect asupra lui Pangrác. Rămase la fel de încruntat ca mai înainte.

— De două zile trageți oamenii de limbă. Tarantík e aproape tot timpul la interogatoriu, pe Kálecký și Roch îi chemați cu schimbul, dar pe mine nu m-a întrebat nimeni ceva mai serios. Pangrác îl privi drept în ochi pe František. Nu te supăra pe mine, tovarășe, pentru ce-am să spun acum. Apreciez calitățile pentru care, cu toată vârsta dumitale fragedă, ai ajuns la o situație așa de importantă. Eu însă îl caut mai degrabă pe meșter decât pe calfă, pentru că de la oameni nu te poți aștepta decât

să-ți pună bețe în roate și atunci toată viața o dai cu oiștea-n gard, zise Pangrác de data asta singur, fără ajutorul altcuiva.

— Deocamdată nu v-a ponegrit nimeni.

— Mă mir, Pangrác îl privi bănuitor pe Suda. Lui František, care tăcea jignit, nu-i mai dădu nicio atenție. Eu mă cam cert cu oamenii, aproape mereu, dar altfel nu merge, trebuie să te cerți, fără asta la televiziune dai cu... în sfârșit, ești alături de drumul. Pe scurt, nu se poate altfel. De exemplu chiar cu fotoliul ăla, nu reușeam să-l prind exact în imagine, ficusul din stânga mă împiedica într-una. I-am spus la Glanc, dar a ridicat din umeri ca totdeauna. Iar cu Čiž nu stau de vorbă, e un țânc pentru mine, deocamdată.

František își dădu seama că Pangrác avea față de oricine din tânăra generație aceeași aversiune pe care o manifestase față de el. Era în asta puțină invidie, dar și frica, ce ține de lupta pentru existență, ca nu cumva schimbul gărzii să aibă loc mai devreme decât ar fi absolut necesar. De ieșit la pensie nici gând, se vedea asta din atitudinea sa și din felul în care vorbea despre munca lui. Asta era totul pentru el, întreg sensul vieții sale.

Pangrác începu din nou să explice toate amănuntele delicate și finețurile meseriei de operator. După o clipă, însă, își dădu seama că vorbește fără să fie înțeles. Se opri și-l întrebă pe Suda dacă n-ar vrea să-i arate direct, la fața locului, ce voia. Fură de acord, dat fiind că studioul nu era prea departe, trebuia doar să cobori un etaj, la parter.

Ancheta cazului Faltys revenea mereu, pe căi întortocheate, la cele câteva bare împletite de metal, acoperite cu blană albă, la fotoliul în care a stat Jan Faltys în clipa morții. Abia acum, după intrarea pe

platou, František realizează că a uitat să-i înapoieze lui Vorlíček jucăria zornăitoare cumpărată pentru fiul lui. Neștiind ce să facă cu ea, o vâri în buzunar.

— Trebuia să îndepărtiez fotoliul de perete, pentru a putea prinde bine în cameră fiecare detaliu. Ca operator am dreptul s-o fac, explică Pangrác și se îndreaptă spre locul unde intenționase inițial să mute fotoliul.

— Să nu credeți că era vorba de vreun capriciu personal, voiam numai să nuanțez la maximum detaliile, pentru că cea de-a doua jumătate a piesei se juca de fapt numai în jurul fotoliului sau chiar în el. Dacă emisiunea trebuia să aibă un anumit stil operatoric, atunci aveam pretenția ca aceste câteva detalii de bază să aibă o compoziție precisă. Era în joc onoarea breslei noastre, pentru a nu se spune despre operatorii de televiziune că au ochi ca vaca lui Kašpar...

Suda nu întrebă ce înseamnă asta, dar bănuia că în vorbele acelea Pangrác vedea cea mai mare injurie și ridiculizare a meseriei sale. Posibilitățile scenografice ale imaginii telex sunt deseori supuse unei critici aspre și unor discuții polemice. De aceea Pangrác era atât de sensibil tocmai la acest aspect al muncii sale.

— V-aș arăta pe viu, adăugă, dar nu sunt încălzite camerele...

— Atunci pune-le lângă sobă, glumi Suda.

Remarca lui profană îl făcu pe Pangrác să explice ce înseamnă în argoul lucrătorilor de la televiziune expresia „cameră încălzită”. I se spune astfel camerei legate la rețeaua electrică pentru o durată stabilită anterior, necesară pentru ca toate piesele utilajului ei complex să fie puse în mișcare. Camerele de luat vederi ale televiziunii sunt capabile să primească imaginea și s-o transmită mai departe abia după patruzeci-cincizeci de minute de cuplare la rețeaua electrică. Pangrác se îndoia

că ar avea răbdare să aștepte atâta, dar Suda era de altă părere. Avea pentru azi în plan reconstituirea serii precedente și era bucuros că i se atrăsese de mai înainte atenția asupra problemelor tehnice ale acestei acțiuni, îl informară deci pe inginerul Bernát, șeful tehnic al producției, ca până la ora stabilită să pregătească condițiile unei transmisiuni normale din studioul de televiziune.

Pangrác însă nu spusese tot ce avusese de gând. Se apropie de măsuta de lângă monitor și, cu un gest de deplină siguranță, scoase din grămada de hârtii făcute sul exact pe cea pe care o căuta. Conținea schița decorurilor. Întinseră planul pe podea și-i fixară marginile cu o scrumieră și o bucată de lemn, pentru a nu se mai răsuci. Se lăsară toți pe vine în jurul hârtiei.

— În comedia asta toată acțiunea se purta de fapt doar în jurul fotoliului...

Suda înclină bărbia în semn că are dreptate...

— Și în anchetă la fel.

— Numai că noi așa ne-am planificat. Pangrác se opri, având aerul că cercetează efectul pe fețele celorlalți, adică concepția regizorală prevăzuse asta...

František asistase, până acum, tăcut, la interogatoriu, dar de data asta interveni cu o întrebare.

— Concepția regizorală înseamnă... concepția lui Glanc?

Aștepta cu puțină malițiozitate răspunsul. Știa că operatorul de imagini Pangrác trebuia să recunoască acum că la tineri nu-i totul rău. Și așa s-a și întâmplat.

— Oficial, concepția lui Glanc, bineînțeles, dar indicațiile principale de regie au venit de la Zbyněk Číž, desigur după consultări prelabile cu Vorlíček și cu autorul... până ce arhitectul Kálecký ne-a făcut semnul asta pe plan, și Pangrác arată cu mâna spre schiță.

Nici Suda și nici František nu putură s-o descifreze. Încâlceala de semne și simboluri putea fi înțeleasă doar de un specialist care nu le vedea pentru prima dată, dar și lui i-ar fi trebuit câțva timp până să le descifreze. Suda nici nu-și dădu osteneala să încerce!

— Despre ce semn e vorba?

— Despre asta. Pangrác arăta cu degetul un cerc cu o cruce roșie, care probabil trebuia să însemne că indicația de pe plan era taiată. M-a surprins că un om de meserie ca el putea să vină cu ceva de diletant, de parcă ținea cu tot dinadinsul ca fotoliul să stea în colțul acela, unde nimeni n-ar fi putut ajunge la el...

Pangrác arată în schița decorurilor colțul unde se afla acum o policioara joasă cu cinci cactuși.

— Niciun acces în cameră, explică Pangrác mai departe, iar actorii n-au loc pentru joc pe scenă. I-am spus: Cyrile, Cyrile... și până la urmă l-am convins.

— Când?

— Ce când?

— Când s-a lăsat convins?

— Despre asta s-a vorbit încă de pe când repetițiile aveau loc sus, la sală... Prima repetiție pe platou, pentru aranjamentul de ansamblu al camerelor, a avut loc, cred, joi. Pangrác își frecă crispat fruntea. Da, precis joi... – i-am spus că în privința fotoliului a dat-o cu... în sfârșit, am decis pe loc unde să-l mutăm.

Suda îl privi îngândurat.

— Ultima propunere referitoare la plasarea fotoliului a fost prin urmare a dumatăle?

— Da. A mea. De ce?

— N-are cumva legătură cu certurile pe care le-ai avut cu victima?

Pangrác avea o expresie de uluire pe față.

— Eu m-am certat cu Faltys?

— Așa am auzit.

— De fapt e adevărat, își aminti el, numai că, știți, eu mă cert cu fiecare, nu pot altfel, mai ales la televiziune nu merge altfel. Când ai doi cocoși în bățatură și unuia nu-i pasă de nimic, iar celălalt abia învață meseria, păi atunci n-aveți de ce vă mira. Regizarea unui spectacol de televiziune cere o mână forte, altfel iese din ea doar... Poate că nici nu s-ar fi ajuns la toată tevatura asta dacă n-ar fi fost strâmbătura asta de scaun, și Pangrác atinse cu mâna fotoliul cunoscut.

O simplă piesă de decor și câte probleme, câți oameni și-au pierdut liniștea și nervii din cauza ei. František se gândi la recuzitorul Adamec, la Zbyněk Číž, la arhitectul Kálecký și la Jan Faltys încă înainte de a muri și de a ajunge la fatala înlocuire de fotolii.

Pangrác continuă să enumere dificultățile muncii sale.

— Din cauza lui mi s-a schimbat întreaga compoziție a imaginii, trupul omului se afla acum cu șase centimetri mai jos, iar figura în lada cea mare, adică luată de aproape, în prim plan. Imaginea nu se mai încadra în oglinda așezată în spate și în felul ăsta calitatea scenografică a imaginii se dusesse pe apa sâmbetei. Și asta încă nu era tot. Barele astea lucioase începuseră să reflecte lumina camerelor...

Suda avu impresia că Pangrác caută intenționat probleme și că le dă o amploare mai mare decât era necesar.

— Cred însă că asta se putea remedia patinând metalul...

— Se putea, cum să nu, numai că mi-au adus scaunul exact înainte de emisie, iar ideile astea mi-au venit chiar atunci, ce era să mai fac? Am vrut eu în pauză să mut fotoliul din loc, să-l trag puțin de la perete,

dar Glanc, care mai înainte, în nouăzeci la sută din cazuri, aproba totul, s-a găsit acum dintr-odată să aibă complexe, pe motiv că prea se amestecă mulți oameni în regia lui și că nu permite să se schimbe nimic. Numai că de data asta era vorba cu adevărat de o schimbare în bine... Cu Čiž n-am vrut să vorbesc, e un puști pentru mine, dar trebuia să mă duc la el, s-ar fi descoperit astfel și firele legate de cablu. Čiž ar fi aprobat în mod sigur schimbarea.

František încuviință plecând capul, iar Pangrác se întunecă și mai mult la față. Suda realizează sensul acestei dispute dintre generații, care avea loc nu numai între Pangrác și Čiž, dar se citea și în atitudinea lui Pangrác față de František.

Asta îi aminti de atitudinea identică și de părerile dr. Strouhal referitoare la Vorlíček. Se scarpină în părul său încăruntit și strigă vesel:

— Să trăim noi, cei veșnic tineri!

33. Nici pentru bani, nici pentru glorie

Următorul interogatoriu aparținu tinerilor. Suda îl lăsă pe František să-l conducă, deoarece se îndoia că ar mai putea afla ceva nou, esențial, de la Zbyněk Čiž. Așa se face că anchetatorul și anchetatul nu aveau împreună nici cincizeci de ani. Suda ședea mai la o parte, ca spectator. Folosea prilejul ca să se și odihnească puțin. Deocamdată, era vorba mai curând de o recapitulare și confirmare a câtorva amănunte din declarațiile precedente ale lui Pangrác, Vorlíček, Kálecký și încă ale câtorva. František reveni din nou la consfătuirea aceea importantă din casa lui Faltys și la restul serii petrecute la „Mecenás”.

— În bodegă v-a venit ideea unei scene cu oglinda și l-ați sunat pe arhitectul Kálecký...

— A încercat Tarantík, dar nu i-a răspuns nimeni. De fapt era indiferent, deoarece Kálecký fusese de acord cu asta

— Cum așa?

— Păi, de schimbarea asta se discutase încă acasă la Faltys ca despre una din posibilități, iar acum nu voiam decât o confirmare.

— Dar regizorul Glanc?

— Despre el n-a fost vorba. Oricum, ar fi fost de acord cu noi. Avea mare încredere în mine.

Zbyněk Čiž nu voia să vorbească pe larg despre modul în care el și Glanc își împărțeau sarcinile. Știa că astfel s-ar fi pus cel mult în încurcătură, provocând neplăceri

altora și sie însuși. Trebuia mai întâi să-ți câștigi lauri de regizor, iar el avusese de fapt prilejul acesta datorită leneviei și incapacității lui Arnost Glanc. Bineînțeles, era puțin cam ilegal, cine ar fi încredințat o muncă independentă unui student care n-a terminat Institutul de teatru? Și-a dat repede seama că-i mai bine pentru el să fie asistent la un regizor slab, pentru că la unul bun cu greu ar fi ajuns să lucreze independent. Semnaseră împreună șase sau șapte puneri în scenă. Glanc frecventa terenul de tenis Ștvanice, Čiž platourile televiziunii; Glanc purta sub braț racheta de tenis, Čiž, scenariul. În ziare apăreau din ce în ce mai multe laude la adresa concepției regizorale a lui Arnost Glanc, dar Zbyněk Čiž nu se grăbea să-l deposeze de laurii lui. Nu credea despre sine că și-a terminat anii de ucenicie.

În cunoașterea viitoarei sale profesii complexe, puneă seriozitate și onestitate. Asta însemna că nu era de ajuns să învețe munca cu actorul ci trebuia, mai ales, să alcătuiască, pe baza textului scenariului, o concepție regizorală care să țină seama de toate posibilitățile tehnicii de televiziune.

Istoria se repetă. Începuturile filmului și cele ale televiziunii au în multe privințe o soartă comună. Filmul a fost multă vreme socotit doar ca o atracție de bălci la nivelul scrânciobului și barăcilor de tir. La începuturile ei, televiziunea a trecut și ea printr-o perioadă de căutări a propriei sale expresii, atrăgându-și diverși entuziaști înfocați, dar și mulți speculanți, pseudoartiști și semidocti. Televiziunea are însă și un public foarte variat și eterogen. Mulți și-au cumpărat televizor doar pentru a putea urmări campionatul mondial de hochei de la Davos sau transmisiunile spartakiadei de pe stadionul Strachov. Fără să vrea însă, și-au deschis ușile spiritului și pentru momentele de poezie transmise

duminica cu regularitate, pentru spectacolele de teatru și concertele la care altfel n-ar fi ajuns sau nici n-ar fi încercat să ajungă. Era însă necesar să se facă ceva pentru a menține contactul cu publicul și a veni în întâmpinarea dorințelor lui. De aceea, la spectacolele de felul comediei polițiste a lui Tarantík nu se avea în vedere niciun țel complex politico-ideologic, ci doar să se ofere publicului două ore distractive de bun-gust. Prin asta își atingeau scopul. Dr. Strouhal se contrazisese desigur cu Vorlíček despre semnificația spiritualului și a bunului-gust, dar nimeni nu negase necesitatea unor astfel de piese. Nici Čiž nu fusese împotriva unei astfel de sarcini regizorale, deoarece tocmai în astfel de cazuri putea să-și dea frâu liber fanteziei și să aibă mână liberă în folosirea experimentului.

După o jumătate de oră de discuții, František își dădu seama că interogatoriul s-a restrâns doar asupra unor probleme stricte de profil, legate de televiziune, fără vreo legătură directă cu asasinarea lui Jan Faltys. Nu-i stricau însă.

Avea cel puțin ocazia să privească în culisele complicatelor condiții de lucru ale acestui colectiv de muncă atât de aparte.

— Dacă am să vă spun că televiziunea are viitor, o să vi se pară poate simple vorbe goale, dar aceasta e realitatea, spuse Čiž în concluzie. Bag mâna în foc că în decursul următorilor douăzeci și cinci de ani, va înghiți filmul și teatrul tradițional, vechi de o mie de ani, concertele și în general toată viața culturală. O să devină, veți vedea, un mijloc universal de comunicare, o sinteză a tuturor genurilor artei și a tuturor proceselor creatoare, care va desființa depărtările și va apropia oamenii și popoarele.

Suda, deși era încredințat că televiziunea va rămâne

totdeauna doar un mijloc de informare, de comunicare, nu vru să contrazică acum entuziasmul lui Čiž și nu se pronunță asupra acestei probleme.

În schimb, prin următoarea întrebare, se întoarce din nou la cazul Faltys:

— Cât e de mare diferența între salariile regizorilor și ale asistenților lor?

Čiž întrebă șocat:

— De ce vreți să știți?

— M-ar interesa să știu cât îți datorează regizorul Glanc, răsă Suda, și în ce fel se revanșează.

— Nu-mi place să vorbesc despre asta, răspunse apăsă Čiž. Ceea ce fac, nu o fac pentru glorie și nici pentru bani, de altfel n-am nevoie de prea mult, în timpul studiilor m-am învățat să trăiesc cu puțin.

Suda căută să-l întrebe despre Glanc.

— Ce atitudine ia când oamenii din studio se adresează dumatăle în toate privințele?

Čiž înălță din umeri și clătină capul.

— Despre asta vă rog să nu vorbiți cu el, m-ar mâhni foarte tare dacă raporturile dintre noi s-ar strica. Cred că practica de până acum ne-a convenit la amândoi. El cu tenisul și fetele, eu cu fetele și cu televiziunea, fiecare cu gustul lui... de nume nu-mi pasă, dar pentru ceea ce fac răspund personal. După repetiția generală, de pildă, a venit la mine secretarul Vorlíček să-mi spună că n-a reușit poanta unei scene, nici nu mai știu care. Avea dreptate, așa-i, de altfel îmi este simpatic, dar în clipa aceea puțin a lipsit să nu ne înjurăm.

— Ești sigur că a fost Vorlíček?

— Da. De ce?

— Secretarul literar Vorlíček n-a fost de loc în ziua aceea în studio, s-a certat cu Strouhal și a așteptat la maternitate nașterea fiului său.

Čiž însă era absolut sigur de memoria lui.

— Dacă-i așa cum spuneți, atunci ar fi trebuit ca cineva să-și lipească mustățile și barba lui și să-i împrumute papionul albastru.

— Se îmbracă mereu la fel?

— Nu, dar papionul nu-i lipsește niciodată. Acasă se spune că are o duzină și toate-s albastre.

František era sigur că după Čiž va fi chemat din nou Vorlíček, să-și completeze declarația care nu corespundea în ceea ce privește vizita lui din ziua precedentă în studio. Suda însă îi pregăti lui František alt program.

34. A doua evaluare a faptelor rămâne neterminată

Treaba începu la fel ca data trecută. Plutonierul Halík ceru să li se aducă trei cafele negre și, după aceea, toți trei, deasupra ceștilor aburinde, începură să treacă în revistă datele cunoscute, pentru a ajunge astfel la cele necunoscute. Punctul de plecare al discuției precedente fusese falsa scrisoare de despărțire a lui Faltys și ipoteza că asasinul a încercat să dea întregului caz aspectul unei sinucideri. Cercetările ulterioare se concentraseră din ce în ce mai mult asupra lui Ajm. Există motivul pentru o asemenea faptă și el corespundea caracterului și modului de gândire al acestuia. Ajm fusese, de asemenea, ultimul care ar fi putut lăsa scrisoarea pe masă, deși afirmase că nu știa nimic despre ea, că nu a văzut-o și nu a pus-o el pe masă. Pentru vizita acasă la Faltys din cursul dimineții următoare, nu avea o justificare serioasă, iar explicația cu invitația telefonică părea neconvingătoare. Ancheta confirmase într-adevăr că Faltys avusese în seara aceea destule alte griji ca să mai aranjeze o întâlnire cu Ajm. Cu cât repeta mai mult și insista asupra ideii că Faltys s-ar fi sinucis, cu atâta atrăgea mai mult bănuielile asupra lui. Abia declarația lui Robert Roch a adus o răsturnare neașteptată a situației și toate bănuielile anterioare îndreptate împotriva lui Ajm și-au pierdut brusc greutatea și valabilitatea. Cine l-a chemat însă pe Vilém Ajm vineri, înainte de miezul nopții? Și de ce? Cu siguranță ca Ajm

n-a inventat singur discuția telefonică. Nu avea motiv s-o facă din moment ce nu era interesat să lase plicul atât de discutat pe biroul lui Faltys. Care era deci sensul acelei invitații? Era o cursă în care trebuia să cadă Vilém Ajm? Criminalul nu se gândise desigur numai la fapta sa, ci și la cel care trebuia să plătească pentru ea în locul lui. Se părea că acum e necesar să se trieze din nou toate declarațiile și să se aleagă cele care îndreptau bănuielile asupra lui Vilém Ajm. Dintre actori erau Hák, Škáloudová și Jindřiška. Platenák îl considera ca făptaș mai curând pe Emil Hák. Faltys însă spusese despre el că n-are pic de inteligență și se părea că este o observație obiectiv justă. Hák n-ar fi fost în stare să elaboreze atâtea combinații încurcate, iar la consfătuirea de la Faltys, din ajunul crimei, lipsise. E drept că Suda și František emisese o dată ipoteza că făptașii ar fi putut fi doi, chiar dacă în combinație ar fi intrat alte două nume: soția lui Faltys și Kálecký. În locul lui Hák, scrisoarea ar fi putut fi lăsată pe masă de Olga Vágnerová care ar fi putut-o face chiar fără să știe ce consecințe va avea fapta ei. Hák aruncase vina asupra lui Ajm, întocmai ca toți ceilalți, deoarece asta era cea mai firească explicație a cazului. Numai doamna Faltys își explicase moartea soțului ei printr-un act de sinucidere. Tarantík era în stare să învinuiască de crimă pe oricine, numai pe Ajm nu, pe el îl apăra, împotriva tuturor acuzațiilor. Cel care îl învinuise cel mai energic pe Ajm fusese Zbyněk Číž, iar în ultima vreme și Kálecký. Acesta părăsise ultimul încăperea. Se întorsese, într-adevăr, doar ca să-și ia mânușile? Pe scrisoare nu fuseseră găsite niciun fel de amprente. Omul care băgase scrisoarea în plic și lăsase plicul pe masă purtase, mai mult ca sigur, mânuși. Legătura cu întoarcerea lui în cameră ar fi prin urmare clară, dar ar fi

și de înțeles? Ar fi trebuit să-și dea seama că printr-un astfel de gest atrage direct atenția asupra sa. Și-a uitat mânușile pe masă intenționat, pentru a mai putea să intre odată cu scrisoarea în cameră? Ar fi făcut însă din întoarcerea sa o chestiune cunoscută de toată lumea? Și de ce ar fi făcut-o, din moment ce știa că peste o jumătate de oră se va duce pentru a doua oară la doamna Faltys? Și, în general, de ce ar fi trebuit să se complice atât, când doamna Faltys ar fi putut oricând lăsa scrisoarea pe masă? Sau poate că într-adevăr nu erau înțeleși? A lucrat pe contul său, iar doamna Faltys n-a avut cunoștință de nimic? Și ar fi oare explicabil ca imediat după crimă s-o sune acasă și să-i spună ce s-a întâmplat pe platoul televiziunii? Dacă ar fi fost el asasinul, ar fi folosit oare un scaun din locuința sa? În jurul arhitectului se ridicară deodată nenumărate întrebări. În ce-l privește pe Zbyněk Číž, nu se ridica decât una. Poți da crezare unui om care vorbește cu atâta entuziasm? După câte i se pare, nu găsești la el nici pic de murdărie care să arunce vreo umbră asupra caracterului său, scos parcă din paginile povestirilor și romanelor schematice.

La întrebările de mai sus, Suda nu-și formulă deocamdată nicio părere. Scoase din buzunar pipa, neglijată oarecum în ultima vreme, și începu să roadă muștiucul de lemn.

— Am uitat să-l întrebăm pe Vorlíček ce crede despre asasin și pe cine bănuiește.

La remarcă lui Suda, František se învioră. Își aduse aminte de unele dubii anterioare pe care aproape că le uitase. De ce nu l-au chemat imediat pe Vorlíček, îndată ce au aflat de la Zbyněk Číž că fusese ieri la televiziune? De ce a negat, în mod atât de naiv, că ar fi fost de față? Vorlíček se luptase pentru ca piesa lui Tarantik să fie

transmisă și lucrase la ea împreună cu autorul încă de la început. Ar fi putut, prin urmare, să pregătească crima cu mult înainte, iar la televiziune să vină abia în clipa hotărâtoare. Cablul ar fi putut să-l taie oricând, cunoștea situația în mediul actorilor și știa prin urmare și despre relațiile dintre Ajm și Faltys, participase la ședința de la Faltys, la „Mecenás” fusese prezent și, cu puțin timp înainte, s-a constatat că fusese și la televiziune. Existau deci toate premisele tehnice pentru efectuarea crimei. Doar mobilul lipsea.

František regreta că știe atât de puține lucruri despre Vorlíček și, într-o oarecare măsură, îi reproșă și lui Suda că l-a lăsat atâta vreme la o parte tocmai pe cel mai suspect dintre toți.

— Nu te pripi, băiete, nu te pripi! îl dojeni Suda cu obișnuita sa zicală. Doar nu crezi cu adevărat că cineva ar putea comite un asasinat în aceeași zi în care așteaptă nașterea fiului său. Băiete dragă, eu am trecut de trei ori prin asta, e bătaie mare de cap, cere nervi tari, mai ales prima dată. Iar dacă a trecut măcar în fugă pe la studio, deși nu era obligat, asta înseamnă că are un dezvoltat simț al datoriei, și asta nu pot să i-o iau în nume de rău.

Lui František nu-i plăcu că trebuie să asculte o astfel de predică în prezența plutonierului Halík. Recunosc însă că și de astă dată Suda avea probabil dreptate. Ceea ce spusese mai devreme despre Ajm și relațiile sale cu Faltys și ceilalți rămăsese însă în picioare. Aici, pe undeva, se află probabil și cheia întregii probleme. În clipa în care voia să-i ceară lui Suda să-l cheme pe Ajm la un nou interogatoriu, apărură în ușă obrazul bărbos al lui Vorlíček.

— Vă rog, veniți repede!... Ajm vrea să se sinucidă!

35. Sinucigașul

Vilém Ajm stătea și acum în picioare lângă fereastra deschisă a cabinei sale. Acum avea însă alături trei păzitori: Tarantík, Zbyněk Číž și Kálecký. Iar când Vorlíček aduse cu sine pe cei trei reprezentanți ai miliției, nici nu mai era loc să te miști.

Cabinele actorilor se aflau pe același coridor, un șir de chilii mici, fiecare cu oglindă, un cuier și o măsuță cu dichisurile pentru machiat. Scaunul nu se afla însă lângă măsuță, ci era răsturnat lângă fereastră. Ajm îl dusesese acolo ca să poată ajunge mai ușor la pervazul ferestrei.

Stătea cu umerii căzuți, ca un om distrus, un ghinionist căruia nu i-a reușit nimic în viață, iar acum nici măcar propria sa moarte.

Suda ceru tuturor celor care se strânseseră acolo să plece. Rămaseră doar Tarantík și Vorlíček, care îl surprinseseră pe Ajm în clipa în care încercase să se sinucidă.

Vorlíček începu să povestească, pe larg, cu toate amănuntele, după cum îi era obiceiul. Lăsase la cineva jucărioara, dar nu-și mai amintea la cine, pentru că o arătase mândru aproape fiecăruia. Era destul de nefericit din cauza asta, spunea el, căci nu era o carte de vizită prea frumoasă pentru un tată să piardă prima jucărie cumpărată pentru fiul său.

František se pipăi în buzunar. La vederea jucăriei, Vorlíček avu o explozie de bucurie copilărească. În mod

indirect se confirma și adevărul celor spuse de el.

— ...pe coridorul cabinelor am ajuns tot din cauza ei, spuse, ridicând mâna cu zbârnâitoarea, pe coridor l-am întâlnit pe Tarantik lângă cabina lui Ajm. Când am trecut pe lângă el, ciocănea la ușă. L-am întrebat, firesc, ca pe fiecare om întâlnit, dar mi-a spus că nu știe nimic de nicio jucărie. A ciocănit iar și a intrat înăuntru. Numai ce a trecut pragul, că a și strigat după mine să mă întorc, fiindcă Ajm vrea să-și facă seama. Am dat fuga, erau doar câțiva pași până acolo, și i-am văzut: stăteau lângă fereastra deschisă. Ajm tocmai încerca să se smulgă din mâinile lui Tarantik, dar avea prea puțină forță ca s-o facă.

— Scaunul era lângă fereastră? întrebă Suda.

Vorlíček dădu afirmativ din cap.

— Da, dar cum se luptau, Ajm l-a lovit cu piciorul și l-a răsturnat.

Tarantik confirmă declarația lui Vorlíček și o completă doar cu unele amănunte. Se dusesse la Ajm pentru că se temea să nu facă vreo prostie. Puțin mai înainte, la bufet, Ajm spusese unele lucruri din care se putea înțelege orice. Tarantik plecase doar pentru o clipă și, când s-a întors, Ajm nu mai era acolo.

— Unde ați fost când a plecat Ajm?

— La W.C. Până să mă întorc și să alerg după el aici, sus, el deschisese fereastra și se pregătea să se urce pe scaun. Întâi n-am priceput ce face, dar pe urmă m-a străfulgerat gândul că are intenții de sinucidere... era vorba de secunde și dacă Vorlíček nu m-ar fi ajutat, fără glumă, poate ca nici n-aș fi reușit să-l împiedic.

Celelalte întrebări fură adresate lui Vilém Ajm care stătuse până acum tăcut și ascultase cu o privire buimacă declarațiile celor doi. Era evident că nu-și revenise încă din acel șoc nervos și nu era prea sigur de

ce i se întâmplă.

— De ce ai vrut să te sinucizi?

— N-am vrut! țipă el cu o voce isterică. E o prostie...

— Ați deschis fereastra și ați dus scaunul lângă ea.

— Scaunul era acolo, dar nu l-am dus eu și nici fereastra n-am deschis-o eu, obiectă Ajm pe un ton iritat.

— Cum asta? Doar e deschisă...

— Era deschisă când am intrat aici.

— De ce te-ai dus la fereastră?

— S-o închid. M-a surprins că este deschisă, deși știu precis că am închis-o. Îndată ce am intrat în cabină, Tarantík a dat buzna peste mine și Vorlíček imediat după el și au început să țipe la mine să las nebunia, dar nu pricep de ce... Pe urmă m-au tras de la fereastră și iar nu știu de ce. Vă rog, lăsați-mă în pace! Simt că înnebunesc!

Ajm se întoarce brusc cu spatele, își sprijini fruntea de peretele rece al camerei și rămase complet nemișcat.

Poate că, într-adevăr, totul n-a fost decât o nefericită neînțelegere. Lui František îi era grozav de milă în clipa aceea de Ajm, dar nu cunoștea prea multe, nu știa adevărul și de aceea nu era sigur. Declarațiile lui Tarantík și Vorlíček se confirmau reciproc în timp ce declarațiile lui Ajm nu aveau nicio susținere. Disputa ar fi putut continua la nesfârșit, dacă plutonierul Halík nu ar fi atras atenția celorlalți asupra unui lucru pe care nu-l observaseră.

Pe măsuta din fața oglinzii se afla o cărțuție broșată, deschisă la paginile 178 și 179, la cunoscuta scenă a lui Peer Gynt cu Negustorul de nasturi. Ca semn de carte era pusă o bucată de sârmă de opt milimetri, identică cu firul folosit pentru introducerea curentului electric în barele metalice ale scaunului lui Faltys. În carte erau

subliniate versurile cunoscute din falsa scrisoare de adio a lui Faltys:

*La ultima răscruce tot ne-ntâlnim noi, Peer.
Acu te las. Nimica nu-ți mai cer.*

— A cui este cartea? întrebă Suda.

Ajm recunosc:

— A mea.

— De ce ai subliniat aceste cuvinte?

— N-am făcut-o eu.

— Cine atunci?

— Nu știu.

— A cui e sârma?

— Nu știu.

— Nu-i a dumitale?

— Nu.

— N-ai văzut-o niciodată?

— Nu.

— Nici acum o clipă când ai intrat în cabină?

— Nu. M-am dus direct la fereastră.

— Unde stătea scaunul?

— Lângă fereastră.

— Și mai înainte?

— Lângă măsută.

Ajm răspundea automat la întrebările lui Suda și poate că nici nu-și dădea seama ce spune. În momentul acela, František se îndoi că declarația anterioară a lui Robert Roch privitoare la scrisoarea de pe masă era adevărată. Asemănarea dintre rândurile subliniate din carte și cuvintele din scrisoarea lui Faltys era vizibilă, la fel ca și repetarea sinuciderii. Ajm, pur și simplu, nu a mai putut suporta tensiunea nervoasă și a vrut să-și dea singur verdictul pentru fapta sa, de aceea pusese în

carte frântura din firul ucigaș și subliniasă rândurile. Nu reușise însă să-și ducă la îndeplinire planul și acum îi era rușine să recunoască. Pentru a-și împărtăși și altora bănuielile, František se amestecă în interogatoriul condus de Suda.

— Nu ți se pare puțin cam ciudat, domnule Ajm, ceea ce ne spui aici? Ce rost avea să-ți mute cineva mobilierul, să-ți aerisească cabina și să-ți sublinieze cartea?

— Vă rog, trimiteți-mă la închisoare, strigă aproape plângând Ajm, dar lăsați-mă în pace!

Tarantik și Vorlícěk declarară același lucru, că n-au observat nimic; de altfel, când au intrat, n-au mai avut timp să se uite prin încăpere. Amândoi se gândiseră doar cum să-l împiedice pe Ajm de la sinucidere. Totul părea să confirme părerile lui František, doar Suda nu era încă convins.

— Dumneata ai fost, după câte am auzit, în studio când s-a transmis piesa, se întoarce Suda spre Vorlícěk, pe ascuns, nu?

Vorlícěk își frecă barba.

— Da.

— Dar nouă ne-ai spus altceva.

— Vedeți... Vorlícěk se opri căutându-și cu înfrigurare cuvintele: Am avut un schimb de păreri cam tare cu dr. Strouhal, după cum știți, pe tema unor probleme estetice și cultural-politice și... și n-am vrut să știe că sunt aici, ar fi putut crede că am venit să-l controlez.

— De ce ne-ai ascuns asta?

Urmă o clipă de tăcere până ce veni răspunsul:

— În virtutea inerției.

36. Moștenirea lăsată de Jan Faltys

Vestea că Vilém Ajm a încercat să se sinucidă s-a răspândit foarte repede printre ceilalți. În majoritatea cazurilor, o primiseră oarecum ușurați, cu speranța că acum ancheta cazului Faltys va lua sfârșit. Puțini erau cei surprinși de această dezlegare, majoritatea se așteptau la așa ceva. Suda încercă să reconstituie faptele, în ordinea lor exactă, dinaintea celor întâmplare lângă fereastra cabinei lui Ajm.

— Unde l-ai văzut pe Ajm ultima oară? îl întrebă Suda pe Vorlicěk.

— La bufet... ședea la o masă cu Tarantik.

Tarantik își aminti că Ajm i s-a plâns că-l doare capul. Era foarte abătut și obosit.

— A vorbit de moarte?

— Nu, de moarte nu. Dar a vorbit despre viață ca despre moarte.

Pe urmă, la masa lor s-a așezat Irena Škáloudová. Un timp au tăcut toți trei, apoi Tarantik a plecat pentru a-i lăsa singuri.

— Doreau ei asta? întrebă Suda.

— Așa am avut impresia.

Irena Škáloudová respinse însă cu hotărâre, enervată, afirmația lui Tarantik. S-a așezat la masa lor numai pentru că nu era loc în altă parte.

— De ce? Nu-l simpatizați pe Ajm?

— Nu-mi place să stau la aceeași masă cu un ucigaș, dar, din fericire, Ajm s-a dus să comande ceva la bar.

De venirea lui Ajm la bufet își aminteau foarte bine vânzătoarea Mrázková și arhitectul Kálecký.

— ...voia să bea cu el, zicea că-i ziua lui.

— Ce zi? nu pricepu Suda. Serba ceva?

— Zicea că... e vorba de o moștenire.

Mai multe nu aflară de la el. Hák însă îl lamuri pe Suda, zâmbind prostește în timp ce-i spuse:

— Vreți să știți ce a moștenit? Pe Hamlet, prieteni, pe Hamlet... A fi sau a nu fi? Aceasta-i întrebarea! Și să vă mai mire că a încercat să-și ia viața! Hamletul realizat de Faltys e o îmbucătură prea mare... I-au telefonat de la teatru că până sâmbătă trebuie să se pregătească pentru rol.

Un alt martor, dar nu prea valoros, era operatorul Kejř. Deși stătuse tot timpul la bufet, la o măsuță din colț, nu-și amintea de nimic, pentru că se simțea obosit și-i era grozav de somn.

— Am făcut de fapt trei ture una după alta, n-am condiție fizică pentru așa ceva... se scuză.

— Nu-ți amintești de nimic?

— Nu, și adăugă după o clipă, de fapt, când a trecut pe lângă mine, mă refer la Ajm, l-am auzit spunând: Camarade, te invidiez...

— Pentru ce?

— Nu știu, poate pentru somn, cine știe?

Dr. Strouhal, care intrase să ia o limonadă, avea însă impresia că Ajm era puțin afumat.

— Nu l-am văzut niciodată într-o asemenea stare, nu a rostit nicio propozițiune ca lumea, lăsa mereu vorba neterminată...

— L-ați văzut bând?

— Nu. Doamna Mrázková nu a vândut băuturi spirtoase. I-ați interzis dumneavoastră încă de ieri. Trebuie să fi avut el ceva adus din afară...

— Dumneata cu ce l-ai servit? întrebă Suda pe Mrázková.

— Ceai cu lămâie, dar nu i-a plăcut, l-a lăsat pe tejghea și a plecat.

— Unde?

— Nu știu, m-a întrebat pe urmă și domnul Tarantik, dar n-am știut să-i spun...

Pe Ajm îl întâlniseră însă în capul scărilor Zbyněk Číž și regizorul Glanc. Veneau din curte, unde fuseseră să fumeze câte o țigară.

— Urca scăările, probabil mergea sus, în cabina lui, explică Číž, și, ca o scuză, adăugă: Dacă am fi știut ce vrea să facă, nu l-am fi lăsat să plece.

— Dumneavoastră ați rămas jos?

— Da.

— Amândoi?

— Amândoi. Glanc s-a dus la bufet să ia o cafea, la ușă s-a întâlnit cu Tarantik, care tocmai intra. Eu m-am gândit să mă duc pe platou...

— De ce?

Zbyněk Číž se miră că-i pune o asemenea întrebare.

— Doar intenționați să pregătiți reconstituirea emisiunii de ieri, nu? Voiam să văd dacă au terminat...

— Ce ați făcut dumneata și Glanc afară?

— În curte? Nimic. Am fumat doar. Domnul regizor avea iar spleen. Aproape că-l bănuiam că a suferit o înfrângere cruntă la tenis, pentru el, asta era totdeauna o tragedie, numai că l-ați reținut tot timpul, în studio, ca și pe noi toți de altfel, așa că nu știu... nu spun asta ca să mă plâng, mai ales că în contractul de muncă al asistentului de regie e prevăzut că trebuie să fie martor la migrenele regizorilor.

— Cât timp ați rămas în curte?

— Cam o jumătate de oră, dar mi s-a părut destul de

lungă. M-am distrat numărând ferestrele ce dau în curte. Douăzeci și șapte, nouăsprezece erau închise și opt deschise.

Suda deveni atent.

— Care era situația la etajul doi... deasupra platoului de emisie?

— Deasupra platoului, la etajul al doilea? repetă Čiz după Suda. Așteptați puțin. Era exact peretele din fața noastră, da, acolo toate cele patru ferestre erau deschise, cu excepția ultimei, una îngustă, de lângă jgheab, care-i de altfel fereastra de la W.C.

— Îți amintești bine?

— Da, perfect.

Suda, pentru siguranță, îl mai întrebă ceva, un lucru pe care de altfel îl cunoștea.

— La ce etaj sunt cabinele actorilor?

— La al doilea, se miră Čiz de neștiința lui.

— Atunci multe mulțumiri...

— Mai e ceva?

Suda zâmbi:

— Nu, îmi ajunge!

37. Cu răbdarea treci marea

Pe masă fumegau acum patru cafele, dat fiind că mai aveau un oaspete.

Suda, František și plutonierul Halík erau la a doua cafea, scurt timp după prima, ceea ce precis că dăunează inimii, dar în schimb ajută creierului, după douăzeci și patru de ore de muncă neîntreruptă. Pe František începuse să-l doară capul la tâmpile și la ceafă, dar când îl vedea pe bătrânul Suda cu ce aer firesc își învinge oboseala, se rușina că e atât de puțin rezistent și avea senzația că-i mai bătrân decât el cu cel puțin cincizeci de ani. Suda era bine dispus, zâmbea celor din jur și lăsa impresia că i-ar fi totul clar, până în cele mai mici amănunte.

— Pot să servesc o bomboană? îl întrebă pe cel de al patrulea interlocutor. Am impresia că în ultima vreme ai încetat să mai oferi bomboane...

Tarantik, plin de amabilitate, scoase punguța din buzunar. Suda luă prima bomboană care îi veni la îndemână, dar o puse pe masă în fața sa, fără s-o desfacă din hârtic. Tarantik oferi bomboane și lui František și Halík, dar fără succes.

František tuși nerăbdător. Discuția asta i se părea o pierdere de timp inutilă. Era convins că acum ar fi trebuit să-l ia la întrebări pe Vilém Ajm, silindu-l să-și recunoască vina.

Suda, parcă știind că asta îl irită pe František, încetă deodată să se mai grăbească. Luă bomboana și se jucă

cu ea, fără însă s-o desfacă din hârtie.

— Ai fost destul de des oaspetele nostru, domnule Tarantik, dar de astă dată nu-i vorba de un interogatoriu. Te-am chemat să fii prezent la dezbaterile noastre numai pentru a ne ajuta să înțelegem just psihologia asasinului. Ai un deosebit simț pentru logica gândirii umane, am văzut asta mai înainte. În felul meu, apreciez această calitate a dumitale.

Tarantik obiectă cu modestie:

— Mă supraapreciați...

— Să lăsăm la o parte modestia exagerată și să ne apropiem de subiect. I-am telefonat soției să-mi gătească ochiuri cu linte, deoarece voi veni acasă la cină. Așadar, să ne grăbim. Colaborarea dumitale, Tarantik, mi-o imaginez în felul următor: la început am să încerc... cu ajutorul tău – și Suda îl privi pe František – și cu ajutorul tovarășului Halík să repetăm și să clasificăm cele petrecute azi, ieri și în zilele precedente. De fiecare dată când o să ți se pară că e mai probabilă o altă posibilitate decât cea indicată de mine, am să te rog, domnule Tarantik, să spui imediat NU. Ne-am înțeles?

Tarantik înălță neîncrezător din umeri.

— Am să încerc.

— Să spui însă numai da sau nu.

— Da, zise, prefăcându-se că ia jocul în serios.

— Să începem cu sfârșitul, cu încercarea de sinucidere a lui Ajm. Decurg de aici, cred, două concluzii. După prima, fapta lui Ajm s-ar putea califica drept recunoașterea asasinării lui Jan Faltys și cazul e încheiat. Dar să admitem și o a doua posibilitate, la care o să subscrii probabil și dumneata.

— Da.

— Înțeleg, Vilém Ajm e prietenul dumitale și nu poți crede în vinovăția lui. Să admitem prin urmare și o a

doua posibilitate și anume că între omorârea lui Faltys și încercarea de sinucidere a lui Ajm nu e o legătură directă, că pe Ajm l-au lăsat nervii fie sub avalanșa de false învinuiri, fie de teama răspunderii care i-a picat pe neașteptate în cap, mă refer la moștenirea hamletiană.

František nu avea poftă să-și piardă vremea cu povești naive ca asta și, fără să-i facă prea mare bucurie lui Suda, interveni în discuție:

— Dar Peer Gynt? Dar sârma de pe masă? Dar fraza subliniată? Asta nu înseamnă nimic?

— Da, fu de acord Tarantík și după un scurt răgaz de gândire adăugă: încep să am și eu îndoieli...

— Îndoieli? Cu privire la ce? se întoarse Suda brusc spre el.

— Așa... de fapt nici nu știu, totul e destul de ciudat...

Tarantík fu completat de František:

— Am pentru asta o singură explicație: ori sinuciderea lui Ajm înseamnă recunoașterea faptei, ori...

— Ori? întrebă plin de interes Tarantík.

— ...ori n-a fost o sinucidere.

Suda îl privi lung și în tăcere pe František, care se simți stânjenit. Nu era sigur dacă nu cumva îl ia drept nebun și aproape că se temea să-l întrebe.

În locul lui, îl întrebă Tarantík care nu pricepuse sensul vorbelor lui František.

— Dar atunci ce este? De n-ar fi venit Vorlícek și n-am fi încercat să-l ținem amândoi pe Ajm, ce s-ar fi ales de el acum? O băltoacă de sânge în curte.

Suda învărtea bomboana și zâmbea.

— Cred că în felul acesta ne apropiem de miezul lucrurilor. Ajm n-avea într-adevăr niciun motiv să-și recunoască vina, pentru că nu el l-a omorât. Suda se întoarse spre František. Amândoi știm doar, din declarația lui Robert Roch, că scrisoarea din casa lui

Faltys n-a fost adusă de Ajm. Tu începi să ai îndoieli, eu însă n-am niciun motiv să nu cred. Pentru Roch o minciună nu putea să aibă decât consecințe neplăcute și faptul acesta e hotărâtor. Înseamnă că Ajm e în afară de orice bănuială și că povestea cu scrisoarea, cu chemarea telefonică din timpul nopții și cu vizita din dimineața următoare au fost puse la cale anume pentru el, cu scopul de a îndrepta asupra lui toate bănuielile. Și ar fi reușit, dacă n-ar fi fost Zvonokosy și pasiunea lui Roch pentru cărți umoristice.

— N-am știut asta, zise cu voce scăzută Tarantik.

— Da, m-am gândit că nu știi... Asasinul, pentru siguranță, n-a plecat ultimul. L-a trimis înapoi pe arhitectul Kálecký să-și ia mânușile. Desigur că exista riscul ca plicul să fie văzut, dar pericolul acesta era minim, deoarece toți îl zoreau pe Kálecký. Făptașul a contat că plicul nu va atrage atenția nimănui dacă-l va așeza pe masă exact înainte de a pleca. Și nici nu trebuia să folosească mânuși, putea să-l apuce, să zicem... cu batista, nu-i așa? În seara aceea aveai guturai, nu? Cel puțin așa ai declarat. Doi din cei trei care ar fi putut să vadă plicul, nu l-au văzut, așa cum a și presupus. Mă refer la Ajm și Kálecký. Doar Roch l-a văzut, dar asasinul nu se aștepta ca acesta să vină acasă la Faltys.

Frantisèk însă nu voia să renunțe la bănuielile sale împotriva lui Ajm.

— Asasinul ar fi trebuit de asemenea să fie convins că doamna Faltys nu va intra în odaia aceea și că nici Faltys nu se va întoarce acasă.

— Exact, încuviință Suda, asta înseamnă că era la curent cu situația menajului Faltys. În ceea ce privește întoarcerea lui Faltys, asupra acestei posibilități putea să-și exercite încă influența, deoarece a plecat împreună cu Faltys și ceilalți la chef „La Mecenás”.

— N-am făcut chef, am discutat la un pahar de vin, îl corectă Tarantik.

— Bine, să încercăm acum, continuă Suda, să trecem în revistă toate persoanele care au fost acasă la Faltys și pe urmă la discuția aceea la un pahar de vin de la „Mecenás”. Unii sunt suspectați în legătură cu scrisoarea de pe masa lui Faltys, alții din cauza telefonului.

— Care telefon?

— Cineva l-a sunat pe Ajm și l-a invitat a doua zi la Faltys, dar acela n-a fost Faltys. În afară de dumneata, au mai fost acolo: Zbyněk Číž, arhitectul Kálecký, două femei: Irena Škáloudová și Olga Vágnerová și secretarul literar Vorlíček, care multă vreme n-a intrat în discuție, pentru că în ziua crimei, după informațiile inițiale, nu fusese în studiourile televiziunii. Pe urmă, s-a descoperit că nu era adevărat, că a fost prezent chiar pe platou, deși doar pentru scurt timp. Iar acum s-a nimerit să fie de față și la încercarea de sinucidere a lui Ajm. Deocamdată, pe Vorlíček l-aș lăsa mai departe pe lista suspectilor și l-aș șterge mai curând pe regizorul Glanc. Până acum, nu s-a dovedit că ar fi părăsit cabina de comandă în timpul pauzei sau după pauză, în timpul emisiei. Prin urmare, nu ar fi putut ajunge la cablu și la fire.

— Da, de acord.

— De Kálecký v-ați despărțit în fața casei, așa că nu ar fi putut să-l sune pe Ajm, care a afirmat că a auzit la telefon *Mambo Cucu* și câteva cuvinte referitoare la Frac și la plată. Am mai aflat că s-a întors la doamna Faltys și, întrucât a sosit la ea puțin după ora unsprezece, nu a putut pleca, probabil, înainte de miezul nopții. Doamna Faltys are, desigur, destule discuri, dar nu șlagăre și nici *Mambo Cucu*. De aceea, se pare că nu e nici arhitectul

Kálecký. Eu l-aș șterge de pe listă, sunteți de acord?

— Nu, răspunse Tarantík după o scurtă șovăială.

— Bine, o să ne întoarcem la el mai târziu, să continuăm. La „Mecenás” vă aștepta Emil Hák. Ar fi putut să-l sune pe Ajm înainte de miezul nopții, dar n-a fost acasă la Faltys, așa că nu a putut lăsa acolo scrisoarea. Pentru asta ar fi avut nevoie de un ajutor. Ne-am gândit și la asta, în mod concret la domnișoara Vágnerová, dar pe urmă am exclus această posibilitate. Într-o acțiune atât de rafinată nu putea fi angrenată decât o singură mare inteligență. Pe Hák l-aș tăia de pe listă, de acord?

— Da.

— Vágnerová și Škáloudová nu intră în discuție, pentru că pe Ajm l-a chemat la telefon o voce de bărbat. N-a recunoscut, e drept, vocea lui Faltys, dar ar fi trebuit să recunoască o voce de femeie. Faltys avea o voce destul de răgușită, glasul lui căpătase în ultima vreme intonațiile vocii lui Stěpánek, care se imită greu.

— Eu le-aș șterge pe amândouă, spuse Tarantík înainte ca Suda să-l întrebe.

— Bun. Ne-a mai rămas Zbyněk Číž. În treburile de regie i se supuneau toți. Ar fi putut să o realizeze în așa fel încât să slujească cât mai bine țelurilor lui. Avea un dinte împotriva lui Faltys încă din anii studenției, așa că totul se leagă până la un punct, un fleac: n-a fost de față la sinuciderea lui Ajm...

— Asta nu-i un fapt hotărâtor, zâmbi pentru a doua oară Tarantík, de data asta mai puțin sigur de sine.

— Puțin mai înainte s-a spus: ori trebuie să însemne că Ajm a recunoscut, ori... – făcu o scurtă pauză – ori n-a fost sinucidere.

— Dar atunci ce-a fost?

— O tentativă nereușită.

— Nu cumva o tentativă de omor?

— Nu, nu cred că a fost o tentativă de asasinat, mai curând a fost o încercare de a forța organele miliției să vadă ceva ce era clar ca lacrima încă de mai înainte și asupra căruia, din motive necunoscute, continuau să mediteze, în loc să înceapă să acționeze. Totul era doar o problemă de răbdare și nerăbdare, o problemă a nervilor, în primul rând. Cineva a încercat să ne convingă, pe mine, pe František și pe Honza Halík că asasinul este Ajm. Poate că nu ești de acord cu mine, domnule Tarantík, dar am să repet ordinea faptelor, cel puțin așa cum o văd eu. În timp ce Ajm, la bufet, se simțea mahmur la gândul lui *Hamlet*, cineva a intrat în cabina lui, a pus pe măsută cartea cu rândurile subliniate, a introdus în ea firul de sârmă, a deschis fereastra, a tras scaunul lângă ea și pe urmă a plecat. În felul ăsta, scena sinuciderii a fost pregătită mai înainte ca actorul principal să intre în ea.

Tarantík zâmbea într-una și aceasta provoca o impresie de nefiresc.

— Nu înțeleg ce vă conduce la o asemenea ipoteză.

— Înainte de a intra dumneata și Vorlíček, Ajm a fost singur în cabină, dar de prea puțin timp ca să poată aranja lucrurile așa cum au fost găsite ulterior... și de altfel fereastra era deschisă de mai înainte. Era deschisă în momentul în care Čiž și Glanc se întorceau din curte și l-au întâlnit pe Ajm jos, în capul scărilor, și imediat după aceea, pe dumneata.

— Ce vrei să spunei?

— Doar că asasinul lui Jan Faltys este Vorlíček. Suda îi înapoie lui Tarantík bomboana nedesfăcută și adăugă: Vorlíček sau dumneata.

— Eu?

Suda nu-i mai răspunse lui Tarantík, pentru că în

acel moment intră grăbit în încăpere dr. Strouhal.

— Pe platou totul e pregătit pentru reconstituire, cum îi spuneți dumneavoastră. Strouhal vorbea atât de amabil, încât era chiar puțin neplăcut.

— N-aș vrea să vă zoresc, tovarăși, dar înțelegeți că avem program de emisie în toate cele șapte zile ale săptămânii și nu putem ține blocat platoul atât de mult. Și ca să transmitem mereu câte un film, nu mai merge, ne-ar lua telespectatorii la goana. Exigența, tovarăși, este un factor esențial în socialism...

— Mai aveți puțină răbdare, îl întrerupse Suda. Știți, cu răbdarea...

Tarantik încetă să mai zâmbească. Știa al cui va fi sfârșitul.

38. Își cunoaște fiecare locul?

Problema era, prin urmare, rezolvată, misterul dezlegat și făptașul găsit. Nu făcuse încă mărturisiri directe, dar declarația plutea în aer. Coborâra cu toții pe platoul de emisie, la parter. Tarantik tăcea, reflecta la situația lui și de aceea tresări violent și speriat când Suda îi atinse cotul.

— Îmi mai amintești de prinsoarea noastră, domnule Tarantik? Spuneai că-l vei cunoaște pe asasin cu o jumătate de oră înaintea noastră... acum ce spui?

Tarantik tăcu.

— E timpul să ne-o spui, nu zău, fără glumă, zise Suda folosind zicala preferată a lui Tarantik. Adăugă apoi cu un aer serios: Peste câteva minute, îl vor cunoaște toți pe asasin.

Tarantik nu răspunse nici acum.

— Știi chiar și pentru ce a făcut-o și din ce cauză avea nevoie asasinul de un public de două milioane de oameni... dar asta o știi și dumneata, domnule Tarantik, nu-i așa?

Tarantik tăcu și de astă dată.

Pe platou, totul era pregătit pentru reconstituirea finală a cazului. Camerele de luat vederi, aparatura de sunet asemănătoare unei spânzurători, decorul, actorii și personalul tehnic – totul era la locul lui, în același loc în care se aflau la fatala emisiune. Pentru cele două milioane de telespectatori din fața micului ecran, rula, desigur, încă un film, de data asta unul argentinian. Aici

însă, pe platou, putea să înceapă reluarea emisiunii de ieri.

— N-ai să te superi, domnule Tarantik, dacă n-o să jucăm toată piesa dumată?

— Toată n-am s-o văd, cred, niciodată, zâmbi el cu amărăciune, acum aș da să circule printre cunoscuți acele treizeci și cinci de exemplare șapirografiate, ca cel puțin să citească ceea ce nu vor vedea niciodată...

— Spuneți că n-aveți multe... cunoștințe, remarcă František și fu el însuși surprins să se audă vorbindu-i ca unui bolnav, fără severitatea și animozitatea dinainte. Dacă ar fi fost sincer, ar fi trebuit să recunoască faptul că-i era puținel milă de Tarantik.

Suda înțelegea simțămintele lui František. Le avusese și el la vremea lui, la începutul carierei, când se aflase pentru prima dată față în față cu asasinul, deasupra căruia plutea mâna destinului și care, de aceea, nu mai era periculos. În asemenea clipe, mila lua locul urii justificate. Suda știa asta și, pentru a-l ajuta pe František să-și depășească această stare de spirit neplăcută, i se adresă lui Tarantik cu voce aspră și ironică:

— Să fiu în locul dumată, n-aș mai pleca la Viena. Oricum, la cererea noastră, te-ar trimite ramburs.

— N-am vrut să mă opresc la Viena, doar în tranzit, mi-am plătit drumul până în Bulgaria, răspunse Tarantik, doar ca să zică ceva. Plecarea de luni într-o săptămână...

— Poți să înapoiezi biletul să nu se piardă degeaba.

În Tarantik crescuseră simțământul propriei sale inutilități: resemnarea jucătorului care a pierdut totul și nu mai are nicio piesă de 20 bani ca să continue jocul. Lucrurile se desfășurau fără intervenția lui, apropiindu-se de sfârșit: sfârșitul său.

Suda se adresă celorlalți, dându-le explicații. Voia să reconstituie scena hotărâtoare din emisiunea de ieri, începând de la pauză până în momentul crimei. Pe platou trebuiau să rămână doar cei care fuseseră și ieri, dar nu numai atât, trebuiau ca toți să-și amintească exact locul unde stătuseră.

Arhitectul Kálecký se simțea stăpân pe situație și nu-și reținu o remarcă ironică:

— Ne jucăm de-a copiii, nu?... Ora nouă a venit, omul negru...

Suda nu polemiză cu el. Înțelegea cât de mare trebuie să fie tensiunea nervoasă a tuturor celor care așteptau pe platou dezlegarea finală a acestui caz. Trecuseră doar douăzeci și patru de ore de când Suda le spusese de la obraz că unul din ei este asasinul. Acum sosise momentul când avea să fie rostită în public și cea de-a doua parte a frazei, cea concretă, care va cuprinde și numele asasinului.

— Am nevoie de un voluntar, ceru Suda, de cineva care să ia locul lui Faltys în fotoliu...

Se oferi Tarantik, deși trebuia să știe că oferta lui va fi refuzată. František nu-l înțelegea. De ce nu făcuse mărturisiri complete încă mai de mult, de ce își prelungea agonia, doar totul avea alura jocului de-a pisica cu șoarecele. Sau mai spera poate?

Tarantik știa că nu mai poate spera, că totul e hotărât definitiv și totuși, într-un colțisor al sufletului, spera cu lașitate că poate se înșală, că nu se va întâmpla lucrul de care se teme atât, că degetul denunțator va arăta pe altcineva, pe oricare altul, îi era perfect indiferent.

Suda respinse, bineînțeles, oferta lui Tarantik. Nu, domnule Tarantik, în această reprezentație am nevoie de dumneata ca de Tarantik... încearcă să fii pentru un moment dumneata însuși, dacă reușești.

Pentru rolul lui Jan Faltys, fu ales până la urmă bărbosul Vorlíček. Adamec se făcu că îl leagă de fotoliu, pentru a da cât mai exact iluzia reprezentației din ziua precedentă.

— Dar fără fire, vă rog, le atrase atenția în glumă, dar speriat totuși, Vorlíček. Gândiți-vă, oameni buni, că sărbătoresc azi aniversarea unei zile de la nașterea fiului meu, așa că fie-vă milă de mine!

În rest erau toți, chiar și palidul Vilém Ajm. Se ținea deoparte și se gândea că toată comedia asta cu reconstituirea este înscenată doar pentru el și i se părea crud din partea lor. L-au considerat de la bun început asasinul și acum sunt convinși probabil de asta. Îl așezaseră pe locul său, care se afla în colțul covorului roșu, între fotoliu și polița cu cactuși. Ceilalți își ocupară și ei locurile pe care stătuseră atunci, și Suda dădu semnalul de începere.

Prima replică după pauză o avea Emil Hák. Își dresе glasul, se vedea că-i foarte nervos, mai nervos decât la premieră.

*Că nu e bună moartea
O știm chiar de la zei,
Căci de-ar fi fost frumoasă,
Ar fi murit și ei.*

— Cine a spus asta? întrebă omul din fotoliu, de data asta prin gura secretarului literar Vorlíček.

Hák îi răspunse tot cu o întrebare:

— Când? Atunci? În vechea Grecie?

— Nu. Aici...

— Eu.

— Aprindeți lumina! continuă Vorlíček în rolul lui Faltys. Mă doare capul.

— Lumina nu folosește, se auzi glasul Irenei Škáloudová, vă dau mai bine un antinevralgic!

Vorlíček însă continuă să insiste.

— Aprindeți lumina!

Rosti astfel și ultimul cuvânt spus de Faltys.

— Stop! Suda încheie jocul. Rămâneți toți pe locurile dumneavoastră!

Maras și Kejř se aflau lângă camerele lor, fiecare din ei cu câte doi asistenți. Hankvic și Brdečka priveau totul de sus, de pe rampa de iluminare, iar Zbyněk Čiž și operatorul principal Pangrác ședeau la măsuțele de lângă monitor având la urechi căști care îi puneau în legătură cu Glanc, din cabina de comandă.

Spațiul scenic era format din trei pereți, al patrulea era liber, astfel încât camerele de luat vederi și aparatura de sunet să se poată mișca în voie. În interiorul camerei, cel mai aproape de fotoliul lui Faltys, în care ședea acum Vorlíček, se afla în acel moment Ajm, la stânga lui era Hák, lângă fereastră Jindřiška și, aproape de ușă, Irena Škáloudová și Pláteník. Ceilalți urmăreau jocul lor dinspre partea unde trebuia să se afle al patrulea perete. Doar de aici se putea privi scena.

În spatele camerei lui Kejř stătea arhitectul Kálecký și, ceva mai departe de el, Roch și Olga Vágnerová; între el și Čiž, aflat lângă monitor, în calea luminii mai stătea și recuzitorul Adamec. Cel mai departe de scenă, în spatele tuturor, se sprijinea de perete Tarantik. În dosul lui se mai afla doar o draperie purpurie și o oglindă venețiană, pregătite încă de pe acum pentru momentul de poezie ce trebuia să se transmită în duminica aceea. Suda se întoarse spre el, întrebându-l mirat:

— De ce stai așa departe? Din acel loc, nu poți vedea ce se petrece pe scenă...

— Știam încă de la repetiții cum joacă fiecare... Și de

la generală...

Suda îl întrerupse:

— Îmi amintesc că la primul interogatoriu ne-ai declarat că stăteai lângă ușă... și doar în spatele dumatăle nu se află nicio ușă. De altfel, se poate stabili și după imprimarea pe telerecording din care parte intri în obiectivul camerei; dacă va fi nevoie putem să proiectăm filmul...

Tarantik însă păru că-și amintește deodată.

— Da, aveți dreptate, stăteam lângă ușă. Aici, lângă draperie, mă aflu în timpul repetiției generale. Am făcut o mică confuzie. Asta-i soarta autorului să stea undeva, într-un colțișor, și nu sub privirile oamenilor, să nu încurce locul și să-și asculte de zece sau cincisprezece ori propriile sale cuvinte. De fiecare dată te aștepți ca cineva să se bâlbâie sau să spună ce nu-i în text...

— Ești, într-adevăr, sigur de locul în care stai acum? Întrebă, cu un zâmbet ușor, Suda, atunci când Tarantik trecu de la draperie la ușă.

— De ce puneți mereu întrebarea asta absurdă? Ce importanță are? Tarantik era din ce în ce mai nervos. Până și celorlalți iritarea lui începu să li se pară suspectă. Mai bine întrebați cine nu-l avea la inimă pe Faltys? Cui îi stătea în cale Faltys?

— Motivul crimei nu l-a constituit nicio clipă Jan Faltys.

Cuvintele fuseseră rostite încet, dar avură asupra tuturor efectul unui tunet, provocară zarvă și neliniște. Lui Tarantik îi sunau mereu în urechi, și le repeta mereu în gând, cuprins de groază. Din acea clipă își dădu seama că totu-i zadarnic. Cu toate acestea, încercă să schițeze un zâmbet, dar rezultatul fu doar o jalnică grimasă.

— Glumiți?

— Nu, Tarantik, și dumneata știi prea bine că nu. Credeți că a fost nevoie de multă vreme până ce am înțeles despre ce era vorba în acest caz? Era absolut indiferent cine va sta în acest fotoliu și va fi ucis. Putea să fie la fel de bine Ștepănek sau Werich. Asasinului îi trebuia numai un eveniment senzațional pentru două milioane de spectatori... un eveniment despre care să se vorbească. Azi se vorbește despre noi la posturile de radio Luxemburg, Stuttgart și Dumnezeu știe la care încă, mâine se va scrie despre noi în ziare. Fiecare foiță din Occident își are aici corespondentul său, iar acesta a născocit și unele detalii care nici măcar nu s-au întâmplat...

Se va scrie despre noi, despre fiecare dintre noi, și despre dumneata, Tarantik. Să ajungi în gura oamenilor poate însemna pentru cineva sfârșitul, pentru altcineva începutul, nu-i așa? Dumneata ai devenit un autor despre care se știe, se vorbește...

Tarantik se împotrivi violent:

— Pe mine să nu mă amestecați în treaba asta! Pe mine nu m-a interesat niciodată politica...

— Știu, politica nu, repetă Suda după el, numai că nici pe asasin nu l-a interesat... și pe el îl interesa altceva, banii, senzaționalul... Moartea pe ecranele televizoarelor! Prima piesă polițistă cu o crimă adevărată! Cine-i asasinul? Milioane de oameni l-au văzut, dar nimeni nu-l cunoaște! O premieră sub semnul unei morți misterioase! Din aceste împrejurări senzaționale se pot stoarce bani frumoși. Nu însă la noi, ci în alte părți. Ai spus-o singur. Dar nu-i de loc ușor. Trebuie să înfrunți concurența serialelor cu gangsteri, cu cazuri morbide despre psihopați, cu istorioare pornografice și cu pseudoarta de varieteu a domnului

Klein, cel care imprimă trupuri goale de femei pe cearșafuri, „creând” astfel tablouri în ritm de jazz. Înțeleg foarte bine că era nevoie să vii cu ceva nou, cu ceva ce încă n-a mai fost... și pe urmă totul ar fi fost doar chestie de reclamă... *Story of five Murderers, L’histoire des cinq meurtriers, Die Sache für fünf Morder...* placate la fiecare colț, inserări în ziare, reclame la Cinema și onorarii... în dolari și în franci. De ce e nevoie acolo ca să ai succes? Să-ți lansezi numele pe piață. În ziare. În titlurile de pe prima pagină, să se vorbească despre tine, să te faci cunoscut.

— Tot ceea ce spuneți e, desigur, interesant, dar încă nu mi-ați oferit nicio dovadă, obiectă Tarantik apăsând pe cuvinte, gătuț de emoție.

Suda plecă afirmativ bărbia.

— Încă nu. Dar lipsește foarte puțin, ar fi de-ajuns să găsim locul în care ai stat dumneata... și unde se afla asasinul.

— Vorbiți de două locuri?...

— Nu. De unul.

— Despre care?

— Ei, tocmai asta e! Despre care... răspunse zâmbind Suda la întrebarea tăioasă a lui Tarantik.

— Lângă ușă nu se afla nimeni, vorbi pe neașteptate recuziterul Adamec.

Tarantik se chirci, situația devenea din ce în ce mai neplăcută pentru el.

Adamec continuă:

— N-ar trebui s-o spun, pentru că e la mijloc prima, dar am avut o scăpare. Cum mă uitam eu așa, să-i văd pe actori jucând, totul mergea ca pe roate, când deodată am simțit că-mi stă inima în loc. Lipsea scrumiera de pe masă. M-am dus fuga s-o aduc, e una pe coridor, pe măsuta telefonului. I-am dat-o domnului Hák, care nu

era în imagine, s-o pună pe masă...

— Pot confirma, se auzi vocea lui Hák, tovarășul Adamec mi-a cerut, într-adevăr, să pun pe neobservate scrumiera pe masă. Dar dacă era sau nu cineva lângă ușa, asta n-aș putea s-o afirm...

Așteptau răspunsul lui Tarantik, dar el tăcea, nu se mai apăra, ci doar în virtutea inerției, colinda mai departe platoul, pentru a se opri lângă practicabilul din spatele camerei lui Kejr.

Suda îl urmărea cu un zâmbet de neîncredere.

— Așadar, povestea cu draperia n-a fost adevărată. Nici cea cu ușa. Dar dacă o să-și amintească cineva că nici lângă practicabil n-a fost nimeni, ce-ai să spui atunci?

Tarantik își șterse, tăcut, sudoarea de pe frunte. În locul lui, vorbi operatorul Kejr.

— Mă îndoiesc că ați stat acolo, domnule Tarantik, uitați-vă numai la umbra pe care o lăsați pe peretele decorului. V-am fi gonit demult, puteți face orice, dar nu să stați în calea luminii...

Și Tarantik fu nevoit să-și caute alt loc. Purtarea lui începea să fie comică. Își dădea seama că toți îl privesc numai pe el. Știa că fiecare pas îl apropie de capcana în care avea să fie prins.

Suda nu-l lăsă în pace:

— Domnule Tarantik, se pare că nu-ți mai amintești unde ai stat! N-ai vrut să fii în ochii oamenilor, dar ai exagerat puțin. Nu te-a văzut nimeni, nicăieri, unde ai fi putut sta?... Vino, am să te ajut...

Îi zâmbi și, luându-l de cot, îl duse spre mijlocul scenei.

— Încearcă să te sui în firida aceea triumfiulară dintre decoruri, acolo precis n-o să te observe nimeni, e poate singurul loc din tot platoul unde puteai să stai fără

să fii văzut, nu-i așa?... Și chiar acolo ai și fost.

Tarantik tăcea și nu se mișca din loc. În spatele lui se afla o deschizătură îngustă între doi pereți de decor, prin care s-ar fi putut strecura fără greutate. Ultimul loc unde se putea retrage. Nu i-ar fi schimbat însă cu nimic soarta, pentru că acest ultim loc era și capcana lui.

— Întoarce-te, Tarantik!... Ce-i la piciorul dumitale? Tarantik se uită în jos.

Pe dușumea se întindea cablul cu cele două sârme legate de el.

Nu mai avea rost să nege și nici să mai adauge sau să explice ceva. Tarantik tăcea, pentru că nu-i mai rămăsese nimic altceva decât tăcerea.

František, cu un sentiment de vină, își dădu seama că l-a suspectat pe Tarantik în decursul anchetei, în clipa hotărâtoare s-a lăsat înșelat de el și și-a însușit exact acel mod de a judeca lucrurile pe care asasinul intenționase să-l impună organelor anchetatoare. Să nu fi fost Suda, probabil că și acum s-ar fi străduit să-l facă pe Vilém Ajm să recunoască tentativa de sinucidere și, ca atare, vina de a-l fi ucis pe Jan Faltys. Stătea în picioare și tăcea.

Tăceau și ceilalți. Încă nu le venea să creadă că toată acea avalanșă de suspiciune care atârnase deasupra capetelor lor s-a prăbușit și că nu mai au de ce să se teamă.

František se întoarse spre Suda:

— Să-l chemăm pe Zákrejs? Desigur că așteaptă vești de la noi.

Suda plecă capul și își trecu palma peste obrazul obosit. Voia să doarmă și știa dinainte că are să doarmă bine.

— Ascultă, Tarantik, pentru noul roman polițist, trebuie să găsim acum un alt autor, nu zău, fără

glumă... nu știi vreunul?

SFÂRȘIT